

GÖTEBORGS UNIVERSITET

HANDELSHÖGSKOLAN

Revision - en bransch i förändring?

*En kvalitativ studie om hur digitalisering påverkar
revisionsprocessen och värdeskapandet i revisionsbranschen*

Kandidatuppsats i Företagsekonomi

Externredovisning

HT 2019

Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

Företagsekonomiska institutionen

Handledare: Svetlana Sabelfeld

Författare: Sofia Söderlund & Hanna Jauhiainen

Sammanfattning

Revisionsbranschen är en av de branscher som förutspås drabbas hårdast av digitaliseringen som nu gör att flera arbetsuppgifter tas över av tekniken. Syftet med studien har därför varit att beskriva och förklara hur digitalisering påverkar revisionsprocessen samt vilka konsekvenser det får för värdeskapandet i revisionsbranschen. För att uppnå syftet har en kvalitativ metod använts där sex stora revisionsbyråer har intervjuats. Därefter har en innehållsanalys utförts där funna samband ur den insamlade empirin ställts mot teori inom ämnet.

Utifrån denna analys går det att dra slutsatsen att digitaliseringen redan har lett till stora förändringar i revisionsprocessen både när det gäller vilka verktyg och system som används samt utförandet av revisionen. Denna utveckling förutspås fortsätta och dessutom påverka värdeskapandet i revisionsbranschen. Mycket tyder på att det kommer kunna skapas ett större mervärde genom att det blir mer fokus på rådgivning och djupare analyser, löpande revision och realtidsdata samt kundrelationer. Detta förväntas i sin tur påverka efterfrågan på revision och vilka egenskaper som behövs hos en revisor, där sociala och tekniska egenskaper samt bedömningsförmågan ligger i fokus.

Exakt hur det blir återstår att se men det är helt klart att revisionsbranschen är en bransch i förändring.

Nyckelord: Revision, digitalisering, digitalism, revision, revisor, revisorsrollen, auditing, auditor, audit automation, information technology, auditing automation, auditing profession, auditor skills, future of auditing, audit 4.0.

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare Svetlana Sabelfeld för värdefulla diskussioner, viktiga synpunkter, förslag till förbättringsåtgärder och vägledning i uppsatsarbetet.

Vi vill även visa stor uppskattning till seminariegruppen för givande diskussioner och konstruktiv kritik.

Ett extra stort tack vill vi rikta till våra respondenter på revisionsbyråerna Deloitte, Byrå X, KPMG, PWC, Grant Thornton och Byrå Y vars deltagande gjorde denna uppsats möjlig.

Vår förhoppning är att denna studie ska inspirera och bli ytterligare ett steg i forskningen av den spännande resa revisionsbranschen genomgår i digitaliseringens tecken.

Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

11 januari 2020

Sofia Söderlund

Hanna Jauhiainen

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1. BAKGRUND	1
1.1.1. EN BRANSCH I FÖRÄNDRING?	1
1.1.2. KONSEKVENSER FÖR DEN FÖRÄNDRADE REVISIONSBRANSCHEN	1
1.2. PROBLEMDISKUSSION	2
1.3. SYFTE	3
1.4. FRÅGESTÄLLNING	3
1.5. AVGRÄNSNING	4
2. TEORETISK REFERENS RAM	5
2.1. REVISION	5
2.2. REVISIONSPROCESSEN	5
2.2.1. PLANERINGSFASEN	5
2.2.2. GRANSKNINGSFASEN	6
2.2.3. RAPPORTERINGSFASEN	7
2.3. DIGITALISERING	7
2.4. AUDIT 4.0	9
2.5. DIGITALISERINGENS PÅVERKAN PÅ REVISIONSBRANSCHEN	10
2.5.1. EN FÖRÄNDRAD REVISIONSBRANSCH	10
2.5.2. LÖPANDE REVISION OCH REALTIDS DATA	11
2.5.3. RÅDGIVNING	11
2.5.4. STÖRRE STICKPROV OCH DJUPARE ANALYSER	12
2.5.5. KUNDERNAS FÖRVÄNTNINGAR	12
2.6. DIGITALISERINGENS PÅVERKAN PÅ REVISORSROLLEN OCH DESS KOMPETENSER	12
2.7. VÄRDESKAPANDET FÖR KUNDER	13
3. METOD	15
3.1. VAL AV ÄMNE OCH TEORETISK REFERENS RAM SAMT DATABASSÖKNING	15
3.2. FORSKNINGSAKSATS	15
3.3. URVAL	16
3.4. UNDERSÖKNINGSMETOD: INTERVJU OCH INTERVJUMALL	18
3.5. ETISKA ASPEKTER	19
3.6. UTFÖRANDE	20
3.7. TOLKNING AV EMPIRI OCH ANALYS	20
3.8. METODKRITIK	21
4. EMPIRI	22
4.1. REVISIONSPROCESSEN	22
4.1.1. FÖRÄNDRINGAR I DE OLIKA FASERNA	22
4.1.2. VERKTYG, SYSTEM OCH UTFÖRANDET AV REVISIONEN	24
4.1.3. REVISIONSRISKEN	27
4.2. DIGITALISERING OCH DESS UPPFATTNING I PRAKTIKEN	27
4.2.1. DEFINITIONEN AV DIGITALISERING	27
4.2.2. UPPFATTNINGEN AV DIGITALISERINGENS PÅVERKAN PÅ REVISIONSBRANSCHEN	28
4.2.3. FÖR- OCH NACKDELAR MED DIGITALISERING	29
4.3. VÄRDESKAPANDET I REVISIONSBRANSCHEN	31
4.3.1. RÅDGIVNING OCH DJUPARE ANALYSER	31
4.3.2. LÖPANDE REVISION OCH REALTIDS DATA	32
4.3.3. KUNDRELATIONER	33
4.3.4. EGENSKAPER SOM KRÄVS FÖR DET NYA VÄRDESKAPANDET	34
4.3.5. EFTERFRÅGAN PÅ REVISION OCH VÄRDET REVISION SKAPAR	36

5. ANALYS	38
5.1. HUR PÅVERKAR DIGITALISERING REVISIONSPROCESSEN?	38
5.1.1. FÖRÄNDRINGAR I DE OLIKA FASERNA	38
5.1.2. VERKTYG, SYSTEM OCH UTFÖRANDET AV REVISIONEN	39
5.1.3. REVISIONSRISKEN	40
5.1.4. UPPFATTNINGEN AV DIGITALISERINGENS PÅVERKAN PÅ REVISIONSBRANSCHEN	41
5.1.5. FÖR- OCH NACKDELAR MED DIGITALISERING	42
5.2. VILKA KONSEKVENSER FÅR DET FÖR VÄRDESKAPANDET I REVISIONSBRANSCHEN?	44
5.2.1. RÅDGIVNING OCH DJUPARE ANALYSER	44
5.2.2. LÖPANDE REVISION OCH REALTIDSDATA	45
5.2.3. KUNDRELATIONER	46
5.2.4. EGENSKAPER SOM KRÄVS FÖR DET NYA VÄRDESKAPANDET	47
5.2.5. EFTERFRÅGAN PÅ REVISION OCH VÄRDET EFTERFRÅGAN GER	49
6. SLUTSATS	52
6.1. HUR PÅVERKAR DIGITALISERING REVISIONSPROCESSEN?	52
6.2. VILKA KONSEKVENSER FÅR DET FÖR VÄRDESKAPANDET I REVISIONSBRANSCHEN?	54
7. STUDIENS BIDRAG OCH FÖRSLAG TILL FRAMTIDA FORSKNING	56
7.1. STUDIENS BIDRAG	56
7.2. FÖRSLAG TILL FRAMTIDA FORSKNING	56
8. REFERENSLISTA.....	58
8.1 ARTIKLAR	58
8.2. BÖCKER	59
8.3. ELEKTRONISKA KÄLLOR	59
8.4. ICKE PUBLICERAT MATERIAL	60
9. BILAGA 1. INTERVJUMALL.....	62
9.1. INLEDNING	62
9.2. DIGITALISERING - ALLMÄNT	62
9.3. DIGITALISERING AV REVISION OCH REVISORSYRKET	62
9.4. FRAMTIDA TANKAR	63
9.5 AVSLUTANDE FRÅGOR	64

1. Inledning

I detta kapitel ges en introduktion till uppsatsen i form av ett bakgrundsavsnitt där det diskuteras att revisionsbranschen genomgår en förändring. Vidare problematiseras ämnet genom en problemdiskussion och därefter tas uppsatsens syfte, frågeställningar och avgränsning upp.

1.1. Bakgrund

1.1.1. En bransch i förändring?

Över hälften av dagens jobb förväntas digitaliseras inom 20 år. Tittar man endast på yrkesgruppen ekonomer ligger siffran på 46% vilket innebär cirka 50 000 jobb. Där är revision ett av de områden som förutspås drabbas hårdast. Anledningen är att då datorer nu möjliggör för automatisering av revisorns arbetsuppgifter kommer fokus istället ligga på rådgivning och analyser för att förutspå framtiden (SSF, 2014). Detta gör att det finns anledningar att misstänka att revisorns roll kommer ändras där en möjlig professionsändring är mot att mer bli auktoriserad redovisningskonsult (Kairos future, 2013). Digitaliseringen kan upplevas komma med hotfulla drag men det den egentligen möjliggör är att frigöra utrymme inom branschen för att utveckla nya tjänster och marknader. Då arbetsuppgifterna digitaliseras och automatiseras i denna förändringsvåg ställs det ökade krav på mer realtidsrapportering vilket når ut till en bredare grupp intressenter. Företag och myndigheter ställer krav på att allt ska vara rätt från början samt kunna sammanställas, analyseras och rapporteras löpande. Marknadens och börsens högfrequenshandel där beslut tas i milli- och mikrosekunder styrs av att bolagets rapportering och att företags ställning utvärderas i realtid. Detta gör att det är angeläget med mer löpande uppföljning av redovisningen medan revisionen kommer i efterhand och får mindre betydelse (Kairos future, 2016).

Revisorernas främsta uppgift är att kvalitetssäkra information vilket gör att näringslivet och samhället i stort skulle fungera dåligt eller inte alls utan revisionens funktion (Johansson et al., 2005). Detta leder vidare till att revisorn måste anpassa sig efter de snabba förändringar som sker i dels den yttre världen gällande förväntningar från omvärlden från lagar, marknaden och samhället. Revisorn måste också anpassa sig efter den inre världen med de förändringar som sker i yrkesutövningen. Vi lever i ett revisionssamhälle där behovet av granskning och kontroll tillgodoses genom att revisorerna bistår med social och ekonomisk trygghet i en självreglerande miljö där de samtidigt är med och utformar spelreglerna (Karlsson & Rosendahl, 2019; Power, 2000).

1.1.2. Konsekvenser för den förändrade revisionsbranschen

Digitaliseringen har lett till ett paradigmskifte i revisionsbranschen där endast de som klarar av att samarbeta med datorer och mjukvara på ett intelligent och effektivt sätt kommer vara framgångsrika. Att kunna tolka datorernas analys av data och låta sig förbättras av teknikens hjälp kommer alltså vara viktigt för konkurrenskraften i framtiden (Kairos future, 2013). Detta gör att det ställs nya krav på revisorer att besitta mer tekniska kunskaper vilket gjort att revisionsbyråerna börjat utvidga sin rekryteringsbredd. Därför har de börjat inkludera studenter med ingenjör- och IT-utbildningar för att möjliggöra detta krav och bibehålla sin

konkurrenskraftighet (Kairos future, 2013). Det ställs även krav på branschen att öka sin proaktivitet, innovationsförmåga och attraktivitet för både medarbetare och kunder. Samtidigt ökar kraven på transparens och kommunikation för revisorer för att därigenom i större utsträckning förmedla risker, oegentligheter och framtidsutsikter hos deras kunder vilket i större utsträckning efterfrågas. Revisorerna förutspås också ha ett bredare uppdrag i framtiden med mer kommunikation om det arbete revisorn utför och revisionens nytta. Det krävs även en mer differentierad revision bättre anpassad för bolagens behov och samhällsnytta (Kairos future, 2013).

Revisionsprocessen håller på att utvecklas i och med digitalisering där den traditionella revisionen av historisk data genom faserna planering, granskning och rapportering vid bestämda tidpunkter går mot att mer bli en kontinuerlig revision där hela företagsprocessen med dess risker granskas. Detta gör att större problem och utmaningar inom företagen kan hanteras och rättas till vilket innebär en mer gedigen granskning än den som sker idag (Lombardi, Bloch & Vasarhelyi, 2014; Trohammar, 2006). Karlsson och Rosendahl (2019) lyfter att den bakåtblickande revisionen börjar bli omodern mot vad kunderna förväntar sig. Kunderna efterfrågar realtidsinformation att basera sina beslut på och då behöver revisionen förflytta sig i den riktningen. Det är stor samhällsnytta i revisionen vilket gör att genom att vara proaktiva och lyhörda på kundernas önskemål kan realtidsinformation bidra till att förhindra konkurser och andra situationer som påverkar samhället negativt (Karlsson & Rosendahl, 2019).

Som tidigare nämnts påverkar digitaliseringen förhållningssättet till att redovisningsinformation allt snabbare ses som "färskvare" där den ger mindre vägledning för att bedöma ett företags förmåga att överleva och utvecklas. Det sägs även att ett absolut oberoende för revisorerna inte är möjligt att uppnå eller något eftersträväsvärt. Därför ska det istället vara fokus på opartiskhet och personlig integritet som krav på revisorns självständighet i revisorsrollen (Wallerstedt, Häckner & Johansson, 2006). Detta gör att ett intresse väcks för hur digitaliseringen påverkar både utvecklingen av revisionsprocessen och värdeskapandet i revisionsbranschen.

1.2. Problemdiskussion

Enligt Lombardi, Bloch och Vasarhelyi (2005) befinner sig revisionsbranschen vid en väggkorsning där årlig revision sker på historisk data. Detta samtidigt som andelsägare typiskt inte längre ser granskad finansiell information som användbart för beslutsfattande varken nu eller i den framtidskridande globala ekonomin. Eftersom användbarhet är ett av de viktigaste kriterierna för en effektiv finansiell rapportering finns behovet av mer nutidsbaserade och proaktiva revisionsmetoder. För att revision ska fortsätta vara relevant behöver branschen därför dra nytta av teknologiska framsteg och fortsätta erbjuda försäkran och trygghet i sin granskning för att anses meningsfull för dagens användare av finansiella rapporter (Lombardi, Bloch & Vasarhelyi, 2005).

Det teknologiparadigmskifte som skett innebär att händelser och transaktioner i företag kan fångas omedelbart. I vissa fall kan marknader behöva reagera mot konstant uppdaterad realtidsinformation vilket gör att företagsmiljön har utvecklats i högre takt än revisionsyrket (Lombardi, Bloch & Vasarhelyi, 2014). Det betyder att framtida revisorer måste förstå och kunna applicera nya teknologier för att kunna hantera de nya utmaningar i form av stora mängder data och komplexa system. Trots att revisorsyrket kan verka hotat då granskad finansiell information blir mer irrelevant öppnar det även upp möjligheten att utveckla yrket

mot nya verktyg av försäkrar på realtidsinformation (Lombardi, Bloch & Vasarhelyi, 2014). De nya teknologiska verktygen skapar möjligheten för mer kvantitativa analyser, känslighetsanalyser, simulationsmodeller och sannolikhetsbedömningar där revisorer kan spendera mer tid på att granska analyser och tolka resultat än att utföra tester i sina revisionsprocesser (Vasarhelyi, 1984). Detta gör att revisionen kan täcka mer risker, skapa bättre revisionsbevis och granska större delar av företagsprocessen i bolag (Lombardi, Bloch & Vasarhelyi, 2014).

Därav uppstår frågan hur revisionsbyråerna implementerar dessa förändringar av digitalisering på revisionsprocessen?

Bedömningar är något som uppstår genom erfarenheter och träning och då revision i det stora hela handlar om bedömningar uppstår frågan om hur teknologin genom att stötta upp bedömningsprocessen i revisionsprocessen så kan det förändra revisorsrollen. Teknologin har även förändrat individer från att bara vara konsumenter av produkter till att bli berättigade deltagare i värdeskapandet hos företag (Kohler, 2015). Kan revisionsbranschen därför skapa ett större värde med digitaliseringen eller finns det indikationer på att automatisera yrket helt? Enligt Lombardi, Bloch & Vasarhelyi (2014) är den mänskliga bedömningsprocessen en del av revision och frågan är om vi vill att den ska tas bort då teknologin aldrig kommer att kunna ersätta hela den mänskliga processen.

Revisionens syfte i samhället är att dra slutsatser från en begränsad genomgång av dokument, budgetar och skrivna presentationer i kombination med intervjuer och direkta observationer (Power, 2000). Därför har förtroende för revisionen och dess förmåga att identifiera och lösa problem aldrig varit så aktuellt som idag i och med digitalisering (Karlsson & Rosendal, 2019). Granskning anses det därför finnas behov för framöver men kunderna kommer att kräva mer riskbaserade och bredare former av granskningsåtgärder. Samtidigt förstår inte de externa aktörerna i form av kunder inte helt vad revision innebär trots ett utbrett spridande av det (Power, 2000). Det som därför anses styra revisionen är behovet av ett större perspektiv och att klientteknologin leder revisionsprocessens utformning. Automationen i form av datorer anses komma ta över standardiserade uppgifter så att revisorer kan använda sin expertkunskap mot mer komplexa uppgifter. Därför visar resultat på att det inte bara är troligt utan nödvändigt att traditionell revision behöver genomgå förändringar för att dels vara relevant i realtidsökonomi, men även för att följa de avanceringar inom yrket som sker för att effektivt möta användarnas informationsbehov (Lombardi, Bloch & Vasarhelyi, 2014).

1.3. Syfte

Syftet med uppsatsen är att beskriva och förklara hur digitalisering påverkar revisionsprocessen samt vilka konsekvenser det får för värdeskapandet i revisionsbranschen genom att göra en byråjämförelse där sex stycken stora revisionsbyråer intervjuas.

1.4. Frågeställning

Hur påverkar digitalisering revisionsprocessen?

Vilka konsekvenser får det för värdeskapandet i revisionsbranschen?

1.5. Avgränsning

Avgränsningen som gjorts i denna studie är att välja ut ett antal revisionsbyråer med kontor i Göteborg och Stockholm för att genom intervjuer kunna göra en byråjämförelse inom det valda ämnet. Det som undersöks är således hur de byråerna anser att digitalisering påverkar deras revisionsprocess samt implementeras i att ändra värdeskapandet i revisionsbranschen. Det kommer inte kunna gå att göra ett generaliserande för hela revisionsbranschen då endast ett utvalt urval av byråerna studeras. Studien kommer inte heller att ta upp förändring av teknologin på hela revisionsbranschen utan fokus ligger på utförandet av revisionsprocessen, dess nya verktyg från digitaliseringen och värdeskapandet i revisionsbranschen. Syftet blir istället att försöka förklara hur digitalisering påverkar delar av revisionsbranschen och uppmuntra till vidare forskning av hur framtidens revisionsprocess och värdeskapandet i branschen kommer se ut.

2. Teoretisk referensram

I detta kapitel presenteras den bakomliggande teorin som är nödvändig för att tolka och förklara det som framkommit i studien. Först ges en allmän introduktion till vad revision innebär och hur revisionsprocessen går till. Därefter följer teori om digitalisering och hur det påverkar revisionsbranschen såväl som revisionsprocessen. Det lyfts även teori om kundernas förväntningar samt hur digitalisering påverkar revisorsrollen och dess kompetenser. Kapitlet avslutas med teori om värdeskapandet för kunder.

2.1. Revision

En klassisk definition av revision är den som formulerades år 1973 av American Accounting Association:

Revision är en systematisk process som syftar till att på ett objektivt sätt inhämta och utvärdera bevis om påståenden angående ekonomiska aktiviteter och händelser för att verifiera graden av korrespondens mellan dessa påståenden och etablerade kriterier och kommunicera resultaten till intresserade användare (Wolnizer, 2006, s.10 se Eklöv Alander, 2019, s.26).

Definitionen lägger alltså fokus på informationsasymmetrin som finns mellan företagen och deras intressenter. De externa intressenterna har ingen direkt insyn i företaget och måste därför förlita sig på de finansiella rapporterna. Därför krävs en oberoende part som genom en systematisk process granskar företaget och dess aktiviteter och säkerställer att intressenterna får tillförlitlig information (Eklöv Alander, 2019).

Revisorns uppgift är därför att granska företagets bokföring, årsredovisning och förvaltning. Detta görs för att kunna upptäcka om det finns väsentliga fel och för att se till att redovisningen skett enligt god redovisningssed. Granskningen innefattar också att undersöka om årsredovisningen har upprättats i enlighet med lag samt ger en rättvisande bild av företagets resultat och finansiella ställning. Revisorn ska också granska om företaget förvaltas enligt ägarnas intentioner och enligt gällande lag. Därefter ska revisorn avge en revisionsberättelse där denne uttalar sig om företagets förvaltning och redovisning (Revisorsinspektionen, u.å.).

2.2. Revisionsprocessen

Revisorernas arbetsgång under deras uppdrag kan delas in i tre olika huvudfaser som tillsammans utgör den så kallade revisionsprocessen. De tre faserna är planering, granskning och rapportering (Trohammar, 2006).

2.2.1. Planeringsfasen

I det inledande steget sker en informationsinsamling för att revisorn ska få en förståelse för företaget och verksamheten samt dess marknad. Detta uppnås dels genom att undersöka hur företaget till exempel intäktsredovisar och kostnadsför, hur det är finansierat samt vilka rutiner de har kring till exempel inköp och försäljning. Det är också viktigt att sätta sig in i hur företagets interna kontrollsystem fungerar och vilka krav som ställs inom den bransch företaget verkar inom (Trohammar, 2006; Eklöv Alander, 2019).

All denna information kan inhämtas från interna källor som ledningen och dokument men också externt från till exempel branschundersökningar och specialister inom branschen (Trohammar, 2006).

Informationsinsamlingen ligger sedan till grund för riskbedömningen och granskningen. Detta gör att fokus i granskningen kommer ligga på de områden där risken för väsentliga fel är störst. Det är även först när revisorerna förstår företaget och dess processer som de också kan granska och upptäcka fel eftersom att de då vet hur det bör se ut (Eklöv Alander, 2019).

Under riskbedömningen utgår revisorn från den information som samlats in i tidigare steg. Med hjälp av denna information bedöms sedan risken för väsentliga fel i de finansiella rapporterna. Riskbedömningen görs på två olika nivåer, rapportnivån och påståendenivån för transaktionsslag, saldon och upplysningar (Eklöv Alander, 2019).

Även tre typer av risker bedöms: inneboende risk, kontrollrisk och upptäcktsrisk. Den inneboende risken innebär risken för väsentliga fel i redovisningen eller förvaltningen som beror på förhållanden inom företaget. Kontrollrisken är risken att företagets interna kontrollsystem inte förhindrar eller identifierar fel i tid. Med upptäcktsrisken avses risken att revisorn trots granskningsåtgärder inte upptäcker felen. De tre typerna av risk utgör sedan tillsammans revisionsrisken, det vill säga risken att revisorn gör felaktiga uttalanden i revisionsberättelsen med anledning av att redovisningen innehåller väsentliga fel. (Trohammar, 2006; Eklöv Alander, 2019).

Bedömningen ligger sedan till grund för vilka granskningsmetoder och granskningsåtgärder som behövs för att hantera risken för väsentliga fel (Eklöv Alander, 2019). Fokus för granskningen kommer dessutom ligga i de områden där risken för väsentliga fel anses vara störst (Trohammar, 2006; Eklöv Alander, 2019). Till exempel krävs det mer omfattande granskning om den inneboende risken och kontrollrisken är hög eftersom att det finns en större risk att det dels finns fel men också att de inte upptäckts av företagets egna kontrollsystem (Trohammar, 2006).

Planeringsarbetet sammanfattas sedan i en revisionsstrategi och en revisionsplan (Trohammar, 2006; Eklöv Alander, 2019).

2.2.2. Granskningsfasen

Syftet med granskningen är att revisorn ska få tillräckligt med information för att på ett tillförlitligt sätt kunna dra slutsatser om årsredovisningen, bokföringen och förvaltningen. Vad gäller granskningsmetoder används oftast en kombination av kontrollgranskning och substansgranskning. Kontrollgranskning innebär att företagets interna kontrollsystem och redovisningssystem granskas, det vill säga de system som företagen själva använder för att ta fram och kontrollera redovisningen. Syftet är att undersöka om företagets interna redovisnings- och kontrollsystem används på ett effektivt sätt och faktiskt förhindrar och upptäcker väsentliga fel. Substansgranskning innebär istället att företagets redovisning granskas i form av saldon, transaktioner och upplysningar. Fokus ligger alltså på detaljtester och mer analytisk granskning av trender samt nyckeltal.

Dessa granskningsmetoder tillämpas genom de granskningsåtgärder som revisorn utför och det är även genom de åtgärderna som revisorn erhåller revisionsbevis för sina uttalanden i revisionsberättelsen (Eklöv Alander, 2019; Trohammar, 2006).

Det finns olika granskningsåtgärder som har för avsikt att granska och samla bevis om olika påståenden; inspektion, observation, externa bekräftelser, omräkning, upprepning av aktivitet, analytisk granskning och förfrågan.

Ofta används en kombination av åtgärderna för att kunna utföra en tillfredsställande granskning (Eklöv Alander, 2019).

Revisorns arbete måste sedan dokumenteras och detta ligger till grund för revisorns uttalanden i revisionsberättelsen och ger också stöd för att revisionen utförts enligt god redovisningssed. Det används också vid framtida kvalitetskontroller.

Dokumentationen innehåller bland annat information om företaget, uppdraget, revisionsprocessens olika steg, revisorns slutsatser och uttalanden samt de bevis de grundar sig på (Eklöv Alander, 2019; Trohammar, 2006).

2.2.3. Rapporteringsfasen

Slutligen ska revisorn rapportera om företagets bokföring, årsredovisning och förvaltning. Formen på rapporten beror på uppdraget och kan vara antingen en revisionsberättelse om revisorn granskat en årsredovisning eller en granskningsrapport om det är en översiktlig granskning av en delårsrapport som har gjorts. Syftet med rapporten oavsett uppdrag är att uttala sig om iakttagelser och slutsatser till företagets intressenter.

Revisorn kommunicerar dock inte bara med externa parter utan även internt inom bolaget. I revisorns uppdrag ingår nämligen även att upprätta en kompletterande rapport till revisionsutskottet, eller styrelsen om utskott saknas, i företag av allmänt intresse. Denna kompletterande rapport ska lämnas senast i samband med revisionsberättelsen och är mycket omfattande. Den beskriver mer utförligt hur granskningen och uppdraget som helhet utförts men också vilka brister som funnits i både redovisningssystem och interna kontrollsystem. Detta gör att företaget kan höja kvaliteten på efterföljande redovisning och kontroller (Eklöv Alander, 2019).

2.3. Digitalisering

Utvecklingen av teknikens roll i arbetslivet går att dela in i tre olika faser vilka är: först förstärker det tekniken, sedan kompletterar det och sist ersätter den. Första fasen där tekniken förstärks är genom att företag fått mer hjälpmedel i form av digital teknik som datorer till medarbetarna. Dokument kan lättare skickas i form av email samt redigeras med ordbehandlingsprogram, dokumenthantering och förenklas med molnbaserade lösningar. Fas två är att tekniken kompletterar det som ska produceras genom att överta vissa arbetsuppgifter och göra det möjligt att utföra viss granskning i datorn med hjälp av ny teknik. Den sista fasen är att arbetsuppgiften mer eller mindre ersätts helt och hållet av tekniken och behovet av fysisk personal minskar. Stadiet samhället i stort befinner sig i just nu är mellan förstärknings- och kompletteringsfasen då det än så länge anses bäst att låta människor och datorer arbeta tillsammans (Kairos future, 2016).

Detta visar på att det är en lång tid kvar innan datorer själva klarar sig bättre än människor på komplicerade områden. Det som under digitaliseringens fortsatta utveckling efterfrågas är en kombination av människans förmåga att vara kreativ med datorers beräkningskapacitet av förutbestämda problem och lösningar. Genom att tekniken ersätter mer av människans fysiska förmåga i vissa arbetsuppgifter så flyttas fokuset mot att personalen kan koncentrera sig på mer kunskapsintensiva, komplexa och kreativa uppgifter. Dock finns det en oro att även dessa mer intellektuella och komplexa uppgifter kommer kunna tas över av tekniken (Kairos future, 2016).

Vi förflyttar oss med full fart in i den digitala tiden där det förutspås att människans arbete inom fem till tio år kommer att vara förlegat i jämförelse med datorsystem inom revisionsområdet. Trots denna förutsägelse så finns det åsikter kring att människan i form av sin revisorsroll ändå kommer kunna skapa värde för kunder. De kommer även kunna påverka sättet som företagsvärlden förändras genom deras ständiga lärande av nya kunskaper (Kruskopf et al., 2019).

Det beräknas att saker nu händer tio gånger snabbare och på en 300 gånger så hög skala som den industriella revolutionen i det tidiga 1900-talet, vilket innebär en 3000 gånger så stor påverkan. Den nya industriella revolutionen kallas "Industry 4.0" är en fortsättning på den tredje revolutionen där nu datorer blir sammankopplade och kommunicerar med varandra för att skapa beslut utan mänsklig kontakt (Hoffman, 2017). Därigenom är datorer sammankopplade till ett system som kan visualisera hela produktionskedjan och ta självständiga beslut vilket kommer förändra de flesta av våra arbeten. Ur denna smarta och sammankopplade teknologin som bäddas in i företag, tillgångar och människor så utmärker den sig genom skapande av analysverktyg, robotar, kognitiva tekniker, artificiell intelligens och internet of things med molntjänster för att nämna några (Marr, 2018). Trots att förändringar från fjärde industriella revolutionen redan nu påverkar samhället så ligger det mesta av förändringen i framtiden (Hoffman, 2017).

Teknologin förutspås förändra datan och informationen som används därigenom och gör att företag tillåts bli mer effektiva genom att de snabbare vet var de ska rikta sin uppmärksamhet. Denna revolution kombinerar det materiella, digitala och biologiska samt utmanar våra tankar av vad det innebär att vara mänsklig. För att vara relevanta och utvecklas i den fjärde industriella revolutionen krävs det att företagsledare aktivt arbetar med att expandera tänkandet bort från hur det enligt tradition agerats och inkludera idéer och styrsystem som aldrig tidigare varit påtänkta (Marr, 2016 & Marr, 2018). De företag som förutspås påverkas mest är revisionsbyråerna från de fyra största till de minsta. De nya teknologierna gör det i revisionsbranschen lättare att upptäcka fraud och felaktigheter som kan stjälpa företag (Kruskopf et al., 2019).

Digitalisering kan definieras som;

“ Användningen av digitala teknologier för att ändra en företagsmodell och erbjuda nya intäkter och värdeskapande möjligheter; det är en process av att flytta till en digital verksamhet ” - (Jylhä & Syynimaa, s.2, 2019)

Automation är ingen synonym till digitalisering utan skillnaden mellan dem är att digitalisering skapar värde genom att introducera något nytt medan automation förbättrar något som redan existerar (Jylhä & Syynimaa, 2019; Moore, 2015).

Den finansiella världen enligt hur samhället känner till det håller på att bli vridet upp och ner vilket innebär spännande tider då det inte med säkerhet går att säga hur denna bransch kommer se ut om 10-15 år (Kruskopf et al., 2019). Nyckeln till att lyckas bra med detta i revisionsbranschen är att para ihop människan och maskinen i form av teknologi där varje part bidrar med det den gör bäst (Marr, 2018).

Att använda den nya teknologin som den fjärde industriella revolutionen för med sig förutspås leda till snabbare svarstider till kunder. Dessutom kommer lägre offertpriser gå att erbjuda vilket skapar mer utrymme ifall revisionen drar ut på tiden genom att då kunna fakturera mera utanför budget. Teknologin höjer även kvaliteten på revisionen genom att ju mindre manuellt

arbete desto mindre fel (Jylhä & Syynimaa, 2019). Detta gör att teknologin i kombination med expertisen från dagens erfarna revisorer tillåter en mycket djupare inblick i det finansiella i ett företag. Detta erbjuder insikter som resulterar i högre informationsinnehåll som stödjer en mer högkvalitativ revision än den som erbjuds idag. Digitalisering av revisionsprocessen hjälper till att höja säkerheten genom att lämna digitala spår från när och av vem varje fil blev öppnad. En mer digital revision höjer effektiviteten och korrektheten och skapar en möjlighet av 100 % granskning av ett bolags finansiella transaktioner istället för stickprov av dem (Marr, 2016).

2.4. Audit 4.0

Den fjärde industriella revolutionen tar revisionen till vad som kallas “Audit 4.0” där datainsamling görs av sensorer, sammankopplade datorer och mjukvarumoduler. Där sker insamlingen genom hela bolaget och dess utomstående delar som leverantörer och kunder genom ett nätverk i närheten av realtid. Dataanalysteknologier används där det möjliggör en spegling av företagsvärlden i nutid och sammankopplar analytiskt både de finansiella men även de icke-finansiella värdena i företag som blir minst lika viktiga framöver (Dai & Vasarhelyi, 2016).

Digitaliseringen för med sig nya sätt för företagande i samhället vilket bygger på realtidsdata där processerna är adaptiva, flexibla och innovativa där det finns möjligheter till mer individuellt anpassade produkter och service. De teknologiska innovationerna som styr revisionsbranschen framåt är bland annat artificiell intelligens och blockchain. Där det artificiella i form av robotar finns i centret av det teknologiska genombrottet där det genom “robotic process automation” ska automatisera monotona och strukturerade arbetsuppgifter. Dock är det ännu inte smart på det sättet att det kan agera på oförutsedda händelser eller själv tänka ut komplexa lösningar. Artificiell intelligensforskning arbetar därför med att försöka få robotarna att själva lära sig från observationer fångade av realtidsdata vilket för revisorer kan reducera kostnader och tid och därigenom öka produktiviteten (Kruskopf et al., 2019).

Blockchain är en delad databas som är tidsstämplad och immun mot att kunna mixtra dess data. Det är ett decentraliserat system och har ingen ägare. Dokumentationen i den är ihopsatt i block och adderat till en kedja en i taget. Inga mellanhänder krävs och därför finns inga transaktionskostnader när blockchain används vilket gör det enkelt att förflytta information mellan personer på ett helt automatiskt sätt samtidigt som miljoner användare kan använda detta systemsätt då det är öppet för alla på internet. Fördelarna med blockchain för revisorer blir möjligheten till mer effektiva tillgångs- och dataöverföringar, säkerheten och konfidentialitet ökar, tidskrävande uppgifter tas bort och finansiella protokoll blir mer omfattande och precisa. Det öppnar även upp för nya yrkesuppgifter hos revisorn som cyber auditing (Hoffman, 2017).

Trots att de nya teknologierna fortfarande är i spädbarnsfasen i utvecklandet skapar de både värde för investerare och möjliggör för revisorer att ta sig an ännu fler globala kunder utan de begränsningar som fanns förr (Kruskopf et al., 2019).

Enligt Daugherty och Wilson (2019) är det viktigt att uppmärksamma den missade pusselbiten i mitten där människor och datorer kompletterar varandra. De förespråkar därför inte en uppfattning att maskiner gradvis helt skulle ta över människans position på arbetsmarknaden då det är en gammaldags syn. Teknologin kommer förmodligen ersätta vissa jobb och dess funktioner men den viktigaste kraften är att teknologin ska komplettera den

mänskliga förmågan då båda delarna har sin egna styrkor att bidra med. Framtiden i revisionsyrket kräver därmed en filosofi av livslångt lärande och pågående anpassning till den föränderliga miljön i digitaliseringens tid (Kruskopf et al., 2019).

Trots att det förutspås enorma förändringar i framtida arbeten kommer rollen som revisor att fortsätta vara viktig då trots att datorer kan arbeta bättre och snabbare än människor så besitter de inte egenskaper att improvisera, använda fantasi, kreativitet och vara innovativa som några exempel. För att möta framtidens revisionsbehov måste revisionsbyråerna och individuella revisorer vara i framkanten på ny teknik och den förändrade tillsynsmiljön.

De behöver förbättra sina teknologiska- och kommunikationskunskaper men även sitt kritiska tänkande. Förstå varje kunds industri och vad som gör dem unika i den. Upprätthålla långvariga affärsrelationer med kunder baserat på integritet, professionalism, objektivitet, fördomsfrihet och kunna erbjuda värdemässiga insikter baserade på revisorns egna egenskaper. Det krävs även att blicka framåt och lyfta framtida möjligheter och hot som upptäcks (Hoffman, 2017; KPMG & Forbes Insights, 2017). Då revisorn tjänar både de som är redovisningsberättigade och de som är redovisningsskyldiga och är som en länk mellan dessa parter är det därav viktigt att revisorn kan fortsätta vinna bådats förtroende framöver (Johansson et al., 2005).

Cindy Greenman (2017) skriver i sin artikel att enligt US Bureau of Labor and Statistics är redovisning och revisionsyrket beräknat att växa med 11 % över de närmaste tio åren vilket innebär cirka 142 000 nya jobb inom redovisning och revision. Hon menar därför att revision inte är en bransch med nedåtgående trend utan snarare att det handlar om att anpassa sig efter de nya teknologierna och därigenom bland annat kunna öka sin kundbas. Cindy Greenman (2017) beskriver att om revisorerna besitter de rätta kunskaperna som kunderna och samhället efterfrågar så är framtiden ljus vilket talar helt emot att revisionsbranschen som yrke skulle försvinna eller kunna automatiseras helt (Kairos future, 2013; SFF, 2014).

2.5. Digitaliseringens påverkan på revisionsbranschen

Revision är som tidigare nämnts ett av de områden som förväntas drabbas hårdast av digitaliseringen (SSF, 2014). Exakt hur området kommer förändras går inte att säga med 100 % säkerhet men det går att urskilja trender i litteratur om detta.

2.5.1. En förändrad revisionsbransch

En förändring som förväntas ske enligt Kairos future (2013) är att efterfrågan på revision kommer minska medan rådgivningstjänster kommer öka. Detta beror dels på att revisorns arbetsuppgifter kommer kunna digitaliseras och därför förutspås branschen bestå av 80 % rådgivning och 20% redovisning samt revision vilket är motsatsen till hur det är idag. Anledningen är att när repetitiva arbetsuppgifter kan ersättas av tekniken och utföras av kunderna själva så blir mer kunskapsintensiva uppgifter och social kompetens viktigare. Dessutom kommer det ställas högre krav på att revisorerna besitter mer tekniska kunskaper och kan samarbeta med tekniken på ett effektivt sätt då det kommer utgöra en så stor del av arbetet och skapa konkurrenskraft. Det kan leda till att det inte endast rekryteras personal med ekonomibakgrund utan även individer med ingenjör- och IT-utbildningar (Kairos future, 2016). Lyckas revisorerna ta tillvara på den teknik och den stora mängd information som tillgängliggörs tack vare digitaliseringen kommer de kunna ge mer korrekta analyser och bättre rådgivning vilket ökar värdet (Kairos future, 2013).

2.5.2. Löpande revision och realtidsdata

En annan förändring gäller typen av information som framtidens revisorer förväntas behöva ta fram. Tidigare har revisorns uppgift varit att granska historisk information men detta tros komma att ändras (Kairos future, 2016). Lombardi, Bloch och Vasarhelyi (2014) utvecklar och förklarar att den traditionella revisionen behöver genomgå förändringar för att vara relevant i realtidskonomin samt kunna möta användarnas informationsbehov.

Det är troligt att redovisning i framtiden kommer vara tillgängligt i realtid till exempel genom internet för att informationen ska vara mer aktuell. Då kommer revisionen för sent och är inte lika användbar om revisorerna endast granskar årsbokslut och årsredovisningar. Samtidigt är det i den dynamiska realtidskonomin vi lever i extra viktigt att få informationen i tid för att kunna agera efter de möjligheter och risker som finns (Chan & Vasarhelyi, 2011; Byrnes et al., 2018; Lombardi, Bloch & Vasarhelyi, 2014).

Revisionen behöver därför integreras i det dagliga arbetet och ske mer löpande (Kairos future, 2013; Lombardi, Bloch & Vasarhelyi, 2005). Detta är möjligt tack vare den teknologiska utvecklingen som möjliggör automatisering och ökar effektiviteten (Kairos future, 2016; Chan & Vasarhelyi, 2011). För att anpassa revisionen till realtidskonomin tros därför så kallad löpande revision bli mer aktuellt. Då kan datorsystemen ta över de repetitiva arbetsuppgifterna så att revisorn istället undersöker avvikelserna systemen hittar samt utför mer kritiska uppgifter som kräver mänsklig bedömningsförmåga (Lombardi, Bloch & Vasarhelyi, 2014; Chan & Vasarhelyi, 2011). Bedömningar är alltså något som tekniken inte kan ersätta utan där krävs en revisor med erfarenhet som kan säkerställa att det systemen tar fram faktiskt stämmer överens med verkligheten (Lombardi, Bloch & Vasarhelyi, 2014). Genom att på så sätt öka effektiviteten med hjälp av teknologi kommer det vara möjligt med realtidsrevision eller åtminstone mer frekvent revision som är mer tidsenlig. Dessutom väntas revisionen hålla högre kvalitet och vara mer proaktiv eftersom att det är större chans att fel och bedrägeri upptäcks innan det har gått för långt (Chan & Vasarhelyi, 2011). Även konkurser tros kunna hindras (Karlsson & Rosendahl, 2019).

2.5.3. Rådgivning

Det blir också ett större fokus på företagens framtidsutsikter och rådgivning om detta. Känner företagen till de möjligheter och risker som finns och vilka förändringar de behöver göra för att vara förberedda kan de anpassa styrningen och verksamhetsbeslut kring detta i tid. Allt detta är viktigt på grund av den föränderliga värld vi lever i (Kairos future, 2016). Därför väntas kundernas förväntningar förändras från en mer traditionell revision till att revisorn ska bidra med en helhetssyn gällande tillståndet idag och framtiden för organisationen (KPMG & Forbes Insights, 2017).

KPMG & Forbes Insights (2017) menar att kunder kommer kräva en mer omfattande revision som ger mer värde och insikter. De kommer förvänta sig att revisorn ska kunna omvandla deras data och analyser till konkreta handlingar och rekommendationer för organisationen. Därför ställs det krav på att revisorn kan analysera upptäckterna och med hjälp av sin inblick i organisationen och branschen kunna hitta de nutida och framtida risker samt möjligheter som är mest kritiska respektive relevanta för organisationen. På så sätt kan organisationen ta välgrundade verksamhetsbeslut som driver organisationen framåt. Företagen önskar också mer transparens kring revisorns yttrande och vad revisorn lärt sig från revisionen för att de ska kunna arbeta mer proaktivt. De önskar därmed mer konstruktiv kritik och inte bara en bekräftelse på att företagets bokföring, årsredovisning och förvaltning har skett på ett korrekt

sätt. Även här går det alltså att utläsa att revisionen kommer få mer rådgivande inslag (KPMG & Forbes Insights, 2017).

KPMG & Forbes Insights (2017) beskriver det så här:

“Clients are no longer looking for just a rearview mirror view, but a view through the windshield on where we are going and how to navigate the landscape of risks, opportunities, changing regulations, competition and globalization.” - (KPMG & Forbes Insights, s.6, 2017)

2.5.4. Större stickprov och djupare analyser

Något annat som möjliggörs av digitaliseringen och förväntas efterfrågas är att revisorerna tar större stickprov och använder mer avancerad teknologi för datainsamling och analys. På så sätt kommer de kunna bidra med en ännu djupare analys i de områden som revisionen redan omfattar. Detta leder sedan till att de kan bidra med ännu värdefullare insikter (KPMG & Forbes Insights, 2015 & 2017).

Dessutom tros andra sorters rapporter blir viktigare i framtiden. Eftersom att datorerna nu klarar av redovisningen i form av siffror kommer fokus istället ligga på mer sociala och miljömässiga frågor (Ribbestam, 2013).

2.5.5. Kundernas förväntningar

Enligt Johansson et al. (2005) existerar det ett förväntningsgap mellan allmänheten och grupper av intressenter i de företag som finns i samhället å ena sidan medan det på andra sidan står revisorer och de båda har olika uppfattningar och förväntningar på revisionen, revisorns roll och dess uppgifter. Detta förväntningsgap är lika gammalt som revisorsyrket men har förändrats och utvecklats i takt med att samhället, näringslivet och professionen i sig förändrats. Mycket av den skillnad som kan sägas föreligga i förväntningsgapet kan speglas tillbaka på de förväntningar som finns på revisorernas möjlighet att granska och bedöma den framtida informationen.

Kunderna förväntas i och med digitaliseringen ställa allt högre krav på revisionen. Den traditionella revisionen handlar om att granska företagets årsredovisning, bokföring och förvaltning men nu rör sig kundernas förväntningar mot en mer omfattande revision. De förväntas önska sig en helhetssyn av företagets nutida och framtida tillstånd och konkreta rekommendationer om hur de bör agera med tanke på de risker och möjligheter som är relevanta för företaget. För att inte förväntningsgapet ska bli alltför stort behöver revisionen därför utvecklas och det är nu möjligt tack vare digitaliseringen (KPMG & Forbes Insights, 2017).

2.6. Digitaliseringens påverkan på revisorsrollen och dess kompetenser

Att revisionen kommer ändras leder också till att det ställs nya krav på revisorerna. När tekniken utvecklas och kunderna har högre förväntningar blir nya förmågor viktiga för att kunna möta kraven. KPMG & Forbes Insights (2017) talar om förmågor gällande teknik, kommunikation och bedömning.

Som tidigare nämnts så räcker det inte med att ha den senaste tekniken om inte revisorn kan samarbeta med den. Idag är det möjligt att samla in och analysera mer data än någonsin men det krävs också att revisorn faktiskt kan dra meningsfulla slutsatser ur datan. De måste kunna

ta fram information som är viktig för kunderna och kunna kommunicera det på ett tydligt sätt. Då skapar de mer värde.

Dessutom måste de kunna bedöma om utfallen från systemen faktiskt är korrekta då det inte går att lita på systemen fullt ut och bedömningsförmågan är inte något som kan ersättas av teknik (KPMG & Forbes Insights, 2017).

De tekniska egenskaperna handlar om att kunna agera med olika program, AI, robotar och den generella digitalisationen som tar över triviala och enkla uppgifter. De sociala egenskaperna är bland annat stark kommunikation som nämnts tidigare men också konflikthantering, strategisk beslutsamhet, tolerans av ovisshet, ledardrag, innovativitet och kreativitet. Dessa sociala egenskaper blir med tiden lika viktiga som de tekniska då de möjliggör att fylla gapet mellan människan och datorer. Revisionsprofessionen rör sig mot en mer strategisk och insiktsbaserad bransch där dessa "mjuka" egenskaper är till stor fördel.

De individer som lyckas bemästra dessa sociala egenskaper kommer ha mycket bättre förutsättningar i kundkontakter. Detta för att kunder inte längre ser revisorn som en källa för finansiella uttalanden utan som någon som kan deras företag inifrån och ut och kan erbjuda värdefull kunskap (Kruskopf et al., 2019; Dickinson, 2018).

Kunderna önskar också mer kontakt med revisorn (Kairos future, 2013).

Detta beror mycket på att i takt med att fler enkla arbetsuppgifter automatiseras så blir det större fokus på rådgivning och då blir kundrelationen allt viktigare (Kairos future, 2016)

En bra relation med kunden leder till att revisorn kan få en bättre förståelse för företaget och kunderna blir även mindre skeptiska till att dela med sig av värdefull information som kanske inte kan fås på annat håll (KPMG & Forbes Insights, 2015). Kunder vill känna att revisorn är mer som en partner till dem som håller kontakten och bidrar med nyttiga insikter istället för att bara granska (KPMG & Forbes Insights, 2017).

Tack vare digitaliseringen kommer det bli lättare att träffa sin revisor även på distans om kunden inte har möjlighet att träffas personligen vilket alltså är positivt. Den mänskliga kontakten kommer alltså inte att försvinna och därför är även de sociala egenskaperna fortsatt viktiga (Kairos future, 2016).

Revisionsprofessionen är alltså ytterst en värld av människor med personliga styrkor och svagheter. De ska dessutom agera både domare och kompetent rådgivare där deras uppdrag omfattas av ett strikt regelverk som garanterar både oberoende och kvalitet för revisionsfunktionen. Revisorn behöver därför också fråga sig vilket agerande förväntas av en person i min ställning i en situation av detta slag istället för hur kan jag bäst tjäna min kund (Johansson et al., 2005).

2.7. Värdeskapandet för kunder

Varje företag existerar som mittpunkten i ett nät av grupper och organisationer som påverkar och är påverkade av företagets handlingar. De typiska grupperna som är påverkade av företag inkluderar kunder, anställda, aktieägare, leverantörer, det lokala samhället och många fler. Intressentmodellen innebär en studie av relationen mellan dessa aktörer, bakgrunden till relationen och hur deras åsikter och viljor kan ändra hur ett företag agerar på marknaden samt deras finansiella resultat men även hur företaget genom eget agerande påverkar aktörerna. Teorin sägs bygga på en orsak/verkan-relation där frågor som hur ett bolag borde agera och vilken aktör ska det styras mot diskuteras. Bolagsledningarna behöver därför identifiera ett sätt att hantera deras relation med externa aktörer på samma sätt som interna behov ses till och uppnå kreativitet i att hantera konflikterande krav från de olika typer av aktörer (Johnson-

Cramer, 2018).

En organisation är ett resultat av engagerat handlande av olika personer som jobbar ihop och därför är en organisations överlevnad beroende av dess relation med närmiljön och dess förmåga att uppnå de krav som intressenterna har som interagerar med organisationen. Ett bolag har därav multipla roller inom ett bestämt urval av aktörer. Tanken är att det bolag som kan hantera intressenterna effektivast kommer överleva längre och uppnå bättre resultat (Johnson-Cramer, 2018). Dagens användare i form av kunder bidrar inte bara med idéer och input till utvecklingen av ett företags produkter. De bidrar även med tillhörigheter, tjänster, utrymme i form av plats och pengar för att tillsammans med företaget leverera lösningar som annars traditionellt strikt har skapats av företaget själv innan (Kohler, 2015).

Ett företag är en beskrivning av de roller och relationer som existerar mellan företags kunder, förbundna personer och leverantörer som tillsammans beskriver de stora flödena av produkter, information, pengar och de stora fördelarna i form av värde till de deltagande aktörerna inom och utanför bolaget (Weill & Vitale, 2001).

Företag behöver därför se över deras agerande som egentligen i det stora hela handlar om hur de skapar, fångar och förmedlar värde till deras kunder (Kohler, 2015; Osterwalder & Pigneur, 2010). Det bidrar även med relationskapital till en eller flera segment av kunder för att generera lönsamhet och stabila inkomstströmmar (Dubosson-Torbay, Hallowell & Tripsas, 2002). Företag behöver förklara strukturen på värdeskapandet, hur värdet förmedlas och genom vilka medarbetare som anställs hur värdet kan fångas. Det hjälper till att förklara och förstå hur ett bolag är inbäddat i och interagerar med dess omgivning (Kohler, 2015).

En fråga som uppkommer är hur företag ska fördela det värde som skapas till sina intressenter, där framförallt kunder står i fokus i denna uppsats, då företagets huvudprincip är att fördela dess värde brett och att det når alla dess externa aktörer. Därför behöver företaget skifta fokus från att prioritera krav från aktörer till att mer se till att samtliga intressenter nås av ett värdeskapande. Företag som lyckas med detta och är mer ärliga och trovärdiga i sitt agerande mot intressenter är de som lyckas skapa en konkurrensfördel (Johnson-Cramer, 2018). Oavsett vad ett bolag står för så måste de inse och tänka efter kring hur deras agerande påverkar aktörer och hur de själva blir påverkade. Genom att agera efter detta så visar ett företag att de förstår intressenternas bakgrund, värden och deras nuvarande situation vilket hjälper ett företag att positionera sig med frågan "vad vill vi stå för" (Freeman, 2004).

3. Metod

I detta kapitel beskrivs tillvägagångssättet för uppsatsen gällande valt ämne och vald undersökningsmetod enligt en företagsekonomisk ansats. Kapitlet tar upp metod utifrån två valda metodböcker och en metodartikel som anpassats för forskningsansatsen. Genomgående i de olika metoddelarna tas det även upp eventuella motsättningar samt att det finns ett eget etiskt underavsnitt.

3.1. Val av ämne och teoretisk referensram samt databassökning

Det valda ämnet blev digitalisering och revision utifrån författarnas nyfikenhet över hur revisionsbranschen kommer se ut framöver. Detta på grund av digitaliseringens framfart, som varit ett ämne som cirkulerat i media, och hur det kan förändra både en bransch men även en profession i sig. Det var även intressant att se ifall revisor är ett yrke som kan komma att försvinna i och med att 49 % av alla yrken om 20 år kommer automatiseras (SFF, 2014). Författarna av denna uppsats anser att det finns relevans i ämnet genom de stora studier som Kairos future's (2016) rapport 'Nyckeln till framtiden' och Kairos future's (2013) rapport 'Framtidens rådgivning, redovisning och revision', men saknade specifikt hur de appliceras i det verkliga arbetet vid en revision.

Vid en genomgång av historisk forskning inom det valda ämnesområdet hittades inspiration till ytterligare avgränsningar i ämnesvalet (Bryman & Bell, 2017). Ämnesvalet hamnade därför på revisionsprocessen och revisionsbranschens värdeskapande med en vilja till en bredare urvalsmetod för att försöka skapa en djup byråjämförelse. Författarna använde Göteborgs universitetsbiblioteks tillhandahållna databaser som supersök, emerald insight samt deras hemsida. Genom utvalda nyckelord fick författarna fram vetenskapliga artiklar, vetenskapliga böcker och vetenskapliga uppsatser som genomgående används i uppsatsen. Anledningen till valet att blanda både artiklar och böcker var för att på vissa områden mer vidröra ytan och på andra kunna gå djupare in i specifika delar inom digitalisering och revision.

Genom en allmän sökning inom ämnet digitalisering och revision fick författarna genom branschhemsidor som FAR och tidningen balans (FAR, 2019; Tidningen balans, 2019) fram debattartiklar och vetenskapliga uppsatser som var passande för att väcka intresset och leta ytterligare teori till litteratursökningen. Den teori som används är en form av teori på mellannivå då den representerar ett försök att förstå och förklara en viss begränsad aspekt. Detta då det närmare bestämt rör begränsade omständigheter som ska förklara relationen mellan revisionsarbetet och dess omgivning i form av digitaliseringens påverkan (Bryman & Bell, 2017).

3.2. Forskningsansats

Målet med uppsatsen är likt syftet att beskriva och förklara hur digitalisering påverkar den framtida revisionsprocessen samt vilka konsekvenser detta innebär för värdeskapandet i revisionsbranschen genom en byråjämförelse. I litteraturgenomgången för denna uppsats hittades ett tomrum i hur digitalisering influerar revision, hur det implementeras på revisionsbyråerna och därigenom påverkar värdeskapandet i revisionsbranschen. Författarna ansåg det intressant att se på vad det finns för fler skillnader revisionsbyråerna emellan och därav föll valet på att försöka bidra till att fylla detta tomrum.

Ingen generell slutsats kommer dock att nås och ett problem kommer inte heller att kunna lösas med tanke på den begränsade tidsaspekten och det begränsade antalet intervjuer som kan hinnas med till empirin. Dessutom har uppsatsen endast ett beskrivande och förklarande syfte.

En kvalitativ ansats har valts då det ansågs mer givande att kunna få till diskussioner på revisionsbyråerna genom intervjuer och verkligen se hur digitalisering implementeras i deras arbete. En kvalitativ studie ger även möjlighet att förstå “verkligheten som den egentligen är” i form av digitaliseringens påverkan. Eftersom kvaliteten på datan är av anlägen vikt vid en kvalitativ ansats har artiklarna noga undersökts för att säkerställa att de medför kvalitet i forskningen (Bryman & Bell, 2017).

Valet föll på att både ha teorier och därigenom härledda hypoteser som genom empirin växer fram i ett resultat samt att vara öppna för att vad som kommer fram i empirin och resultatet för att därefter ändra i vald teori under arbetets gång. Uppsatsen har därför en abduktiv ansats då det finns en växelverkande process i hur uppsatsen skapas (Bryman & Bell, 2017). Genom att välja denna ansats undviks svagheter i form av att bli låst vid en strikt logik som rör teoriprovning och falsifiering av valda hypoteser vid deduktiv ansats. Det möter även kritiken vid en induktiv ansats då det inte finns en mängd empirisk data som med nödvändighet kan möjliggöra en allmän teoriformulering. Abduktiv ansats ansågs därför mest lämpligt då det innebär att välja ut den “bästa” förklaringen bland konkurrerande tolkningar av data. Det hanterar även vår begränsade förmåga att som människor tänka rationellt och erkänner vikten av kognitivt tänkande vid teoriformulering. Detta gör att det finns möjlighet att bli överraskad av datan som framkommer i empirin istället för att använda den för att bekräfta författarnas förståelse genom teorin (Bryman & Bell, 2017).

I arbetet med uppsatsen används en multipel fallstudie genom att det är en jämförelse mellan de byråer som ingår i studien och att resultaten ställs mot varandra. Detta gör det möjligt att ta ställning till vad som är unikt och vad som är gemensamt byråerna emellan. Det främjar de teoretiska reflektionerna över resultaten samtidigt som det utvidgar och utmanar förförståelsen hos författarna (Bryman & Bell, 2017).

3.3. Urval

Urvalet till undersökningen baserades enligt ett målstyrt urval där författarna utefter fastställd forskningsfråga ville komma i kontakt med revisorer som sett båda delarna av revisionsprocessen; både hur revision genomfördes förr och hur det görs idag (Bryman & Bell, 2017). Därför ansågs det mest lämpligt att intervjua dels om möjligt en avdelningschef inom revision som är auktoriserad revisor men även en person på senior- eller manager-nivå som kan vara auktoriserad men att det inte är ett måste. Ifall det fanns möjlighet efterfrågades även att få komma i kontakt med en revisor som sitter i en digitaliseringsgrupp på revisionsavdelningen om byråerna hade det. Genom att respondenterna befinner sig på olika nivåer i karriären fångades nyanser upp av hur olika parter upplever samma situation gällande digitaliseringens påverkan på revisionsbranschen. Vilket ökar studiens reliabilitet genom att inte vinklas ur en viss karriärposition och hur de upplever digitalisering (Dalen, 2015).

För att kunna uppnå ett försök till teoretisk mättnad i förhållande till tidsramen för uppsatsen och ge möjlighet till en bred variation i byråjämförelsen föll valet på att kontakta alla större revisionsbyråer i Göteborg samt en stor byrå i Stockholm via email. Det blev ett försök att sätta samman ett urval som återspeglar en så maximal variation som möjligt genom att

kontakta dels BIG 4 byråer men även andra inte lika stora (Dalen, 2015). De som kontaktades var Byrå X, PWC, KPMG, Deloitte, Grant Thornton, Byrå Y och där det blev ett bortfall från ytterligare en byrå. När revisionsbyråerna kontaktades mejlades dels personliga kontakter som innehas genom arbetsmässor och studentevenemang samt att en av författarna arbetat på två av revisionsbyråerna under studietiden.

Gällande urvalsstorlek blev det totalt nio intervjuer med cirka två intervjuer per byrå på de sex deltagande byråerna. På de mellanstora byråerna samt på PWC blev det en intervju per byrå. Överlag intervjuades respondenterna i cirka 30-60 minuter per intervju men det fanns en intervju som var på 90 minuter efter rekommendation från den revisionsbyrån. Detta ansågs vara lämpligt med tanke på tidsramen men att det ändå uppnås en så bred bild som möjligt över hur revisorerna arbetar med tanke på det antal byråer som finns i Göteborg och Stockholm och ger en mättnad i information som går att analysera utifrån teorin (Bryman & Bell, 2017). Det ansågs även att det intervjumaterial som samlades in via dessa nio stycken intervjuer är av sådan kvalitet att det utgjorde tillräckligt underlag för tolkning och analys (Dalen, 2015).

Följande byråer och typ av intervjurespondenter tackade ja till intervju:

Respondent	Revisionsbyrå	Roll	Auktoriserad	Kontor	Datum för intervju
Respondent A	Deloitte	Senior	Nej	Göteborg	27/11-19
Respondent B	Deloitte	Kontorschef	Ja	Göteborg	28/11-19
Respondent C	PWC	Gruppchef	Ja	Göteborg	2/12-19
Respondent D	KPMG	-	Ja	Göteborg	5/12-19
Respondent E	Byrå X*	Senior	Nej	Stockholm	5/12-19
Respondent F	KPMG	Manager	Ja	Göteborg	13/12-19
Respondent G	Byrå X*	Senior manager	Ja	Stockholm	17/12-19
Respondent H	Grant Thornton	Gruppchef	Nej	Göteborg	18/12-19
Respondent I	Byrå Y*	VD	Ja	Göteborg	19/12-19

* Byrå X - En stor byrå som önskar vara anonym

* Byrå Y - En mellanstor byrå som önskar vara anonym

Fördelen med att författarna lyckats få tag i 50/50 fördelning av auktoriserade revisorer och icke auktoriserade är att undersökningen både får med de respondenter som arbetat längre och har bild av revisionsbranschen från förr och nu men även de som inte är auktoriserade som då kunde erbjuda en djupare bild av själva revisionsprocessen då de utför större delar av den. Detta anses vara till uppsatsens fördel och bidra med mycket kunskap från två olika håll. Nackdelen som finns med den personliga kopplingen är att en av författarna kan vara färgad av de två revisionsbyråernas sätt att arbeta. Detta tolkades istället av författarna som positivt då den ena av författarna kan fokusera mer på själva värdeskapandet som revisionsbranschen ger och uppfatta djupare hur revisionsprocessen förändras. Överlag ses personlig koppling som något som hjälpt undersökningen genom möjligheten till fler intervjuer samt att vara påläst i att kunna efterfråga mer specifika intervjurespondenter vilket ger mer djup i uppsatsen.

3.4. Undersökningsmetod: Intervju och intervjumall

Den valda undersökningsmetoden blev kvalitativa intervjuer vid bestämda tillfällen enligt vad som kommit överens att passa respondenterna samt att det användes identiska metoder för att kunna jämföra revisionsbyråerna (Bryman & Bell, 2017). Genom det fås insikt om respondentens egna erfarenheter, tankar och känslor i detta ämne. Därigenom försöker författarna förstå världen från respondentens synpunkt (Dalen, 2015; Qu & Dumay, 2011). Intervjun fungerar som en "pipeline" för att överföra kunskap där verkligheten som den ser ut fångas ur respondentens svar utan onödig bias (Qu & Dumay, 2011). Medvetenheten om den förförståelse som skaffats via litteratursökningen gör författare känsligare och därmed bättre på att se möjligheter till teoriutveckling när det gäller det insamlade intervjumaterialet (Dalen, 2015).

Valet föll på att försöka ha cirka två intervjuer per byrå för att möjliggöra en djupare förståelse av varje enskild byrås arbete med digitalisering och det sattes av cirka tre veckor av uppsatsprocessen för enbart intervjuarbete. Genom att ha semistrukturerade intervjuer får författarna tillgång till revisorernas egna syn på verkligheten. Då kan de själva prata om sin berättelse i digitaliseringens resa samt att det inryms flexibilitet i att inte bara fånga den bild av verkligheten som författarnas förförståelse genom teorin begränsas till (Bryman & Bell, 2017). Detta uppnås genom att intervjumallen (se Bilaga 1) som är uppbyggd utifrån den vetenskapliga referensramen och valda frågeställningar med fyra övergripande teman med några frågor per tema då strävan var att respondenten ska kunna prata mer fritt. De typer av frågor som intervjumallen är uppbyggd enligt är inledande fråga, indirekta frågor, strukturerade kommentarer och tolkande frågor. Underfrågorna på respektive huvudfråga per tema är av typen uppföljningsfrågor. Detta för att dels respondenten ska i början känna sig bekväm med en mer allmän inledningsfråga för att därefter fritt kunna besvara frågorna utan att författarnas värderingar och tankar påverkar (Bryman & Bell, 2017; Dalen, 2015). Intervjumallen baserades även på indirekta frågor för att se hur respondenterna svarade på olika påståenden och strukturerade kommentarer för att bygga vidare på det som just sagts. Tolkande frågor finns för att få ut mer djupare svar ur det som sagts innan (Qu & Dumay, 2011).

För att behålla flexibiliteten under intervjuerna var författarna lyhörda på hur respondenterna ledde samtalet och följde upp med intressanta följdfrågor ifall respondenten inte visste vad som innebar med frågan eller inte visste vad den skulle säga närmast. Författarna ändrade också om i ordningsföljden på frågorna ifall det behövdes (Bryman & Bell, 2017).

Denna intervjumall fick tillfrågade byråer tillgång till före intervjuerna vid det första kontaktsökandet. Detta dels för att kunna matcha författarna med lämpliga respondenter men även för att de utvalda respondenter bättre skulle kunna förbereda sig vilket stärker tillförlitligheten i undersökningen (Bryman & Bell, 2017, Dalen 2015).

Då författarna har förståelse för att vissa teman som går igenom under intervjuerna kan innehålla företagshemligheter eller att respondenten inte vill synas med sitt namn i uppsatsen gavs möjlighet till både anonymitet som person och byrå. Intervjuerna valdes att spelas in för att på så sätt kunna fånga allt respondenterna sa i form av deras egna ord men även att en av författarna antecknade under tiden (Dalen, 2015). Det skedde också transkriberingar av intervjuerna för att därigenom få en noggrann analys av vad respondenterna sagt och utifrån det lämpligt kunna formulera empirin samt minimera påverkan av författarnas egna värderingar och fördomar. Inspelningen gör det också möjligt att lyssna upprepade gånger på intervjupersonernas svar för att därigenom fånga deras exakta ord (Bryman & Bell, 2017).

3.5. Etiska aspekter

Med hänsyn till att intervjuer genomfördes på olika revisionsbyråer tog författarna noga hänsyn till etiska råd. En avvägning gjordes också mellan den tillförda kunskapen och eventuell risk som respondenterna utsattes för. Uppsatsen tar hänsyn till de fyra egenskaperna som enligt Vetenskapsrådet (2002) krävs för att uppfylla individskyddskravet och därigenom hantera risken respondenterna utsattes för. De fyra egenskaperna är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002).

Informationskravet uppfylldes genom att vid kontaktsökandet för intervjuer, då det var en aktiv medverkan, informera om forskningens syfte. Det togs även upp villkor för respondenternas medverkan, att deltagandet är frivilligt och att de har rätten att avbryta sin medverkan. Det gavs även tydlig information om författarnas kontaktuppgifter, vad för typ av kunskap uppsatsen hoppas bidra till, hur undersökningen i stora drag genomförs och eventuella risker som tas hänsyn till.

Samtyckeskravet innebär att respondenterna har rätt att bestämma över sin medverkan vilket tillfrågades dels i email i intervjuförfrågan men även i början av intervjun. Respondenterna hade även rätt att själva bestämma hur länge och på vilka villkor de skulle delta. De hade även rätt att avbryta intervjun när som helst utan påtryckningar och negativa följder ifall skäl finns vilket de informerades om i början av intervjun (Vetenskapsrådet, 2002).

Konfidentialitetskravet hanterades genom att den information som framkom under intervjuerna förvarades och antecknades så att obehöriga ej kunde ta del av det.

Tystnadsplikt råder för etiskt känsliga ämnen som företagshemligheter och att enskilda personer inte ska kunna undanröjas av utomstående. Revisionsbyråerna och respondenterna tillfrågades även ifall det önskar vara anonyma för att ta hänsyn till konfidentialitet.

Nyttjandekravet råder i uppsatsen genom att respondenternas intervjusvar endast används i detta vetenskapliga syfte (Vetenskapsrådet, 2002).

Det valdes även att följa de två rekommendationerna från Vetenskapsrådet (2002) gällande att varje byrå innan klar uppsats fick ta del av sin empiri för att se att författarna uppfattat dem rätt vilket uppfyller respondentvalidering (Bryman & Bell, 2017). De blev även tillfrågade ifall de önskar få en kopia eller sammanfattning av den slutgiltiga uppsatsen för att se vad deras bidrag resulterade i (Vetenskapsrådet, 2002).

3.6. Utförande

Intervjuerna genomfördes i de flesta fall på respondenternas kontor för att därigenom både kunna uppfatta kroppsspråk men även se världen genom respondentens ögon (Bryman & Bell, 2017). Två intervjuer har genomförts via telefon då författarna ej hade möjlighet att åka till Stockholm för att genomföra dem. För att uppnå forskningskvalitet har undersökningen anpassats enligt fyra kriterier: Sensitivitet mot den sociala miljö där intervjuerna genomfördes, att besitta nödvändig kunskap innan intervjun genom ordentlig litteraturgenomgång, transparens och sammanhang genom klara formulerade argument och specificerade forskningsmetoder, och att forskningen ska få ha effekt för teoribildning (Bryman & Bell, 2017). För att uppnå sensitivitet mot den sociala miljön var författarna noga med att få ett intervjurum där det kunde diskuteras ostört kring revisionsbyrån.

Författarna ansåg sig besitta nödvändig kunskap inför intervjun då litteratur läste på i cirka tre till fyra veckor innan första intervjun. Det bestämdes även att en av författarna som själv arbetat inom revisionsbranschen skulle leda intervjuerna då den förstod branschspråk, verktyg som användes och kunde snabbt följa upp med passande följdfrågor. Detta ansågs göra undersökningsmaterialet lättare att förstå samt gav möjlighet till djupare samtal. Transparens uppnåddes genom att tydligt förklara uppsatsens syfte innan intervjuerna påbörjades (Bryman & Bell, 2017).

Arbetsprocessen under uppsatsen har även tagit hänsyn till de tre kvalitetskriterierna för företagsekonomisk forskning: Reliabilitet i form av att resultatet från undersökningen blir tillförlitligt genom att i så stor utsträckning som möjligt använda respondenterna egna ord vid empiri skrivningen. Replikerbarhet då undersökningen går att återupprepa genom de teorival, tydligt metodkapitlet och intervjuguiden som bilaga. Validitet då de slutsatser som uppnås är giltiga och hänger ihop med undersökningen (Bryman & Bell, 2017).

3.7. Tolkning av empiri och analys

För att bearbeta materialet från intervjuerna till empiri letades det efter specifika teman som rörde frågeställningen och som flertalet av revisorerna lyfte. Detta för att se likheter och skillnader att ställa vidare mot teorin i analysen för att undersöka (Dalen, 2015).

Hela intervjuerna transkriberades för att därefter sammanfatta ner till cirka tre till fyra sidor per revisionsbyrå som varje respondent fick ta del av efter sin intervju samt för att lättare skriva en empiri av framkommit material. På detta sätt missade författarna heller inget som var av stor relevans att ha med i empirin och kunde inte heller av misstag ta med något som respondenterna kunde anse vara företagshemligt (Bryman & Bell, 2017; Vetenskapsrådet, 2002). Empirin delades även in i tre olika delar vilka blev; revisionsprocessen, digitalisering och värdeskapande vilka baserades utifrån de två forskningsfrågorna.

Den valda analysnivån för tolkning av empiri är på individnivå genom att enskilda revisorer intervjuas samt på organisationsnivå där även varje enskild byrås åsikter indirekt framkommer vid intervjuerna. Nackdelen med det är att enskilda revisorers åsikter kan skapa en generell kunskap om revisorer i stort vilket författarna är medvetna om. Detta hanteras genom att uppsatsen inte försöker lösa ett problem utan beskriva och förklara en möjlig vinkel med hjälp av en byråjämförelse. Det kan dock bidra med en möjlighet till en generell åsikt av hur branschen kan utvecklas framöver gällande digitalisering och dess tänkta möjligheter (Dalen, 2015). Analysmodellen som används är innehållsanalys där bakomliggande teman och gemensamma åsikter identifierades genom att hitta inre samband ur empiriinsamlingen

och ställa dessa mot teorikapitlet. Innehållsanalys har även en mer tolkande ansats där fokus ligger på språk, betydelse och meningar. Detta ansågs vara passande i denna byråjämförelse för att få fram likheter och skillnader revisionsbyråerna emellan samt se vilket språk revisorerna använder och betydelsen av deras egna ord (Bryman & Bell, 2017; Dalen, 2015).

3.8. Metodkritik

Den metodkritik som skulle kunna ges uppsatsen är att personliga värderingar alltid är något som påverkar och som kan vara svårt att hålla helt utanför en forskningsansats vilket hanterats genom att reflektera under arbetets gång så att respondenternas åsikter syns främst. Äkthet kan också vara en kritik vilket hanterats genom att författarna anser att undersökningen ger en rättvis bild på grund av antalet intervjuer. Annan kritik som finns vid kvalitativ forskning är om den är för subjektiv vilket i någon del kan stämma då det är svårt att få med allt viktigt från respondenternas svar in i empiri och analys. Svårigheter att replikera en undersökning anses dock inte vara fallet då intervjufrågorna finns i bilaga och författarna noga beskrivit tillvägagångssättet. Problem med generalisering är författarna medvetna om sker och att respondenternas svar inte kan stå för en hel population utan istället förklarar delar av revisionsbranschen. Det finns även problem med bristande transparens vilket är svårt att motverka då det inte finns möjlighet att i detalj beskriva hur analysen genomfördes och hur slutsatserna drogs då dessa individuella tankar skapas hos varje enskild författare (Bryman & Bell, 2017).

4. Empiri

I detta avsnitt presenteras de fynd som gjordes under intervjuerna med de nio respondenterna från de sex stycken deltagande revisionsbyråerna. Kapitlet är en sammanfattning av det som framkom vid transkriberingarna där de viktigaste bitarna tagits med av författarna då de ansågs ha mest relevans för frågeställningarna. Texten är uppbyggd för att i största möjliga mån avspegla respondenternas exakta ord med hänsyn tagen till vissa omskrivningar för att passa in i sammanhanget.

4.1. Revisionsprocessen

På grund av digitaliseringen har utförandet av revisionsprocessen ändrats en hel del även om syftet fortfarande är detsamma.

Respondent E (2019) förklarar:

“Det är ju fortfarande någonstans att vi ska intyga de finansiella siffrorna i en årsredovisning så att det är ju det syftet som fortfarande är kvar, sedan vägen hur du kommer dit det är ju det som har förändrats väldigt mycket.” - (Respondent E, 2019).

4.1.1. Förändringar i de olika faserna

Planeringsfasen

När det gäller planeringsfasen kommer revisionsbyråerna kunna bli mer digitala men det finns vissa delar som kommer vara svårare att digitalisera. Dels får de inte tappa kundkänedom och det kan vara svårt att automatisera eftersom att det handlar om förståelse för verksamheten och kundrelationer. Därför görs det fortfarande manuellt (Respondent D, 2019).

Det kan alltså vara svårt att ta bort det mänskliga mötet helt. Därför är det till exempel fortfarande vanligt med fysiska uppstartsmöten, men även granskning på plats och slutrevisionsmöten för de mer traditionella kunderna. Detta för att det underlättar när olika frågor behöver diskuteras och det är även något kunder uppskattar. Dock är PWC Go som är PWCs projekt för en helt digital revision ett försök att möta även de kunder som vill ha allt digitalt, även sina möten (Respondent C, 2019).

Att få fram väsentlighetstal är något som däremot går att få automatiserat men en del föredrar att göra det manuellt istället för att bara få fram en siffra som faktiskt kan vara fel. Något annat som skulle kunna göras digitalt är till exempel konkurrensanalyserna kopplat till planeringen men det är osäkert hur mycket sådant som kommer komma (Respondent D, 2019). Även om analyserna i sig skulle vara helt automatiserade kommer det dock ändå krävas manuellt arbete i form av att följa upp och hämta in kommentarer eller underlag. Det är svårare att ersätta med teknik (Respondent D, 2019).

Ett annat område som anses påverkas mycket av digitaliseringen är riskidentifiering (Respondent A & G, 2019). Det beror dels på att digitaliseringen gör det möjligt att se hela populationen istället för att bara titta på vissa transaktioner (Respondent A, 2019).

De kan alltså få in mer input och dessutom kan de ta in mer data från externt håll som också innehåller mer bolagsspecifik information och inte endast finansiell data som tidigare.

Då kan de ta in log-datan på hur alla transaktionerna och aktiviteterna sker och analysera vad som verkligen skett i bolaget, istället för att granska ett antal stickprov (Respondent G, 2019).

Dessutom ställs det högre krav på revisorer att förstå var IT-riskerna finns. Detta på grund av att i och med digitaliseringen kan IT bli en risk, speciellt på företag som inte har egna IT-avdelningar, och det påverkar därigenom också granskningen genom att revisorerna behöver göra mer där. Därför behöver de också ta in IT-revisorer som är med i teamet och utför revisionen (Respondent H, 2019).

Granskningsfasen

Två respondenter menar att granskningsfasen är den delen i revisionsprocessen som påverkas allra mest av digitaliseringen (Respondent D & E, 2019). Detta beror på att de har kunnat gå från en klassisk stickprovsapproach till djupare analytiska granskningar som ger mer men som också skapar mer glädje i arbetet (Respondent E, 2019). Nästa steg bedöms vara att få in ännu mer av granskningen i ett digitalt flöde och att det ska gå att inhämta ännu mer data och information (Respondent D, 2019).

Analyserna i sig påverkas också mycket (Respondent F, G & H, 2019). De blir dels allt mer digitala eftersom att de har digitala databaser för insamling och lagring av data samt hanterar även datan med digitala verktyg (Respondent H, 2019). Då kan revisorerna använda datan på bästa sätt, både för deras egna analyser men också när de delar med sig av deras fynd till kunderna (Respondent F, 2019).

Genom att revisorerna kan få allt material digitalt så kan de dessutom påbörja analyserna tidigare redan på hösten så att allt arbete inte kommer i högsäsongen. Granskningen har alltså kunnat spridas ut lite under hela året vilket underlättar. Detta är möjligt genom att de också planerar mer under hösten för att ligga i fas vilket leder till mindre arbete i boklutet i januari-mars (Respondent F, 2019).

Rapporteringsfasen

På grund av digitaliseringen blir det också en stor skillnad i rapporteringsfasen bland annat på grund av att de kan se hela populationen istället för att bara titta på vissa transaktioner (Respondent A, 2019). De har nu också ett större utbud av verktyg till hjälp för att visa upp material ute hos kund (Respondent E, 2019). Detta är också något som kunder anses uppskatta eftersom att de får ut mer värde av det revisorerna gör om de får se data och analyser än om de bara får en prickad balansräkning (Respondent D, 2019).

Även rapporteringen till styrelsen och ledning ändras och kan på ett sätt göras mer digitalt även om det fortfarande också görs muntligt. Detta för att ge en annan bild och kunna förklara vad de gjort och hittat och visa på förbättringsmöjligheter. Det blir alltså mer digitalt men det är fortfarande viktigt med den muntliga biten (Respondent F, 2019).

Flera byråer har projekt på gång för att kunna signera årsredovisningar och revisionsberättelser digitalt för alla bolag (Respondent D & F, 2019). På KPMG är det redan möjligt för de allra minsta bolagen och är nu på gång även för större (Respondent F, 2019). På PWC är det dessutom redan på plats när det gäller en del andra handlingar, till exempel uppdragsbrev (Respondent C, 2019).

Utformningen av till exempel själva revisionsberättelsen förväntas dock inte ändras trots att det går att göra mer kundspecifika analyser. Detta beror på att den regleras hårt i hur den får se ut och är väldigt standardiserad och förmodligen kommer förbli så (Respondent D, 2019). I de fall IT-revisorer är med i revisionsteamet och granskar IT-miljön blir det dock så att IT-revisorerna skickar sin egen rapportering, ibland tillsammans med de "vanliga" revisorerna

och ibland separat beroende på typ av bolag (Respondent H, 2019). Digitaliseringen har också gjort att arkiveringen har ändrats. Tidigare gick det inte att säkerställa att arkiveringen varit orörd men genom att även arkiveringen sker digitalt idag så blir den också mer tillförlitlig och det går att se direkt om något ändrats (Respondent C, 2019).

4.1.2. Verktyg, system och utförandet av revisionen

Förändringarna i revisionsprocessen beror på att digitaliseringen har lett till utvecklingen av flera nya verktyg och system som de använder i revisionen. Det gör att det dels går att få tillgång till en större mängd information, få den digitalt och dessutom dokumentera den digitalt. Det gör också att moment kan automatiseras och effektiviseras vilket gör det möjligt att lägga mer tid på analyser istället för monotona arbetsuppgifter. Det går även att se på helheten och komma djupare i analyserna istället för att ta slumpmässiga stickprov som inte säger så mycket (Respondent A, B, C, D, E, F, G & H, 2019).

Revisorns arbete påverkas alltså dagligen av digitaliseringen där gamla verktyg samt sätt att arbeta har ersatts av nya (Respondent E, 2019).

Portal för kundmaterial

Flera av respondenterna berättar att de har en portal där de kan lägga upp förfrågningar och där kunderna sedan kan ladda upp det material revisorerna efterfrågar (Respondent A, C & D, 2019). Det är en stor skillnad från när de tidigare fick pärmar med material som de var tvungna att skanna in vilket drog ner effektiviteten (Respondent C, 2019).

Nu kan de genom portalen också skicka automatiska påminnelser om inget laddas upp och dessutom finns allt dokumenterat vilket gör att det administrativa arbetet minskar ytterligare (Respondent A, 2019). Det gör att processen går mycket smidigare samtidigt som överföringen också blir säkrare än vid till exempel email på grund av den starka krypteringen. Dessutom gör portalerna att det skapas mer transparens och att alla ser vad som är uppladdat vilket underlättar om till exempel någon i teamet skulle bli sjuk (Respondent C, 2019).

Portalerna är alltså en stor anledning till att det är möjligt att få information digitalt och också dokumentera den digitalt (Respondent A, 2019).

Automatisering av arbetsuppgifter

Majoriteten av respondenterna beskriver också hur de har kunnat automatisera mer monotona arbetsuppgifter (Respondent A, B, C, D, E, H & I, 2019).

På just PWC har deras "delivery center" haft en stor roll i detta. Där ska medarbetarna hitta standardiserade arbetsmoment och göra de så standardiserade att de kan automatiseras. Tanken med att robotisera så mycket som möjligt och att ha ett "delivery center" är att medarbetarna ska känna att de faktiskt gör relevanta uppgifter och växer. Detta går att exemplifiera med avstämning av skattekontoutdrag, det är nyttigt att kunna det men när en anställd har gjort det ett antal gånger börjar den få grepp på det och sedan behöver personen göra något nytt för att det ska ge denne något. Tidigare satt nyanställda med sådana uppgifter men nu har de istället robotar som gör det dygnet runt (Respondent C, 2019).

Den utvecklingen ses som positiv och att det är bättre att automatisera sådana uppgifter så att tiden kan läggas på andra saker (Respondent D, 2019). Det är dock viktigt att ha gjort uppgiften ett antal gånger först så att en förståelse för det har byggts upp (Respondent C, D, G & H, 2019). Risken med att de enklare momenten försvinner och att en anställd går in direkt på det svåra är att denne tappar grundkunskapen och förståelsen för det som faktiskt görs

(Respondent H & I, 2019). Det gäller speciellt nyanställda som inte har sett hur arbetet utförts på ett mer traditionellt sätt innan (Respondent G & I, 2019). Automatiseringen av monotona arbetsuppgifter gör också att revisorerna kan lägga mer tid på analyser och mer komplexa uppgifter som inte kan automatiseras vilket skapar ett mervärde för kunderna. Detta skapar också en möjlighet för nyanställda att få ta sig an mer analytiska och utmanande uppgifter tidigare vilket bidrar till deras utveckling (Respondent A, B, C, D, E, G & H, 2019). Det bidrar även till "work-life balance" om fler arbetsuppgifter kan digitaliseras och på så sätt ge stöd till revisorerna (Respondent C, 2019).

Från slumpmässiga stickprov till helheten

Respondenterna uppmärksammar också att de inte längre tar slumpmässiga stickprov utan kan titta på helheten tack vare den stora mängden data de kan granska (Respondent A, B, C, D & E, 2019). På så sätt kan de hitta den högtintressanta datan som verkligen sticker ut och ta stickprov på det istället. Det kan handla om till exempel anställda som har extra hög lön eller extra låg skatt och då är det mycket mer givande att ta sådant som stickprov (Respondent A & B, 2019).

Det faktum att de kan titta på hela datan gör även att de kan komma djupare i analyserna samt revisionen och därmed se helheten (Respondent C, D & E, 2019). Då kan de också fånga upp betydligt fler fel och risker än tidigare (Respondent H, 2019). Om de i framtiden kommer in i hela bokföringen och får tillgång till alla huvudbokstransaktioner, leverantörs- och kundfakturer samt bankdata så kommer de ännu enklare få helhetsbilden. Då kan de se om allt faktiskt stämmer istället för att titta på stickprov och komma fram till att "det borde stämma" (Respondent C, 2019).

Verktyg och system

När det gäller vilka verktyg och system som används bland revisionsbyråerna finns det en blandning.

Som tidigare nämnts har flera av byråerna en portal för insamling och dokumentation av material (Respondent A, C & D, 2019). Utöver detta får Deloitte flera gånger om året nya verktyg, dels genom deras analyticsgrupp men också genom deras samarbete med USA. Ett exempel är en app i telefonen som gör det möjligt för dem att skanna in allt vid till exempel en inventering när de är ute hos kunderna och sedan gör den själv ett arbetspapper i Excel åt dem som skickas till deras datorer. Det minskar alltså det administrativa arbetet (Respondent A, 2019). De jobbar också mycket i exempelvis QlikSense, Tablå samt QlikView och har till exempel utvecklat ett verktyg som de använder vid granskning av personalkostnader. Det gör att de idag har verktyg inom Tablå, QlikSense och QlikView samt appar på telefoner eller datorer för de flesta poster de granskar (Respondent A, 2019). De har även ett verktyg för projektledning som åskådliggör för kunden var i processen de befinner sig vilket skapar transparens (Respondent B, 2019).

PWC gick över till att använda Google för 2,5 år sedan. Det gör att de kan få rapporter som uppdateras i realtid och det underlättar även samarbetet inom byrån. Det gör också att flera i teamet kan sitta och jobba samtidigt istället för att endast en kan jobba åt gången som med PowerPoint som användes tidigare (Respondent C, 2019).

De har också flyttat upp deras revisionsverktyg i molnet vilket gör att uppdateringar blir enklare och att de inte heller får replikeringskonflikter. Även deras analysverktyg som de använder för att se balans- och resultaträkningar och transaktioner samt göra datakörningar är idag molnbaserade. Det leder till att det även är tillgängligt för hela teamet vilket

effektiviserar ytterligare (Respondent C, 2019).

På KPMG har de också flera projekt på gång. De har till exempel en pilot på ett revisionsverktyg för större företag och en pilot på ett revisionsverktyg för lite mindre företag. Gemensamt för dem är att det ska gå att hämta data från kunden hela tiden istället för att vänta till årsbokslutet och då hämta in allting. Det gör att det går att läsa in mycket mer data och på så sätt få ut mer analyser. Programmen i sig avgör också hur något ska granskas för att få mer enhetlighet än tidigare då revisorerna själva kunde bestämma mer. Då vet de att allt är standardiserat och täcker in allt på ett bra sätt (Respondent D, 2019).

De har också redan nu analysverktyg där de mer manuellt matar in datan men där de automatiskt får ut en analys utifrån de parametrarna de valt (Respondent D, 2019).

AI är också något som börjar bli mer aktuellt på flera byråer (Respondent C, D, F, G & H, 2019). Det gör att hela huvudboken kan skickas in i en AI-enhet som sedan granskar igenom allt och pekar ut vad de borde titta närmare på. AI-enheten kan alltså gå igenom allt istället för att endast granska stickprov och det kan vara väldigt lärorikt (Respondent C, 2019). Det kan användas vid granskning av till exempel Excel-filer, avtal och fakturor. Då lär sig AI-enheten hur till exempel fakturatexten ska matchas mot bokningar genom tidigare identifierad information och blir smartare och smartare (Respondent G, 2019). Dock får inte endast AI användas utan revisorerna behöver också granska själva eftersom att de måste kunna dokumentera deras ställningstaganden och hur de kommit fram till stickproven (Respondent C, 2019).

Blockchain är dock något som inte används alls (Respondent B, C, G, H & I, 2019). En revisionsfirma idag använder inte blockchain i revisionen men det finns en del bolag som använder det och då kan revisorerna revidera det genom att granska deras blockchain (Respondent G, 2019). Det har dock pratats om att använda det även i revisionen men det är svårt att se hur de skulle få användning för det (Respondent C, 2019).

Kundernas påverkan

Digitalisering påverkar revisorernas arbetsmetoder väldigt mycket. Att bolag hanterar saker på ett digitalt sätt gör att de har möjlighet att få ut mer data samt utnyttja alla de digitala verktyg de har (Respondent F, G & H, 2019). Det gör att de kan applicera en revision som är modern och skräddarsydd utifrån kundens system vilket gör att de kan analysera datan på ett bättre sätt. Dels genom att granska siffrorna men också genom att granska flödena och processerna i bolaget. Om ett bolag har en mogen IT-miljö kan de ta ut datan från alla aktiviteterna som sker i ett fakturaflöde och analysera de flödena och se vad som faktiskt har hänt, inte bara rent teoretiskt och hur bolaget har uppfattat det, utan de kan se hur alla transaktioner har flödats genom bolaget. Om bolagen är digitala eller inte har alltså stor påverkan på hur de arbetar i deras revisioner.

De flesta kunder idag är digitala på något sätt och en del kunder har väldigt sofistikerade system där de kan förlita sig på datan till en väldigt stor grad och då har revisorerna också större möjlighet att utnyttja alla deras verktyg. Vid kunder med en mindre mogen IT-miljö och data i ett IT-system som inte går att lita på fullt ut krävs det istället en mer traditionell revision där de kompletterar med stickprov på slumpmässiga transaktioner och inte bara följer upp avvikelser, trender och transaktioner. Kundens IT-miljö avgör alltså vad de kan applicera på datan och vad de kan förlita sig på (Respondent G, 2019).

4.1.3. Revisionsrisken

På grund av revisionsprocessens förändring och uppkomsten av nya verktyg är det flera av respondenterna som tror att revisionsrisken kommer ändras (Respondent B, C, D, G, E, H & I, 2019).

Majoriteten av respondenterna menar att revisionsrisken minskar i och med digitaliseringen (Respondent B, C, D, G, E & I, 2019).

Detta beror dels på att de kan ta till sig så mycket större mängder data och på så sätt göra djupare granskningar då de kan titta på helheten. Det är alltså så att de blir säkrare när de skriver på, det gäller bara att säkerställa att den datan de får faktiskt är korrekt (Respondent D, 2019). Den större mängden data gör således att revisorerna blir ännu mer träffsäkra och kan utföra ett bättre och säkrare jobb jämfört med när de bara tog stickprov (Respondent B & G, 2019). Med tekniken kan revisorn också få en mer enhetlig metod och process. Då kan den anställda på byrån fokusera på rätt saker, avvikande delar och verkliga risker (Respondent I, 2019). Det gör att revisorerna dessutom kan hitta nya fel som de aldrig hade kunnat hitta förut (Respondent E, 2019). Kvaliteten ökar alltså med en digital revision vilket gör att revisionsrisken minskar (Respondent G, 2019).

Respondent G (2019) exemplifierar med hur de tittar på processer:

Tidigare har vi jobbat med att ta stickprov, nu jobbar vi med att granska egentligen hela populationen på ett annat sätt där vi, som när vi kollar på processer, så kollar vi på en hel population. Men tidigare hade vi till exempel bara intervjuer med våra kunder om detta. Det finns någon statistik på att får man en processdokumentation från kund så får man reda på 20 % om hur processen egentligen går till, om du får processdokumentation samt har intervjuer med kunden och pratar igenom hur en process går till ja då får du reda på 40 %. Men får du all data kan du se precis vad som har hänt och då har du ju 100 % av datan vilket gör att vi kan följa upp alla delar i ett flöde, inte bara standardtransaktionerna utan de lite avvikande transaktioner som personen kanske inte väljer att prata om eller glömt för de sker inte så ofta, de fångar vi upp också i denna granskningen. - (Respondent G, 2019).

Det finns dock även en annan synvinkel på detta där revisionsrisken upplevs ha ökat. Digitaliseringen har gjort att risken för att manipulera datan har ökat jämfört med tidigare. Nu är företagen mer utsatta för hot utifrån och från fishingmejl och liknande vilket gör att deras IT-säkerhet spelar en helt annan roll. Eftersom att företagen nu oftast har allt digitalt ställer det krav på att det finns en god intern kontroll av IT-miljön och då måste revisorerna också följa upp detta (Respondent H, 2019).

4.2. Digitalisering och dess uppfattning i praktiken

4.2.1. Definitionen av digitalisering

Digitalisering är ett "buzzword" som måste sättas in i sin egen kontext där det handlar om att utnyttja det faktum att bolag digitaliseras vilket skapar tillgång till mycket mer data där det gäller att använda digitala verktyg för att underlätta revisionsarbetet och ta bort manuella moment. Genom att digitalisera stärks både kvaliteten och effektiviteten vilket skapar mervärde både för byrån i sig och dess kunder (Respondent A & B, 2019).

Digitalisering av revisionsbranschen handlar även om att underlätta och få arbetet att gå smidigare trots att förändringar alltid till en första början kan vara jobbigt. Det beskrivs även som att digitalisering går att likna med automatisering och att manuella delar därmed faller bort vilket gör att mer tid flyttas från lite tråkiga monotona moment till analyser (Respondent D & E, 2019).

Ordet digitalisering kan dock vara svårdefinierat då ordet kan användas på så mycket. En del anser sig vara digitala för att de gör det på papper och sedan scannar in medan andra anser digital är byrå bara om de arbetar helt digitalt och med digitala verktyg (Respondent H, 2019). En respondent exemplifierar det genom att han via en AI-utbildning fick lära sig ett nytt ord, nämligen digitisering. Detta ord tar många för digitalisering men betyder egentligen bara att föra över något från ett papper till en PDF-fil. Digitalisering handlar istället om automatisering där Robotic Process Automation-processer är en del av det. Där det digitala mediet inte bara ses som ett läsbart medel utan något att använda sig av. AI är därför nästa steg där det gäller att få maskiner att göra ett bättre jobb men ryms inte inom digitalisering just nu (Respondent I, 2019).

Flera revisorer lyfter just övergången från papper och ha material i pärmar till att nu ha allt underlag digitalt som PDFer (Respondent C, G & H, 2019). Digitalisering handlar idag om hur revisorn använder de digitala underlag de har där de genom inläsning av data får en överblick över hela branschen, relevanta nyckeltal och kan jämföra enskilda företags prestationer med genomsnittet i branschen. Detta skapar en större bild i takt med att mer blir sökbar. Förr fanns det även ett mellanting där mycket hanterades digitalt men kompletterades på andra sätt fysiskt i papper och liknande. Det enda som finns kvar i papper är den påskrivna årsredovisningen medan de resterande delarna är digitala och integrerade i system som integrerar med varandra och där arbetssätten styrs utifrån hur IT-verktygen är uppsatta (Respondent C & G, 2019).

4.2.2. Uppfattningen av digitaliseringens påverkan på revisionsbranschen

Revisorerna berättar att ses det till digitaliseringens påverkan på branschen i det stora hela så händer det otroligt mycket och det går otroligt fort. De anställda är sedan tidigare vana vid att arbeta på vissa sätt och har lärt sig vissa saker och digitaliseringen kräver nu att de ska ändra och förstå de nya arbetssätten vilket kan vara både svårt och kräva mycket energi. Trots att förändringen av digitaliseringen kan bidra med positiva effekter kommer det alltid finnas i människans natur att se förändringar som något jobbigt (Respondent E, 2019).

Ett annat branschhinder som upplevs är att då de försöker hitta nya sätt att arbeta där huvudfokus är leverans av slutprodukten så blir revisorn tvingad att arbeta enligt gamla sätt. Detta på grund av redovisningslagar, revisionslagen och aktiebolagslagen vilket skapar dubbelarbete för revisionsbyråerna och motarbetar utvecklingen av digitaliseringen (Respondent E, 2019).

Då kunderna blir mer digitaliserade genom deras arbete blir det desto viktigare för revisionsbyråerna att hänga med på detta. Därigenom kan revisorerna visa vad de kan erbjuda kunderna vilket skapar stor konkurrensfördel i den redan prispressade revisionsbranschen. Det finns även en fördel för de mellanstora revisionsbyråerna i deras strävan efter att kunderna ska uppleva en kontinuitet i att de ska träffa samma medarbetare år efter år. Då lär de sig av varandra och utvecklas tillsammans vilket i kombination med tekniska lösningar gör dem fortsatt konkurrenskraftiga gentemot de större byråerna som har helt andra muskler (Respondent I, 2019).

En annan revisor anser att digitalisering inte längre fullt ut är den konkurrensfördel som för

tre till fyra år sedan utan mer en hygienfaktor. Revisorerna behöver bli tydligare med värdet av tjänsten förutom en säker och bra revision vilket skulle kunna leda till en fördel gentemot andra byråer. En annan skillnad byråerna emellan, då de är rätt lika i sina arbetssätt annars, är hur de arbetar med att implementera digitalisering då revisionsbyråerna befinner sig i startgroparna av hur det kommer förändra branschen samt ju tidigare det implementeras desto bättre (Respondent B & E, 2019).

Drivkrafterna för att vilja vara så digitaliserade som möjligt är dels att kunna göra en effektiv revision vilket inte skulle vara möjligt utan digitala verktyg. Det går heller knappt att revidera stora bolag idag om det inte finns en digital approach på det (Respondent G, 2019). Den effektiva revisionen möjliggörs genom möjligheten att komma djupare i revisionen och analyserna genom att titta på hela populationen och se helheten istället för att endast granska stickprov. Detta ger revisorn mer tid att tänka och analysera vilket skapar en roligare revision. Det är dock av vikt att revisorn inte förlitar sig på verktygen för mycket vilket gör det viktigt att kontrollera att datan är korrekt innan den körs in i system (Respondent A & D, 2019). Då allt material finns digitalt möjliggör det också digitala team vilket gör att olika kontor kan hjälpa varandra vid olika arbetsbelastningar utan att behöva vara på plats (Respondent C, 2019).

Digitalisering handlar om att istället för att bara översätta tidigare arbetssätt till att nu göra de mer digitalt så finns utrymme att se till att alla icke värdeskapande moment som de anställda gör själva men som en dator skulle klara av att utföra läggs på datorn istället. Detta skapar mer utrymme för revisorn att lägga sin tid och energi på de värdeskapande momenten som skapar större värde både för revisionsbyrån och dess kunder (Respondent I, 2019).

Det är även viktigt att ha förståelse för en bransch som är i förändring och hur det kan skapa farhågor hos medarbetare som är viktiga att lyfta och inte sopa under mattan samt att varje enskild revisor ska känna sig hörd på. Respondent B (2019) exemplifierar detta genom att berätta om hans arbete med det kulturella i hur de arbetar tillsammans i teamen på Deloitte och att våga diskutera speciellt i förändringstider. Det går inte att köra med både "hängslen och livrem" gällande gamla och nya arbetssätt då det inte är hållbart varken kundmässigt eller lönsamhetsmässigt i och med digitaliseringen. Då det är en förtroendebransch både internt och kundmässigt är det viktigt att medarbetarna är trygga i sitt agerande kring hur revisionen ska utföras (Respondent B, 2019).

4.2.3. För- och nackdelar med digitalisering

Fördelar

Fördelarna med digitaliseringen är tillgången till mycket mer data där revisorerna genom att använda digitala verktyg skapar precision och underlättar revisionsarbetet och tar bort manuella monotona moment vilket innebär bland annat enklare granskningsuppgifter så som avstämning av kassa bank som inte direkt heller hjälper medarbetarna att växa i det långa loppet. Detta skapar ett mer flexibelt och effektivt arbetssätt. Genom att analysera större mängder data blir revisorerna ännu mer träffsäkra och kan utföra ett bättre och säkrare jobb. De kan nu ta stickprov på det som verkligen sticker ut och avviker från satta mönster och därav är intressanta att titta närmare på (Respondent B, C, G, H & I, 2019). Detta exemplifieras av respondent B (2019) genom att de på Deloitte går igenom hela bokföringsprocessen hos kunden vilket gör att flaskhalsar till helt automatiserade flöden upptäckts och det bidrar med givande diskussioner hos klienterna. Genom en möjlighet till

större datakörningar täcks en större del av företaget in vid granskningen vilket skapar en större komfort än vid enbart stickprov och ger ett högre värdeskapande för kunden (Respondent A & C, 2019).

Det blir även en säkrare revision genom att lagringen sker i molntjänster vilket skapar ett oberoende mot material som finns på andra ställen som ute hos kund och möjliggör arbetet oavsett var revisorn befinner sig i världen (Respondent H & I, 2019).

Digitaliseringen gör även att revisorerna måste tänka till mer kring vad de gör och inte bara göra saker på rutin. De tittar även mer på helheten vilket ger en bättre och djupare granskning samt att frigörande av tid från de digitala verktygen skapar möjlighet att fundera mer över riskerna i ett bolag så att granskningen anpassas bättre. Det finns även mer tid och energi att lägga på kundkontakten och därigenom förstå verksamheten och vad företaget står inför istället för att stirra sig blind på siffror.

Det gör arbetet mycket roligare samt att det krävs en annan form av kompetens och att det blir en kompetenshöjning inom yrket (Respondent G & D, 2019).

En annan fördel som lyfts är att samarbetet med kunderna blir bättre. Genom att gå från stickprov som inte var speciellt värdeskapande för kunderna kan revisorn nu komma med input och berätta hur det faktiskt ser ut vilket ger "Aha-upplevelser" och visar kunden sådant de inte visste innan. Detta möjliggör en bättre dialog med kunderna om hur processerna fungerar hos dem och vilka rekommendationer revisorn kan ge för hur de ska agera (Respondent G, 2019). Det är viktigt att bibehålla det personliga mötet med kunden för det är där värdet sitter. Därför blir det en balansgång att kombinera möjlighet till arbete utan fysisk närvaro för revisorn men att inte tappa den personliga kontakten med dels kunder men även andra medarbetare (Respondent I, 2019).

Nackdelar

Trots att digitalisering för med sig mycket positivt finns det även nackdelar med förändringen. Det tar tid att implementera en del verktyg och ifall de inte fungerar som tänkt direkt minskar det effektiviteten och kan dessutom försämra kundrelationer. Svårigheten finns även i att plocka ut data med stora mängder transaktioner i vissa branscher utan att störa klienternas verksamhet, vilket skulle kunna lösas med en "Connector" som tankar data med jämna mellanrum (Respondent A & B, 2019). Det finns dock en nackdel med denna datainriktning vilket exemplifieras av respondent B (2019) enligt:

"..det finns en risk i att du blir riktigt duktig på att analysera datan men inte riktigt förstår vad den säger och genom det inte förstår affären i bakgrunden.." - (Respondent B, 2019). Detta kan skapa en risk att de anställda förlitar sig på systemen men för att förstå hur fel kan uppstå i analysen och kunna identifiera dem gäller det att förstå vad som lett till siffrorna. Därför är det viktigt speciellt för nya revisorsassistenter att kunna hantera och förstå hantverket bakom analyserna då det monotona arbetet försvinner mer och mer (Respondent B & D, 2019).

En annan nackdel som lyfts är kunderna som dels inte alltid är så positiva till digitalisering och väljer att fortsätta komma in med sina pärmar vilket drar ner effektiviteten. Ytterligare en nackdel är att revisorn i och med tekniken inte längre måste träffa sina kunder. Därför ökar risken att revisionsbyrå och dess revisorer blir utbytbara leverantörer som kunden inte har någon relation till (Respondent C & I, 2019).

Kunderna får även bättre processer vilket gör att de kan efterfråga tidigare revision samt att

mycket händer på tolv månader. Detta gör att det blir en avvägning i hur mycket företaget är beredda att betala för revisionen och vad det kostar att revidera kontrollerna samt hur ofta. Det kan även vara dyrare för mindre bolag med kontrollgranskning överlag än att granska respektive post vilket gör att "Busy Season" kommer förbli (Respondent C, 2019).

Kollegor kan ibland vara motstridiga då det i längden kan upplevas som jobbigt med allt nytt de måste lära sig (Respondent C, 2019). Många förstår inte heller varför arbetsätten ska ändras. Då digitaliseringen gått så fort har alla medarbetare kanske inte heller hängt med. (Respondent C, G & H, 2019).

"Nästan allt har hänt de senaste 5 åren och 5 år för en medarbetare som jobbat i 35 år är en ganska kort del i det man jobbat och nu måste de tänka om helt." - (Respondent H, 2019)

Revisorerna berättar att de stora IT-utrustningar och programmen kräver stora engångsinvesteringar för att kunna erbjuda relevanta verktyg. Detta bidrar indirekt med att mer tid måste investeras i kundrelationer för att ha möjlighet till mer tid för att få ut rätt data och kunna analysera det på ett bra sätt. Genom att allt som tidigare fanns på papper nu ska göras i datorn ställs högre krav på tekniken vilket blir ett problem då IT-utrustningen inte alltid klarar av att hantera allt. Det är även viktigt att inte implementera för fort eller ha för mycket igång samtidigt för då kan det uppstå problem, risker och fel (Respondent G & H, 2019).

4.3. Värdeskapandet i revisionsbranschen

Tack vare digitaliseringen kommer revisorerna kunna skapa mer värde och även göra detta på nya och fler sätt. Det förväntas bli vanligt med bland annat rådgivning om nutid och framtid, löpande revision och mer realtidsdata, mer fokus på kundrelationer samt att revisorerna kan titta på hela bolaget och inte bara ta stickprov och därmed bidra med djupare insikter (Respondent A, B, C, D & E, 2019).

4.3.1. Rådgivning och djupare analyser

Samtliga respondenter tror att revisionsbranschen kommer bli mer av en rådgivningsbransch (Respondent A, B, C, D, E, F, G, H & I, 2019). Rådgivningen utgör nu 10-20% av verksamheten men det väntas öka så att det endast blir lagstiftad revision och resten blir rådgivning. Det beror på att samhället blir mer och mer komplext både juridiskt och skattemässigt samtidigt som digitaliseringen är komplex och då ökar behovet av rådgivning inom alla de områdena. Där ligger revisionsbyråerna i framkant och då kommer det krävas av dem att ge den rådgivningen också (Respondent H, 2019).

Det blir dels viktigt att se helhetsbilden i form av både finansiella och icke finansiella risker. Det kommer handla om att skapa en bredare portfölj av erfarenheter och kunskaper gentemot förr i tiden och därmed ha en bredare palett att erbjuda kunder råd utifrån som skapar ett större mervärde. Revisorns roll blir att både ha verktygslådan men även översätta vad fynden faktiskt betyder för kunden, vilka risker de står inför och hur de kan förbättra sin verksamhet ytterligare (Respondent B, 2019).

Detta kommer skapa en spännande och utvecklande roll där mer rådgivande inslag kommer förekomma genom den större mängden data revisorn har tillgång till och dennes kunskap om hur andra företag agerar inom olika branscher (Respondent B, 2019). Att ha en revisor som kan guida bolaget i rätt riktning ger alltså ett stort mervärde, speciellt med de djupare

insikterna de kan ge nu (Respondent F, 2019). Det är också positivt att få hjälp framåtriktat istället för att revisorn endast ska granska historisk information (Respondent D, 2019). Det leder dock till en sorts balansgång eftersom att revisorn ska vara både oberoende och opartisk samtidigt som denne ska revidera siffrorna men också fungera som en rådgivare (Respondent F, 2019). Det gör att revisorn kan berätta hur datan ser ut och tolka den för kunden men att besluten ligger sedan hos kunden att själv ta (Respondent B, 2019). De får inte heller implementera stora system som de sedan själva reviderar (Respondent F, 2019). Digitalisering kan dock skapa lite svårare bedömningar av vad revisorn får ta del av och inte vilket gör att det är viktigt att vara vaksam så att inte råden går in på strategifrågor som ett exempel (Respondent B, 2019). De kan dock bidra till att bolaget får en bättre intern kontroll och styrning samt säkerhet i sin rapportering men de måste vara noga med att det sker på rätt sätt (Respondent G, 2019).

Går det att visa på mervärdet i revisionen och att det inte bara är en signatur på revisionsberättelsen skulle nog fler vilja behålla sin revisor (Respondent D, 2019). Det är därför viktigt att lyfta fram att digitaliseringen och de nya arbetssätten bidrar med att de kan ge något utöver revisionen i sig, nämligen "client insight". Förutom möjligheten till rådgivning så skapar också den djupare analysen av hela kundernas data vilket möjliggör för revisorn att bidra med djupare insikter för kunder vilket skapar ett ökat kundvärde (Respondent E, 2019). Det kan handla om till exempel att förklara vad upptäckterna från analysen betyder för den specifika kunden, vilka risker just de står inför och hur de kan förbättra sin verksamhet ytterligare (Respondent B, 2019).

Kunderna kan dock lätt tro att digitaliseringen gör det möjligt för dem att få veta allt i minsta detalj om deras bolag vid revisionen eftersom att de analyserar hela flödet. Så är inte fallet utan de avgränsar sig fortfarande i specifika delar utifrån ett riskbaserat tillvägagångssätt där det som innebär störst risk kommer granskas och sedan rapporteras tillbaka (Respondent E, 2019). Det innebär att trots att de kan titta på ännu mer av bolagen kommer de inte titta på 100% av själva bolaget utan kanske 100% av olika poster där risken är högre (Respondent D, 2019). Detta behöver de tydliggöra till kunden (Respondent E, 2019).

4.3.2. Löpande revision och realtidsdata

Löpande revision och realtidsdata är också något som förväntas bli mer aktuellt (Respondent A, B, C, D, E, F, G, H & I, 2019).

Det har redan börjat gå mot att byråerna jobbar mot att revisionen inte ska vara så centrerad till endast bokslutet utan att de istället ska kunna följa med kunden löpande under året och få mer realtidsdata som de granskar vid olika tidpunkter (Respondent D & E, 2019). Det kan bli möjligt bland annat genom ett integrerat system mellan revisionsbyråns och kundernas redovisningssystem (Respondent F, 2019).

Då skulle de också kunna sprida ut granskningen även under året vilket gör att de kan se varningssignaler tidigt så att det inte uppstår några överraskningar i slutet av året, även om det är upp till kunderna själva att faktiskt vidta åtgärderna (Respondent D, 2019). Dessutom kan det på grund av realtidsdatan även bli möjligt med automatiska varningar vid avvikelser från mönster. Att de skulle kunna hindra konkurser med realtidsdatan är dock en övertro. Detta på grund av att revisorn inte kommer vara så tätt uppkopplad mot kunderna och att det affärsmässiga beslutet som sagt alltid kommer vara kundens eget att ta. Det handlar istället om att upptäcka ekonomisk brottslighet tidigare och kunna ge råd kring att det börjar se sämre ut inom vissa delar av kundens verksamhet (Respondent E, 2019). Det skulle göra att kunderna även kan få feedback direkt från deras verktyg (Respondent F, 2019).

Löpande revision är alltså något som väntas öka i omfattning (Respondent A, B,C, D, E, F, G, H & I, 2019). En svårighet med detta kan vara att få kunderna att vilja dela med sig av realtidsdata och få dem att förstå att det skapar mervärde för dem. Om revisorerna lyckas förklara det för dem och visa på vilka fördelar som finns med det kommer revisionen kunna röra sig mer mot det och revisorerna får en jämnare arbetsbelastning året om (Respondent D & F, 2019).

PWC har ett projekt på gång som möjliggör både rådgivning och löpande revision samt inhämtning av realtidsdata, nämligen PWC Go som är deras projekt mot en helt digital revision. Tanken är att hela revisionen ska ligga digitalt i en app och att revisorerna kan hämta all information som läses in i deras system och få analyserna från början. Genom att de får ta del av data i realtid kan de också presentera det för kunden i realtid innan de sedan får den reviderad en gång per år. I appen kommer det också finnas möjlighet att ha möten med sin revisor samt en rådgivningsmodul. Det blir alltså ett nytt sätt att möta kunden och dessutom kan de leverera mer relevant och tidsenlig information eftersom att de får större insyn i företaget och även i realtid (Respondent C, 2019)

4.3.3. Kundrelationer

Det förväntas också bli mer fokus på kundrelationer. Revisorerna vill alltid prioritera alla sina kunder och göra ett så bra jobb som möjligt men en bristvara är tid. Digitaliseringen kommer dock kunna frigöra tid till det så att det de gör blir mer kvalitativt och att de verkligen har energin till att ta hand om deras kunder. Det är också något kunder verkar uppskatta redan idag eftersom att de samtidigt får en bättre inblick i revisorns arbete (Respondent D, 2019). Dessutom finns det en risk att de frågeställningar och problem som kunderna har inte fångas upp om revisorn är ute hos kunderna endast en kort stund. Revisorer ska fungera som en granskare som ser till att siffrorna ser ut okej men de fungerar också som rådgivare som hjälper dem att bli bättre samt med de funderingar de har till exempel redovisnings- och skattemässigt. Dessa frågor kan vara svårare att fånga upp om revisorn inte är ute på plats och de får inte heller det alldagliga vardagspratet som kan bidra till en bättre relation (Respondent F & H, 2019).

Just att bibehålla en bra relation och faktiskt lägga ner tid på att träffa kunden kan vara en utmaning idag för att det inte längre är ett måste att göra det på grund av digitaliseringen. Idag måste revisorn inte sitta på kontoret eller vara ute hos kund utan kan i princip arbeta över hela världen. Det gäller dock att inte tappa den kontakten för det är där värdet kommer sitta och det är relationen och den sociala biten som kommer skilja byråerna åt eftersom att alla kommer ha AI och liknande framöver. Annars finns risken att revisorn blir en utbytbar leverantör som kunden inte har någon relation till (Respondent I, 2019).

Det finns dock också tillfällen då det är fördelaktigare för revisorn att jobba från kontoret och då gäller det att få kunden att förstå varför och visa på att det går att dra ner antalet timmar och fokusera mer på effektivitet och kvalitet (Respondent D, 2019). Dessutom kan en del kunder känna att det är skönt när revisorn inte är på plats på företaget så länge utan att de får materialet och sedan ställer de frågor de verkligen undrar över. Detta för att det kan vara tidskrävande när revisorn kommer och upplevas som en påfrestning för företaget. Det är alltså lite av en balansgång mellan att ha en bra relation vilket är det viktigaste men också att effektivisera (Respondent F, 2019).

4.3.4. Egenskaper som krävs för det nya värdeskapandet

Eftersom att revisionsprocessen och sättet att skapa värde förändras kommer det innebära att en del egenskaper och förmågor hos revisorn blir extra viktiga (Respondent A, B, C, D, E, F, G, H & I, 2019). Kunden förväntar sig dels en revisor som är opartisk och oberoende vilket stämmer in på revisorns krav sedan tidigare. Idag förväntar sig kunden dock att revisorn ännu mer ska förstå deras situation. Där blir det väldigt viktigt med en revisor som kan föra sig och anpassa sig till kundens språk och situation för att förstå dem på bästa sätt. För att klara av det är det av vikt att revisorn har specifika egenskaper (Respondent E & F, 2019).

Dels anses de sociala färdigheterna vara lika uppskattade framöver som tidigare då det fortsatt kommer vara viktigt med ett bra bemötande vid den kundkontakt som önskas vilket öppnar upp för nya personligheter (Respondent A, B, C, D, F, H & G, 2019). Revisorn kommer heller inte att utföra stora delar av revisionen ensam vid datorn längre vilket gör att det blir mycket kommunikation anställda och kunder emellan (Respondent A, 2019).

Då granskningen effektiviseras tack vare digitala verktyg kommer det finnas mer tid till kundkontakt och där behövs goda sociala egenskaper och att vara duktig på relationsbiten för att bland annat ge tillbaka olika analyser, förklara vad som hittats och förbättringsmöjligheter (Respondent F, 2019). Kunderna uppskattar dessutom när revisorn är ute hos dem så att de kan se vad de faktiskt gör samtidigt som revisorn också behöver träffa personerna bakom arbetet (Respondent H, 2019).

Det behövs framöver också en mer teknisk kompetens och datorvana (Respondent B, 2019). Det kommer därför vara viktigt att ha en förståelse och ett intresse för de digitala verktygen och systemen. Även en vilja att ta till sig de tekniska kunskaperna och förstå vilken komfort de skapar krävs ju högre upp i karriärtrappan den anställda kommer. Dock räcker det långt med att kunna basic saker som Excel och PowerBI men att det blir viktigt att förbättra sin spetskunskap (Respondent A, C, D, G & I, 2019).

En anledning till att de tekniska kunskaperna blir så viktiga är att det för revisorn är viktigt att kunna utnyttja tekniken på bästa sätt, för kunderna bryr sig inte om en människa gör vissa moment som de ändå inte ser. Därför blir det viktigt att lägga allt krut där det går så att alla icke-värdeskapande moment görs av datorer så att mer fokus och tid läggs på att bevara kundrelationerna vilket indirekt bidrar med ett större värde för både kunden och byrån (Respondent I, 2019).

Även revisorsinspektionen har börjat ställa högre krav på att revisorer ska ha kunskaper inte bara inom ekonomi och juridik utan även IT. En revisor kan alltså inte bara åka dit för fel i räkenskaperna utan även ett fel i räkenskaperna på grund av dålig IT-kontroll. Detta gör att det krävs mer av revisorn idag jämfört med förr om det ses till digitalisering (Respondent H & I, 2019).

De tekniska kunskaperna är därför något som även tittas på vid nyanställning och kommer fortsätta vara meriterande framöver (Respondent A & B, 2019). Har en kandidat erfarenhet av IT och olika system är det alltså en merit enligt respondent A men hon berättar även att: *“Det räcker långt att man tycker att det är spännande med verktygen och är intresserad av hur man mer effektivt kan släcka risker och skapa värde”*. - (Respondent A, 2019).

Bedömningsförmågan förväntas också förbli viktig. Då verktygen blir bättre och en revisor kan förlita sig mer på siffror gäller det att fortfarande förstå riskerna och kunna analysera datan som fås ut från verktygen samt kunna skapa data från första början och förstå vad den

gör (Respondent A & F, 2019). Det gäller även att förstå vad siffrorna faktiskt säger och vad som är viktigt för just det här bolaget och vilka risker de står inför. Den riskbedömningen blir alltså viktigare och viktigare (Respondent F, 2019).

Detta gör att bedömningsförmågan är något som fortsatt kommer vara av stor vikt då allt inte är svart eller vitt samt att ekonomi och juridik ofta kan vara en stor gråzon. Det gäller för revisorerna att förstå orsak/verkan och undersöka om det verkligen går att förklara något genom det som tittas på eller om det bara är ett försök till att koppla ihop ett samband (Respondent B, E & H, 2019).

Det är svårt för en revisor att säga varför en viss bedömning gjordes eftersom att det är dennes professionella bedömning som består av känslor, erfarenheter och intryck.

Då bedömningsförmågan kan bestå av så många parametrar och att det ofta är svåra komplexa bedömningar blir det svårt att ersätta sådana mänskliga förmågor med till exempel AI. Därför skulle det ta lång tid innan AI skulle kunna hantera alla de uppgifter en erfaren revisor kan hantera idag.

Det är dessutom viktigt att fokusera på rätt saker i dessa svåra bedömningar som ofta behöver ske fort vilket gör att det krävs en större grad av professionell bedömning nu än tidigare (Respondent A, E, F, G & I, 2019). Att revisorerna nu har tillgång till mer data och också har möjlighet att göra djupare analyser kräver också en god bedömningsförmåga. Respondent G (2019) exemplifierar:

“Förut kunde vi säga när vi granskar “det här tar vi alltid 25 st. stickprov på” men numera kan vi drilla oss ner hur långt som helst i datan. Men någonstans måste vi ju stanna för att vi tycker att vi gjort tillräckligt med arbete. Vart vi drar den gränsen för vad som är tillräckligt arbete för att vi ska kunna skriva på en revisionsberättelse, vilket är en ganska stor professionell bedömning i det.” - (Respondent G, 2019).

Generalisten som personlighet kommer även den att bli viktigare då den anställde ska ha förståelse för helheten. Specialisterna kommer förbli datorerna men de generella kunskaperna hos revisorn, relationen med kunden och den sociala biten, kommer bli viktiga för att skilja revisionsbyråerna åt då alla kommer ha AI och liknande tillslut (Respondent I, 2019).

Det blir även viktigt att förstå grunden i det som utförs i arbetet. Trots att mycket möjliggörs med digitalisering måste en anställd ändå förstå vad det är som händer.

En respondent liknar det vid när miniräknaren kom vilket gjorde att en person kanske inte blev lika duktig på huvudräkning. Han menar att det blir lite samma sak med revision idag och att utmaningen blir att framtidens medarbetare ska förstå yrket när de börjar och kunna utvecklas på liknande sätt som innan. Därför blir det en utmaning att komma direkt till “miniräknaren” då de som jobbat längre lättare förstår grunderna och jobbet i sig (Respondent H & I, 2019).

Det är därför fortfarande viktigt att få utföra uppgiften själv ett antal gånger innan den blir automatiserad för att inte tappa förståelsen för det grundläggande bakom eller revisionsmetodiken. Detta för att det är viktiga moment att förstå för att kunna agera rådgivare framöver. Det farliga blir därför att ju mer som sker automatiserat desto svårare blir det att växa i de delarna (Respondent C & D, 2019).

“Har du som revisor inte förstått vad det är som sker automatiskt så är risken att du missar och risken blir då också att ju mer man kan revidera desto mer reviderar man” - (Respondent C, 2019).

Tidigare har en påskrivande revisor haft stor förståelse för vad en medarbetare gjort genom att denne enkelt kunnat gå igenom de olika arbetsmomenten i revisionen. Nu och framåt när

arbetet blir mer automatiserat behöver den påskrivande även förstå hur de processerna fungerar. Det kommer alltså krävas att revisorn utvecklas i takt med att branschen och arbetssätten utvecklas (Respondent G & H, 2019).

Ett branschfokus likt det BIG 4-byråerna har där revisorerna riktar in sig på specifika branscher anses också bli viktigare. Där kan revisorn hantera allt från det minsta bolaget med K2 till det största med IFRS i sin auktorisation vilket de större byråerna redan täcker in idag. Detta branschfokus skulle då stärka revisorns kompetens ytterligare (Respondent C, 2019).

Revisorns värdeskapande i form av olika nya roller

I dagens revisionsbransch finns det en bredd i revisorsrollen där den anställde dels ska hantera kundrelationer och teamen men även vara duktig på revision. Därför anses det framöver komma nya inriktningar inom yrket där en del är duktiga på själva revisionen och lagar samt regler. Samtidigt är andra duktiga på sälj och borde därmed jobba med sälj och kundkontakten. Det anses även komma en tredje grupp som är specialister inom det tekniska och andra områden. Genom denna uppdelning anser bland annat KPMG att den anställdes bästa sidor och egenskaper kan synas bättre då det är svårt att vara bra på allt samtidigt samt att det skulle gynna revisionsbyrån (Respondent D & F, 2019).

Revisorns arbete anses därför framöver komma att handla mycket mer om att arbeta som en säljare ur den aspekten eller en förvaltare av kunden där den säkerställer att allt är som det ska vara och trycker på de mjuka värdena (Respondent I, 2019).

Fram tills nu har det varit viktigt för en anställd att ha ekonomisidan och sedan har den fått lära sig det tekniska allt eftersom men nu kommer det vara viktigare att ha det tekniska och sedan får den anställda lära sig det ekonomiska mer och mer. Därför anses det öppna upp för nyanställda med annan bakgrund som till exempel ingenjörer och systemvetare. Då de är duktiga på det tekniska och IT-delen så kan de förstå och arbeta för att göra revisionen ännu mer digital, teknisk och analytisk samt att de lättare förstår systemen och IT-säkerheten (Respondent F & H, 2019).

Därför anses systemvetare tillkomma som en tredje roll bland revisorerna så att de inte längre bara är jurister och ekonomer och bidra med ytterligare en kompetens som behövs. Det finns även tecken på detta genom hur revisorinspektionen lägger upp sina auktorisationsprov som nu innehåller mer och mer IT-frågor (Respondent H, 2019). Flertalet revisionsbyråer har även börjar anställa mer IT-revisorer och efterfrågan på dem har ökat mycket den senaste tiden (Respondent A, B, C, D, E, F, G, H & I, 2019).

4.3.5. Efterfrågan på revision och värdet revision skapar

Historiskt har det varit så att kunderna kanske inte riktigt förstår vad det är de köper inom revisionen och att det flesta fortfarande inte riktigt förstår vad revisorer gör. Denna stora skillnad föreligger fortfarande trots att revisorn blivit bättre på att förklara det (Respondent H & I, 2019). Många kunder har svårt att förstå vad revisorn egentligen är och att deras arbete egentligen är att uttala sig om revisionsberättelsen. Kunderna ställer istället mycket höga krav på återkoppling, kunna svara på komplexa frågeställningar och ge rådgivning (Respondent H, 2019). Många ser alltså revisorn som en rådgivare och förväntar sig att revisorn ska hitta saker åt dem och lösa allt. Detta förväntningsgap som existerar mellan vad revisorer och kunder förväntar sig av revisionen kan minskas genom sättet som revisionsbyråerna arbetar på nu för att öka transparensen i vad revisorn gör samt genom de nya regler som kom 2016. Detta kan bidra till en ökad öppenhet mellan parterna (Respondent G & H, 2019). Intresset av att få en revisionsberättelse för att ha ett kvitto mot omvärlden och i bästa fall

även få en bra samarbetspartner är dock fortsatt starkt framåt. Skulle det gå att kombinera med att uppfylla de höga kraven genom att utnyttja tekniken på rätt sätt så skulle mer fokus kunna läggas på värdeskapande där kunden både förstår mer och får något mer utöver revisionen (Respondent I, 2019).

Då revisionen blir mer värdeskapande för både nuvarande och framtida kunder finns chansen att efterfrågan på revision ökar vilket i sig gör att efterfrågan på revisorer ökar ifall insikten nås att revisorer inte borde arbeta så mycket övertid (Respondent A, 2019).

Det finns dock en risk i takt med att fler och fler manuella moment försvinner så bidrar det till en risk att antalet revisorer minskar. Detta skulle främst innebära att färre assistenter anställs men att auktoriserade revisorer skulle krävas lika många av. Det beror på att det är svårt att se att själva signeringen av en årsredovisning skulle kunna försvinna (Respondent D, 2019).

Efterfrågan på revisionen kan även komma att se annorlunda ut. Det finns tankar om att den "vanliga" efterfrågan om korrekta rapporter och att hitta fel och oegentligheter kompletteras med en efterfrågan på IT-kontroller om bolagen inte själva har det. Det kan även finnas en möjlighet med ett eget affärsområde inom IT-revision så att IT-revisorerna lämnar en egen revisionsberättelse för IT-systemen. Alternativt att IT-revisorer och "vanliga" revisorer går ihop och blir en och samma avdelning. Detta skulle totalt sett bidra med varken en ökning eller minskning av efterfrågan utan ett lika stort personalbehov men för andra arbetsuppgifter. Det skulle innebära att till exempel efterfrågan på personal inom rådgivning ökar medan efterfrågan minskar för de mer grundläggande uppgifterna inom revisionen (Respondent B & H, 2019).

Det upplevs även svårt att säga exakt hur efterfrågan på revision kommer att förändras på grund av det faktum att effektivitet inom yrket borde betyda totalt sett mindre revision att göra. Detta har hittills inte stämt med verkligheten då det snarare är mer jobb än tidigare, bara annorlunda typ av jobb. En spekulation är en kommande brytpunkt om några år där det mer går ner i vad revisorerna gör på respektive uppdrag samtidigt som det kan ställas andra krav på dem (Respondent G, 2019).

Då revisorns arbete effektiviseras och mer relevanta arbetsuppgifter görs blir revisorns jobb mer relevant ur ett kundnyttoperspektiv. Detta i kombination med att speciellt stora noterade bolag efterfrågar mer transparens kring vilka risker revisorn funnit, vad som kan gå fel och vad slutsatserna är, bidrar till ett större mervärde. Därför kan speciellt mindre bolag som startup- och tillväxtbolag välja att ha kvar sin revisor i framtiden trots att det inte finns krav på det (Respondent F & H, 2019).

Då det kommer bli möjligt att titta på ännu mer av bolagen framöver finns det en möjlighet att titta på 100 % av vissa poster, till exempel intäkter, vilket kommer göra att det går att göra en 100% analys av hela intäktsmassan under hela året och inte bara sista månaden. Detta gör att kunderna får veta vilka produkter de säljer till negativa marginaler och vilka produkter de inte bör satsa på vilket även det ökar mervärdet hos kunderna (Respondent D, 2019).

Kunderna förväntar sig även att revisionsbyrån ska vara digital och arbeta på ett modernt och effektivt sätt. De önskar att byrån följer med i deras resa mot att bli mer digitaliserade och kan bidra med insikter de inte skulle kunna få utan en digital revision. Därför är digitalisering ett måste idag för skulle en revisor komma med en icke-digital revision i en revisionsupphandling idag så kommer denne inte långt (Respondent G, 2019).

5. Analys

I detta avsnitt utförs en analys där funna samband ur den insamlade empirin ställs mot teori inom ämnet för att sedan i nästa kapitel kunna dra slutsatser. Avsnittet är uppbyggt i två delar efter de två frågeställningarna.

5.1. Hur påverkar digitalisering revisionsprocessen?

Lombardi, Bloch och Vasarhelyi (2014) betonar vikten av att revisionen behöver förändras för att fortsatt vara relevant och möta användarnas informationsbehov som nu blir större då de förväntar sig mer i och med digitaliseringen. En respondent bekräftar att det har skett stora förändringar i revisionsprocessen om man jämför med förr även om syftet fortfarande är detsamma.

5.1.1. Förändringar i de olika faserna

Dels har de olika faserna i revisionsprocessen förändrats. Trohammar (2006) förklarar att revisionsprocessen kan delas in i tre olika huvudfaser och under dem ligger fokus på olika uppgifter. Respondenterna berättar att en del uppgifter har gått att digitalisera fullt ut men andra har varit svårare att ersätta med teknik.

I planeringsfasen har det blivit möjligt att ta in en större mängd data vilket i sin tur gör att revisorerna kan se hela populationen. Detta påverkar riskbedömningen positivt eftersom att de kan se alla aktiviteter och vad som faktiskt har skett i bolaget.

Något som har varit svårare att digitalisera är dock mötet med kunden. Det beror på att annars finns risken att revisorerna tappar kundkännedomen eftersom att det bygger på att skapa en förståelse för kundens verksamhet och att ha en god relation med kunden. Därför är steget där en förståelse för kunden byggs upp fortfarande manuellt för att de ska få en bättre inblick i företaget.

Vad gäller granskningsfasen har det skett stora förändringar. I och med tillgången till den större mängden data och digitala analysverktyg berättar flera respondenter att de har kunnat gå från en klassisk stickprovsapproach till djupare analytiska granskningar som ger värdefullare insikter om företaget. Det kan handla om att till exempel förklara vad upptäckterna från analysen betyder för den specifika kunden, vilka risker just de står inför och hur de kan förbättra sin verksamhet ytterligare. Dessutom börjar analyserna i sig också bli mer digitala på grund av de digitala databaserna och verktygen som används vid insamling och lagring av data samt utförandet av analyserna.

På grund av förändringarna i de andra faserna berättar respondenterna att det också blir stor skillnad i rapporteringsfasen. Dels kan de se hela populationen vilket leder till djupare insikter och dessutom har de bättre verktyg att visa upp arbetet med vilket gör att kunderna får ut mer värde av det revisorerna gjort.

Digital signering av årsredovisningar och revisionsberättelser är också på gång på flera byråer. Trots att det nu är möjligt med kundspecifika analyser på grund av digitaliseringen som skulle kunna tänkas göra det möjligt att göra revisionsberättelsen mer ingående och kundspecifik, så tillåter inte den hårda regleringen att utveckla innehållet i revisionsberättelsen. Därför menar en respondent att utformningen av revisionsberättelsen inte förväntas ändras.

5.1.2. Verktyg, system och utförandet av revisionen

Förändringarna i de olika faserna i revisionsprocessen beror som tidigare nämnts på att det genom digitaliseringen har uppkommit nya verktyg och system som kan användas i revisionen. Utifrån detta går det att urskilja de huvudsakliga förändringarna som har skett vilket också går att se spår av i fasernas utveckling.

Kairos future (2013) förklarar att digitaliseringen kommer tillgängliggöra en stor mängd information. Detta stämmer överens med vad respondenterna berättar och de förklarar vidare att de också kan få mer data från externt håll med mer bolagsspecifik information idag och inte endast finansiell data. Dessutom kan de få datan digitalt och dokumentera den digitalt. Flera av respondenterna uppmärksammar att de har portaler för kundmaterial som har varit till stor hjälp i det avseendet. Där kan kunderna ladda upp det material revisorerna efterfrågar och allt dokumenteras sedan automatiskt. Det leder till en effektivare och säkrare process om det jämförs med när kunder tidigare lämnade över materialet i pärmar eller via email. Detta går också att koppla till Marr's (2016) åsikt om att en mer digital revision ökar effektiviteten.

Majoriteten av respondenterna lyfter fram att de har kunnat automatisera mer monotona arbetsuppgifter och att de därmed kan lägga mer tid på analyser och mer komplexa uppgifter. Detta går i linje med vad Kairos future (2016) berättar om att enklare arbetsuppgifter automatiseras i takt med digitaliseringens framfart och genom att människans förmåga ersätts av tekniken så läggs mer fokus på kunskapsintensiva och komplexa uppgifter. Detta ser respondenterna som positivt då det effektiviserar och gör det möjligt för dem att fokusera på andra uppgifter. De påpekar dock vikten av att ha utfört även de enklare uppgifterna ett antal gånger så att en anställd fått en förståelse för det och faktiskt förstår vad de gör. Annars blir det svårare att agera rådgivare framöver och det är också farligt att lita på tekniken fullt ut eftersom att det kan uppstå fel.

Genom tillgången till den större mängden data och digitala verktyg är det också möjligt för revisorer att nu titta på helheten istället för slumpmässiga stickprov. Detta stämmer till viss del överens med KPMG och Forbes Insights (2015 & 2017) tankar om att det kommer bli möjligt med större stickprov och att det används mer avancerad teknologi för datainsamling och analys. Att användningen av mer avancerade verktyg har ökat råder det inga tvivel om och det är något flera respondenter lyfter fram vilket har nämnts tidigare. När det gäller möjligheten till större stickprov uppstår dock lite av en tolkningsfråga. Två respondenter förklarar att de på grund av den större mängden information kan hitta den högstintressanta datan som sticker ut och ta stickprov på det eftersom att det är mer givande. I deras fall verkar det alltså snarare handla om att de granskar hela datan och tar stickprov på det som sticker ut men det behöver inte nödvändigtvis vara större stickprov. Tre andra respondenter beskriver istället hur de kan titta på hela datan och därmed se helheten vilket gör att de fångar upp fler fel och risker än tidigare. Om just större stickprov används är därför oklart. KPMG och Forbes Insights (2015 & 2017) anser dock också att revisorer kommer kunna bidra med en djupare analys vilket leder till värdefullare insikter. Detta är däremot något som respondenterna bekräftar och något de redan arbetar med.

Gällande vilka verktyg och system som används skiljer det sig åt bland respondenterna. Marr (2018) konstaterar att den teknologiska utvecklingen har lett till uppkomsten av bland annat analysverktyg, robotar, kognitiva tekniker, artificiell intelligens och molntjänster. Detta

sammanfattar på ett bra sätt vad som faktiskt används i praktiken bland respondenterna. Analysverktyg, robotar, kognitiva tekniker i form av automatisering av repetitiva uppgifter samt AI är något som lyfts fram av flera respondenter så det är alltså något som är högst aktuellt. Dessutom är analysverktygen redan molnbaserade på en av byråerna så det är inte omöjligt att tänka sig att utvecklingen är på väg dit för branschen i stort. Förutom att Marr (2018) talar om att AI har uppkommit så utvecklar Kruskopf et al. (2019) detta och menar att AI kommer vara en av de teknologiska innovationerna som styr revisionsbranschen framåt tillsammans med blockchain. Att AI redan har fått genomslagskraft går att konstatera men att blockchain används är däremot något som dementeras av respondenterna. Det har talats om blockchain bland byråerna men det har varit svårt att se hur det skulle kunna gå att använda i revisionen. Däremot finns det en del kunder som använder det och då kan revisorerna granska deras blockchain i revisionen.

En respondent berättar att även om byråerna har tillgång till en mängd verktyg så är det i slutändan kundens IT-miljö som avgör vilka verktyg de kan applicera på datan och vad de kan förlita sig på i varje specifikt fall. Vid en mindre mogen IT-miljö krävs därför en mer traditionell revision för att stärka tillförlitligheten. Det stämmer också överens med vad Lombardi, Bloch & Vasarhelyi (2014) skriver om att klientteknologin leder revisionsprocessens utformning.

5.1.3. Revisionsrisken

Trohammar (2006) och Eklöv Alander (2019) förklarar att risken att revisorn gör felaktiga uttalanden i revisionsberättelsen med anledning av att redovisningen innehåller väsentliga fel kallas revisionsrisken. Revisionsrisken utgörs av den inneboende risken, kontrollrisken och upptäcktsrisken.

Jylhä och Syynimaa (2019) anser att digitaliseringen leder till högre kvalitet på revisionen eftersom att det uppstår mindre fel vid mindre manuellt arbete. Marr (2019) instämmer och menar också att en mer digital revision höjer korrektheten tack vare möjligheten till en djupare inblick som i sin tur leder till högre informationsinnehåll. Majoriteten av respondenterna håller med och menar att revisionsrisken minskar på grund av digitaliseringen. De menar att det finns två anledningar till det. Dels kan de titta på helheten och därmed göra djupare granskningar på grund av tillgången till större mängd information. Det gör att revisorerna blir mer träffsäkra än tidigare när de endast tog stickprov. Dessutom gör tekniken att de får en mer enhetlig metod och att de kan fokusera på avvikelser och verkliga risker samt hitta fel de inte hade kunnat hitta innan. Även det bidrar till att revisionsrisken minskar. Det som bidrar till att revisionsrisken minskar i detta fallet är alltså att upptäcktsrisken minskar eftersom att risken att revisorn inte upptäcker felet minskar.

Det finns även en annan synvinkel på detta där en respondent istället upplever att revisionsrisken har ökat. Detta beror på att risken för datamanipulation har ökat samt att företagen är mer utsatta för hot utifrån. Dessutom har de flesta företagen allt digitalt vilket gör att IT-säkerheten blir viktigare och att det också behövs en god intern kontroll av IT-miljön. Det leder alltså till en högre inneboende risk och även en högre kontrollrisk om företagets interna kontroll inte är god. Det skapar i sin tur en högre revisionsrisk som kräver en mer omfattande granskning eftersom att revisorerna måste följa upp detta.

5.1.4. Uppfattningen av digitaliseringens påverkan på revisionsbranschen

Enligt Kairos future (2016) går utvecklingen av teknikens roll i arbetslivet att dela in i tre olika faser vilket är först förstärker det tekniken, sedan kompletterar det och sist ersätter det. Flertalet respondenter berättar om övergången från att ha just allt på papper och ha material i pärmar till att nu dels förvara allt digitalt men även ha allt underlag som PDFer. Digitalisering handlar för revisionsbranschen om att utnyttja det faktum att deras kunder digitaliseras vilket möjliggör användningen av digitala verktyg för att dels få tillgång till mer kunddata men även underlätta, få arbetet att gå smidigare och effektivisera revisionsarbetet. En respondent beskriver digitaliseringsprocessen som en efterliknelse av automatisering där manuella delar faller bort då tekniken tar över dessa monotona uppgifter.

Revisionen erbjuder alltså en större bild i takt med att allt blir mer sökbart inom tillhandahållet material och mer jämförbart över branscher gällande relevanta nyckeltal och jämförelse av enskilda företags prestationer med genomsnittet i olika branscher. Detta gör att det går att säga att den fasen revisionsbranschen är i nu är den kompletterande fasen (Kairos future, 2016). Det bevisas även ytterligare genom respondenterna berättar att revisionsarbetet förr var i ett mellanting där mycket hanterades digitalt medan en del behövdes göras fysiskt på papper där det kunde påstås att den förstärkande fasen existerade. Anledningen att revisionsbranschen ännu inte nått den ersättande fasen är att årsredovisningen behöver för det mesta fortfarande bli påskriven fysiskt och där AI som då ska lära sig att göra ett bättre arbete än människan är nästa steg.

AI befinner sig alltså inte inom digitaliseringsdefinitionen just nu samt att komplexa analyser fortfarande görs av människor. Respondenterna bekräftar alltså genom deras beskrivning Jylhä & Syynimaa's (2019) definition av digitalisering: *“Användningen av digitala teknologier för att ändra en företagsmodell och erbjuda nya intäkter och värdeskapande möjligheter; det är en process av att flytta till en digital verksamhet”* - (Jylhä & Syynimaa, s.2, 2019). Det innebär att för revisionsbranschen så är digitalisering att skapa värde för kunderna genom att introducera något nytt genom deras digitala verktyg medan automation förbättrar något som redan existerar genom att få mer tid över till komplexa arbetsuppgifter (Jylhä & Syynimaa, 2019, Moore, 2015).

Hoffman (2017) beskriver att saker nu händer 10 gånger snabbare och på en 300 gånger så hög skala vilket ger en 3000 gånger så stor påverkan som i den industriella revolutionen i det tidiga 1900-talet. Han berättar även att den nya industriella revolutionen kallad “Industry 4,0” blir en fortsättning där datorer är sammankopplade och kommunicerar med varandra utan mänsklig kontakt. Respondenterna instämmer att digitaliseringens påverkan på branschen i det stora hela gör att det händer otroligt mycket och går otroligt fort. Detta gör att en nackdel är att de förändrade arbetssätten kräver mycket energi för att skapa förståelse och att det även kan vara svårt till en första början.

Respondenterna menar att det som talar emot att datorer skulle samarbeta utan mänsklig kontakt är det branschhinder som finns där revisionsbranschen är tvungen att arbeta enligt gamla sätt. Detta innebär en del fysiskt arbete på papper på grund av regler i olika lagar. Revisorerna är alltså tvungen att göra ett dubbelarbete vilket motverkar mer eliminering av mänskligt arbete men även motarbete av fortsatt utveckling av digitalisering. Detta bekräftar att trots att förändringar från den fjärde industriella revolutionen påverkar samhället redan idag så ligger det mesta av förändringen i framtiden (Hoffman, 2017).

Marr (2016 & 2018) påstår att teknologin förutspås förändra data och information vilket därigenom gör att företag tillåts bli mer effektiva genom att snabbare veta var de ska rikta sin uppmärksamhet. Detta stämmer väl in på respondenternas beskrivning av en effektiv revision som nu är möjlig genom att kunna komma djupare i revisionen och analyserna genom en granskning av hela populationen istället för bara ta stickprov vilket gör att helheten ses på. En effektiv revision skulle heller inte vara möjlig utan digitala verktyg samt att det går inte att revidera stora bolag idag utan en digital approach på det. Digitalt material tillåter även digitala team vilket kan fördela arbetsbelastningen mellan byråers kontor runt om i Sverige. Detta gör att revisionsbranschen aktivt arbetar med att expandera tänkandet och inkludera idéer och styrsystem som inte använts innan. Det blir en kombination av det materiella, digitala och biologiska som utmanar våra tankar (Marr, 2016 & Marr, 2018). Detta möjliggörs enligt respondenterna genom att revisorn via nya arbetsätt, där det dock är viktigt att kunna kontrollera datan innan den körs in ett system, har mer tid att tänka och analysera. Mer utrymme finns även för revisorn att lägga sin tid och energi på de värdeskapande momenten som ger ett större värde både för revisionsbyrån och dess kunder.

5.1.5. För- och nackdelar med digitalisering

Fördelar

Dai & Vasarhelyi (2016) anser att den fjärde industriella revolutionen tar revisionen till vad som kallas "Audit 4.0" där insamling sker genom hela bolaget. Dataanalysteknologier används där de möjliggör en spegling av företagsvärlden i nutid och sammankopplar analytiskt både de finansiella och icke finansiella värdena.

Teknologin anses även höja kvaliteten på revisionen genom mindre manuellt arbete som innebär mindre fel (Jylhä & Syynimaa, 2019). Detta i kombinationen med expertisen från dagens erfarna revisorer tillåter en mycket djupare inblick i det finansiella i ett företag och resulterar i högre informationsinnehåll i en mer högkvalitativ revision än den som finns idag (Marr, 2016).

De nya teknologierna gör det även lättare att upptäcka fraud och felaktigheter som kan stjälpå företag (Kruskopf et al., 2019).

Respondenterna menar att fördelarna med digitalisering är tillgången till mycket mer data vilket genom användning av digitala verktyg skapar precision och underlättar revisionsarbetet. Genom borttagandet av manuella monotona uppgifter tas moment bort som inte får medarbetarna att växa. Det skapar även ett mer flexibelt och effektivt arbetsätt. Revisorerna blir även mer träffsäkra genom att analysera större mängder data och kan utföra ett bättre och säkrare arbete. Genom möjligheten till större datakörningar täcks en större del av kundens företag in vilket skapar en större komfort än vid enbart stickprov och det som verkligen sticker ut och avviker från mönstret kan nu bättre ses närmare på. Detta stämmer väl in på Jylhä & Syynimaa's (2019) samt Marr's (2016) åsikter kring dels högre kvalitet på revisionen och en djupare inblick i det finansiella. De större datakörningarna gör det också enklare att kunna se vad som avviker från mönstret vilket gör att fraud och felaktigheter också upptäcks lättare. Genom att para ihop människan och maskinen i form av teknologi där varje part bidrar med det den gör bäst, vilket revisionsbranschen gör genom att kombinera digitala verktyg och komplexa analyser gjorda av mänskliga medarbetare, kan de därför anses besitta nyckeln att lyckas bra med digitaliseringen (Marr, 2018).

Digitalisering gör att respondenterna inte längre bara kan göra saker på rutin utan behöver tänka till mer. Genom att titta på helheten samt frigörandet av tid som de digitala verktygen

möjliggör blir det dels en djupare granskning men även att riskerna i ett bolag funderas mer på vilket stämmer väl in på Marr (2016) och Jylhä & Syynimaa (2019) åsikter.

En annan fördel som nämns är att kundkontakten blir bättre då mer tid finns för detta samarbete samt att respondenterna nu kan komma med mer input via sina djupare analyser som ger "aha-upplevelser" för kunderna om sådant de inte hade en aning om. Revisorerna har även mer tid och energi på att förstå verksamheten och vad företaget står inför istället för att stirra sig blinda på siffror. Detta skapar både mer glädje och leder till en kompetenshöjning inom yrket. Därför är det viktigt att behålla det personliga mötet med kunden för det är där värdet sitter. Detta stämmer till viss del in på Dai & Vasarhelyi (2016) åsikter att stora delar av bolaget ses på samt att både de finansiella värdena genom granskning och de icke-finansiella värdena genom de personliga mötena sammankopplas.

Genom att respondenterna lyfter just möjligheten till mer givande diskussioner med kunderna där det framkommer dels hur saker verkligen ser ut men även okända delar sedan innan så tyder det på en ljus framtid för revisionsbranschen. När revisorerna besitter de kunskaperna som kunderna och samhället efterfrågar och när branschen anpassar sig efter de nya teknologierna vilket stämmer in på vad respondenterna har berättat så uppfyller det det Cindy Greenman (2017) berättar om i sin artikel. Detta talar även emot att revisionsbranschen som yrke skulle försvinna eller kunna automatiseras helt (Kairos future, 2013; SFF, 2014).

Nackdelar

Enligt Kruskopf et al. (2019) går det inte med säkerhet att beskriva hur revisionsbranschen kommer se ut om 10-15 år. Detta i kombination med lite beskrivning av felsteg i den funna litteraturen gör det svårt att koppla teori rakt in i analys. Det som framkommit av respondenterna är dock bland annat att tiden det tar att implementera en del verktyg som ibland inte fungerar som tänkt, vilket försämrar kundrelationer och påverkar effektiviteten. Det finns även svårigheter att överföra stora mängder transaktioner utan att störa kundernas verksamheter. Risken finns även att förlita sig för mycket på systemen där det blir svårt att få förståelse för hur fel kan uppstå i analysen och där nya revisorsassistenter har svårt att förstå hantverket bakom analyserna.

Det anses viktigt att revisorn förstår varje kunds industri och det unika med kundens verksamhet i varje fall. Det krävs även att blicka framåt och lyfta framtida möjligheter och hot som upptäcks (Hoffman, 2017; KPMG & Forbes Insights, 2017). En respondent menar att då revisorn i och med tekniken inte längre måste träffa sina kunder ökar det risken att revisionsbyrån och dess revisorer blir utbytbara leverantörer. Detta i kombination med att alla kunder inte är så positiva till digitalisering genom att fortsätta komma in med sina pärmar påverkar möjligheten att förstå det unika med varje kunds verksamhet vilket ifall det inte uppnås blir en nackdel för revisorn (Hoffman, 2017). Något som enligt respondenterna talar emot att bli utbytbara leverantörer är de stora engångsinvesteringarna i början som indirekt kräver att mer tid investeras i kundrelationer för att bättre få ut rätt data och kunna analysera på ett bra sätt. De mer värdeskapande analyserna skulle också kunna tala emot det med då kunderna får bättre bild av sin verksamhet.

Enligt Johansson et al. (2005) tjänar revisorn både de som är redovisningsberättigade och de som är redovisningsskyldiga och är som en länk mellan dessa parter därav är det viktigt att revisorn kan fortsätta vinna bådats förtroende framöver.

Respondenterna menar att kunder får bättre processer vilket gör att de efterfrågar tidigare revision samt avvägningen mellan vad företag är beredda att betala för revisionen och vad det

kostar att revidera kontrollerna och hur ofta. Detta måste revisorn leva upp till samtidigt som det händer mycket på tolv månader och dessa nya arbetssätt inte alltid faller alla medarbetare i smaken då det tar tid att lära sig och mycket händer snabbt.

Då revisionsbranschen befinner sig i en förändring är det viktigt att ha förståelse för det och vilka farhågor det kan skapa som inte får sopas under mattan utan varje enskild revisor ska känna sig hörd på. Detta för att revision är en förtroendebransch både internt och externt. För att revisorn ska fortsätta vinna både de redovisningsberättigades och redovisningsskyldigas förtroende framöver menar respondenterna att det gäller att ta sig an förändrad typ av efterfrågan på revision, de anställdas åsikter och ha förståelse för att IT-utrustningen inte alltid klarar av att hantera allt. Det gäller även att inte ha för bråttom med att implementera eller ha för mycket ny teknik igång samtidigt för att undvika problem, risker och fel. Detta tillsammans skulle kunna minimera den negativa påverkan som digitalisering kan ha på revisionsbranschen (Johansson et al., 2005).

5.2. Vilka konsekvenser får det för värdeskapandet i revisionsbranschen?

På grund av digitaliseringens framfart och att fler av människans förmågor kan ersättas av teknik finns det en oro att även de mer komplexa uppgifterna som utförs av människan idag kommer försvinna enligt Kairos future (2016). Samtidigt menar Kruskopf et al. (2019) att människan i sin revisorsroll ändå kommer kunna skapa värde för kunder. Hur ligger det egentligen till?

Respondenterna är eniga om att revisorer kommer kunna skapa mer värde och även göra detta på nya och fler sätt. Detta stämmer överens med KPMG och Forbes Insights (2017) tankar om att revisionen måste utvecklas. De menar att revisionen kommer behöva bli mer omfattande på grund av att kunderna önskar sig mer av en helhetssyn av företagets tillstånd och rekommendationer kring hur de bör agera med tanke på de möjligheter och risker de står inför. Det innebär att revisionen inte längre endast kommer innefatta den traditionella revisionen som Eklöv Alander (2019) talar om där historisk information granskas. Kunderna förväntas alltså ställa högre krav på revisionen i och med digitaliseringen och byråerna måste möta de kraven vilket även respondenterna bekräftar. Detta går också att koppla till intressentmodellen som enligt Johnson-Cramer (2018) förklarar hur olika aktörers åsikter och viljor påverkar ett företags agerande. Anledningen till det är att en organisations överlevnad beror på dess relation med närmiljön och dess förmåga att uppnå de krav som intressenterna har. Kunderna är ett exempel på intressenter som påverkar företag och därför behöver revisionen som byråerna erbjuder nu anpassas efter deras krav. Därmed behöver företag se över hur de skapar och förmedlar värde till deras kunder (Kohler, 2015; Osterwalder & Pigneur, 2010).

5.2.1. Rådgivning och djupare analyser

Kairos future (2013) menar att rådgivningstjänsterna kommer öka medan efterfrågan på revision kommer minska. Samtliga respondenter instämmer och tror också att revisionsbranschen kommer bli mer av en rådgivningsbransch och att det är ett sätt att erbjuda kunderna ett mervärde. En respondent förklarar att det är en följd effekt av att samhället blir mer komplext juridiskt och skattemässigt samtidigt som även digitaliseringen är komplex och då ökar också behovet av rådgivning inom de områdena. Kairos future (2013) berättar även att branschen idag består av 20% rådgivning och 80% revision men att det kan bli en omvänd fördelning i framtiden så att branschen går mot rådgivning är högst troligt. Detta stödjer också ytterligare Kairos future's (2016) teori kring att i takt med att tekniken tar över enklare

uppgifter så går människan över till mer kunskapsintensiva och komplexa uppgifter.

Det går att finna stora likheter mellan det respondenterna berättar och teori inom området. KPMG och Forbes Insights (2017) menar att kundernas förväntningar rör sig från en mer traditionell revision till en mer omfattande revision som ger mer värde och insikter. De förväntas därför vilja ha mer av en helhetssyn gällande tillståndet idag och framtiden för företaget samt att upptäckter omvandlas till konkreta handlingar och rekommendationer så att de kan ta beslut som driver företaget framåt. I avspeglings av företagsvärlden ingår finansiella men också icke-finansiella värden som blir ännu viktigare framöver och som respondenterna bekräftar att de nu också får tillgång till (Dai & Vasarhelyi, 2016). Det skapar ett större mervärde än endast en granskning av historisk information och gör att företaget faktiskt kan få hjälp även framåtriktat och bli guidade i rätt riktning. Därför tros revisorns jobb komma att bli att hitta de nutida och framtida riskerna samt möjligheterna som är mest relevanta för företaget med hjälp av sin inblick i företaget och branschen. Då kan företaget ta välgrundade verksamhetsbeslut som driver företaget framåt och gör de väl förberedda för framtiden. Respondenterna förklarar det som att revisorns roll blir att ha både verktygslådan men också översätta vad fynden faktiskt betyder för kunden och vilka risker de står inför samt hur de kan förbättra verksamheten. För att uppnå detta behövs också en bredare portfölj av kunskaper hos revisorn så att de kan erbjuda kunderna de djupare insikterna och råden som skapar ett större mervärde.

Samtidigt önskar företagen också mer transparens kring revisorns yttrande och fynd för att kunna arbeta ännu mer proaktivt (KPMG & Forbes Insights, 2017). Precis som respondenterna betonar är det dock viktigt att detta och även rådgivningen inte krockar med revisorns oberoende då revisorernas uppdrag omfattas av ett strikt regelverk som garanterar oberoendet (Johansson et al., 2005). Det är därför viktigt att se till att rådgivningen sker på rätt sätt. En respondent berättar att det innebär att revisorn kan berätta hur datan ser ut och tolka den för kunden men besluten ligger sedan hos kunden själv att ta. Sammantaget förväntas det alltså bli mer rådgivande inslag och inte endast en granskning av siffrorna vilket är en följd effekt av den föränderliga och komplexa värld vi lever i (Kairos future, 2016).

Något som möjliggör rådgivningen är de djupare analyserna som kan göras tack vare digitaliseringen. Som tidigare nämnts både av respondenterna och i teorin gör tillgången till den större mängden data och digitala verktyg att revisorerna kan titta på helheten. Det innebär att revisorerna kan göra djupare analyser som i sin tur leder till värdefullare insikter om företaget (KPMG & Forbes Insights, 2017). Dessa insikter kan de sedan dela med sig av till kunderna vilket skapar ett ökat kundvärde och gör att revisorerna kan möta kundernas krav om en mer omfattande revision .

5.2.2. Löpande revision och realtidsdata

Löpande revision och realtidsdata förväntas också bli mer aktuellt. Chan och Vasarhelyi's (2011), Byrnes et al.'s (2018) samt Lombardi, Bloch och Vasarhelyi's (2014) menar att det är troligt att realtidsinformation kommer ligga i fokus för att informationen ska vara mer aktuell och användbar. Det beror på att den dynamiska världen vi lever i ställer krav på att vi får information i tid och därmed kan agera i tid efter de möjligheter och risker som finns. Dessutom menar Kairos future (2013) samt Lombardi, Bloch och Vasarhelyi (2005) att revisionen också kommer kunna ske mer löpande för att anpassas till realtidsökonomi och vara mer tidsenlig tack vare digitaliseringen. Det kan

handla om att till exempel automatisera mer repetitiva uppgifter så att revisorn endast undersöker avvikelser från mönster samt utför uppgifter som kräver mänsklig bedömningsförmåga vilket ökar effektiviteten (Lombardi, Bloch & Vasarhelyi, 2014; Chan & Vasarhelyi, 2011).

Respondenterna delar den uppfattningen. Byråerna arbetar redan mot att revisionen inte ska vara lika centrerad till endast bokslutet utan att de ska få mer realtidsdata som de granskar vid olika tidpunkter under året så det är alltså något som redan är på gång. Ett möjligt sätt för att nå dit som lyfts fram av en respondent är genom ett integrerat system mellan revisionsbyråns och kundernas redovisningssystem. Att det kan bli möjligt återfinns stöd för även i teorin där Dai och Vasarhelyi (2016) förklarar att datainsamlings- och analystekniker som till exempel sammankopplade datorer kommer möjliggöra en spegling av företagsvärlden i realtid.

Chan och Vasarhelyi (2011) förklarar vidare att denna utveckling kommer leda till att revisionen håller högre kvalitet och är mer proaktiv vilket gör det möjligt att hitta fel och bedrägeri innan det är för sent. Karlsson och Rosendahl (2019) tror också att det kan bli möjligt att förhindra konkurser. Vad gäller möjligheten till en mer proaktiv revision förklarar respondenterna att det kommer vara möjligt att se varningssignaler tidigare och till exempel få automatiska varningar vid avvikelser från mönster. Att realtidsdatan i sig skulle kunna förhindra konkurser menar de dock inte är möjligt. Det beror till stor del på att det är upp till kunderna själva att faktiskt vidta åtgärder på grund av revisorns oberoende och att revisorn inte kommer vara så tätt uppkopplad mot kunderna. Det kommer istället handla om att upptäcka ekonomisk brottslighet och kunna ge värdefulla råd och feedback till kunderna tidigare även om beslutet är deras eget att ta. Teorin verkar alltså ha en sorts övertro på vad som faktiskt är möjligt.

Respondenterna lyfter också fram att en svårighet kan vara att få kunderna att vilja dela med sig av realtidsdatan och få dem att förstå att det skapar mer värde för dem. KPMG och Forbes Insights (2015) är dock av den uppfattningen att en bra relation med kunden leder till att kunderna blir mindre skeptiska till att dela med sig av information. Eftersom att det förväntas bli mer fokus på just kundrelationer i framtiden vilket nämns i nedanstående avsnitt, så kan det alltså även främja revisionens utveckling mot att innefatta mer realtidsdata och löpande revision.

5.2.3. Kundrelationer

Något annat som det antas bli större fokus på är kundrelationer. Kairos future (2013 & 2016) menar att kundrelationen blir viktigare samt att kunderna själva önskar mer kontakt med revisorn. KPMG och Forbes Insights (2017) utvecklar och förklarar att det beror på att revisorn ska fungera mer som en partner som bidrar med värdefulla insikter och inte bara som någon som granskar, vilket är en följd effekt av att branschen går mot rådgivning. KPMG och Forbes Insights (2015) förklarar vidare att revisorn på så sätt också kan få en bättre förståelse för företaget.

Respondenterna bekräftar att det blir mer fokus på kundrelationer men att det blir lite av en balansgång mellan att ha en bra relation och att effektivisera.

Digitaliseringen har inneburit att revisorerna kan lägga mer tid på kontakten med sina kunder. På så sätt kan revisorerna lättare fånga upp de funderingar och problem kunderna har samtidigt som kunden får en bättre inblick i revisorns arbete. Det gör att de kan arbeta mer kvalitativt, ge bättre rådgivning och dessutom uppskattar kunderna den kontakten som ofta också leder till en bättre relation. Detta ligger alltså i linje med vad Kairos future (2013 &

2016) och KPMG och Forbes Insights (2015 & 2017) säger.

En annan viktig aspekt att ta hänsyn till är att relationen och den sociala biten kommer bli viktigare eftersom att det är där värdet kommer sitta i takt med att alla revisionsbyråerna blir digitaliserade. En respondent förklarar att det är det som kommer skilja byråerna åt och förhindra att revisorn bara blir en sorts utbytbar leverantör. Om revisorn och byrån lyckas bygga upp en bra relation med kunden där de ses mer som en partner kan det alltså bli en stor konkurrensfördel i framtiden. Att en bra kundrelation underlättar arbetet och möjliggör skapandet av ett större mervärde lyfts fram även i teorin men det finns alltså tecken som tyder på att relationen kan få ännu större påverkan än så och det är något byråerna bör fundera extra på.

Digitaliseringen leder dock också till stora effektiviseringsmöjligheter. Därför kan det ibland vara fördelaktigare för revisorn att jobba från kontoret och dessutom kan det vara tidskrävande för kunden när revisorn kommer på besök menar en respondent.

Det gäller alltså att hitta en bra balans och kunna effektivisera men också bibehålla en bra kundrelation.

5.2.4. Egenskaper som krävs för det nya värdeskapandet

Anpassning av egenskaperna

Daugherty och Wilson (2019) lyfter det faktum att det är viktigt att uppmärksamma den missade pusselbiten i mitten där människor och datorer kompletterar varandra. Teknologin kommer förmodligen ersätta vissa jobb och dess funktioner men den viktigaste kraften är att teknologin ska komplettera den mänskliga förmågan då båda delarna har sina egna styrkorna att bidra med (Kruskopf et al., 2019).

Revisorsprofessionen är ytterst en värld av människor med personliga svagheter och styrkor. De ska agera domare och kompetent rådgivare samtidigt som uppdraget styrs av strikta regler för att garantera oberoende och kvalitet på revisionen (Johansson et al., 2005).

Revisionsprocessen och sättet att skapa värde förändras med digitaliseringen vilket innebär att vissa egenskaper och förmågor hos revisorn blir extra viktiga för att kunna passa in i den missade pusselbiten. Kunden förväntar sig en revisor som likt tidigare ska vara opartisk och oberoende men ännu mer idag ska kunna förstå deras situation. Kravet på revisorn att kunna föra sig och anpassa sig till kundens språk och situation ökar därför berättar respondenterna. De anser att för att kunna både agera domare och kompetent rådgivare där strikta regelverk följs gäller det för revisorer att förstå orsak/verkan och undersöka om det verkligen går att se samband i identifierat underlag.

Trots att mycket möjliggörs med automatisering och digitalisering så måste en anställd ändå förstå vad som händer vilket blir en extra utmaning för de nyanställda som ska passa in med deras styrkor i den teknologiska arbetsmiljön och samtidigt förstå revisionsmetodiken på samma sätt som äldre medarbetare som fått göra de monotona arbetsuppgifterna.

Sociala egenskaper

Respondenterna förklarar att revisorerna inte är bättre nu än vad de var förr men att de förväntas bidra med ett annat värde för kunden där de sociala egenskaperna blir extra viktiga. Där blir det viktigt att utnyttja tekniken då kunderna inte bryr sig om en människa gör utförandet av moment de ändå inte ser. Krutet behöver därför läggas så att mer tid och fokus finns på att bevara kundrelationen och på de värdeskapande momenten i form av djupare analyser för det är där värdet sitter.

När repetitiva arbetsuppgifter kan ersättas av tekniken och utföras av kunderna själva blir mer kunskapsintensiva uppgifter och social kompetens viktigare (Kairos future, 2013). Vilket gör att de sociala egenskaperna tar större plats och blir lika viktiga som de tekniska då de möjliggör att fylla gapet mellan människan och datorerna. Samt att professionen rör sig mot en mer strategisk och insiktsbaserad bransch där mjuka egenskaper är till fördel.

Kunder ser inte längre revisorn som en källa för finansiella uttalanden utan någon som kan deras företag utifrån och in vilket stämmer väl överens med den uppfattning revisorerna berättar om (Kruskopf et al., 2019; Dickinson, 2018). Digitaliseringen möjliggör även att mer tid finns för de som önskar mer kontakt med sin revisor (Kairos future 2013 & 2016). Det blir också lättare att träffa sin revisor på distans via digitala plattformar som bland annat PWC utvecklar.

Att det finns olika typer av revisorer som alla har sina personliga styrkor och svagheter anses kunna lösas genom att det framöver kommer nya inriktningar inom yrket där en del är duktiga på själva revisionen, andra på sälj och kundkontakt och den tredje specialister inom det tekniska. Därigenom skulle den anställdes bästa sidor och egenskaper kunna synas bättre (Johansson et al., 2005).

Bedömningsförmågan

KPMG och Forbes Insights (2017) förklarar att för att fortsätta möta framtidens revisionsbehov måste revisionsbyråerna vara i framkanten på ny teknik men även förbättra dels kritiska tänkandet och bedömningsegenskaper. Det gäller att kunna erbjuda värdemässiga insikter baserade på revisorns egna egenskaper samt att revisorn behöver fråga vilket agerande förväntas av en person i min ställning (Hoffman, 2017; Johansson et al., 2005). Rollen som revisor kommer dock fortsätta att vara viktig då datorer inte besitter de egenskaperna att vara kreativa och innovativa som människor gör till exempel. Därför anses bedömningsförmågan förbli viktig då det gäller att både kunna kontrollera så att utfallen från systemen blir korrekt men även dra meningsfulla analyser ur datan (KPMG & Forbes Insights, 2017).

Detta möjliggörs enligt respondenterna genom både att generalisten som personlighet blir viktigare då det gäller att ha förståelse för helheten men även de generella kunskaperna hos revisorn, relationen med kunden och den sociala biten då alla byråer kommer ha liknande AI tillslut. Genom ett branschfokus likt det BIG 4 har kan revisorerna ytterligare rikta in sig vilket anses förbättra kompetensen ännu mera lyfter en av respondenterna. Grundförståelse för vad som utförs i arbetet blir även viktigare och det kommer krävas av revisorn att utvecklas i takt med branschen och nya arbetssätt för att förbli relevant. Det gäller även att förstå vad siffrorna faktiskt säger och vad bolaget står inför samt vilka risker för att bättre kunna bidra med ett kritisk tänkande framöver.

Att bedömningsförmågan kommer vara av fortsatt stor vikt instämmer respondenterna i då allt inte är svart och vitt utan ekonomi och juridik är en stor gråzon. Den professionella bedömningen består även av känslor, erfarenheter och intryck samt innehåller så pass svåra och komplexa bedömningar vilket skulle ta lång tid för AI att lära sig.

Tekniska egenskaper

Kairos future (2013 & 2016) förklarar att det kommer ställas högre krav på revisorer att besitta mer tekniska kunskaper och att kunna samarbeta med tekniken på ett effektivt sätt då det utgör en så stor del av arbetet och skapar konkurrenskraft. Det öppnar även dörrarna för

rekrytering av personal med ingenjör- och IT-utbildningar. Lyckas revisionsbyråer ta tillvara på tekniken och informationen som tillgängliggörs via digitaliseringen och förbättra sina teknologiska kunskaper bidrar det till mer korrekta analyser och bättre rådgivning vilket ökar kundvärdet. De tekniska egenskaperna handlar om att kunna agera med olika program, AI, robotar och den generella digitaliseringen som tar över triviala och enkla uppgifter (KPMG & Forbes Insights, 2017).

Respondenterna anser i detta att det är viktigt med en teknisk öppenhet för att dels ha förståelse men även intresse för de digitala verktygen och dess system. De tekniska kunskaperna är något som tittas på vid en nyanställning och är för revisionsbyråerna en merit att komma med, men att det räcker långt med ett stort intresse och vilja att effektivt släcka risker och skapa värde. Respondenterna anser alltså att det framåt kommer vara viktigare att kunna det tekniska och där en anställd får lära sig det ekonomiska efterhand. Vilket gör att nyanställda med annan bakgrund som ingenjörer och systemvetare välkomnas då de kan göra revisionen mer digital, tekniska och analytisk samtidigt som IT-säkerheten bibehålls på en hög nivå. Då revisorinspektionen lägger upp sina auktorisationsprov med mer innehåll av IT-frågor och att en revisor även kan åka dit för fel i räkenskaperna på grund av dålig IT-kontroll gör att det finns det högre krav på revisorer att även besitta kunskaper inom IT förutom ekonomi och juridik sedan tidigare. Därför anses systemvetare tillkomma som en tredje roll bland revisorerna vilket redan börjat ske då flertalet revisionsbyråer har börjar öka sin efterfrågan och anställa fler IT-revisorer.

5.2.5. Efterfrågan på revision och värdet efterfrågan ger

Förskjutning i förväntningar mellan parterna

Johansson et al., (2005) beskriver att det existerar ett förväntningsgap mellan allmänheten i form av grupper av intressenter till de företag som finns i samhället medan det på andra sidan står revisorer. De båda har olika uppfattningar och förväntningar på revisionen, revisorns roll och uppgifter. Samtidigt i och med digitaliseringen förväntas kunderna ställa allt högre krav på revisionen. De förväntas nu önska en mer helhetssyn av företagets nutida och framtida tillstånd med mer konkreta rekommendationer. För att detta förväntningsgap inte ska bli alltför stort behöver revisionen utvecklas vilket möjliggörs via digitaliseringen (KPMG & Forbes Insights, 2017).

Många kunder har fortfarande idag svårt att förstå vad de köper inom revisionen samt vad revisorn egentligen är och vad dennes arbete innebär vilket bekräftar att förväntningsgapet föreligger enligt samtliga respondenter. Digitaliseringen anses kunna bidra till en ökad öppenhet mellan parterna och att sättet revisionsbyråerna arbetar på nu leder till ökad transparens i kombination med nya regler som kom 2016. Detta anses alltså kunna visa på möjligheten att minska denna förskjutning i förväntan mellan parterna och leda till en bättre förståelse av vad revision är i samhället (Johansson et al., 2005).

Respondenterna bekräftar även att kunderna har högre krav på att deras revisor ska kunna lämna rätt råd och vara lättillgängliga vilket ställer mycket höga krav på återkoppling, kunna svara på komplexa frågeställningar och ge rådgivning. Ifall det går att kombinera uppfyllandet av de höga kraven genom att utnyttja tekniken på rätt sätt blir fokus ett större värdeskapande där kunden både förstår mer och får något mer utöver revisionen.

Efterfrågan på revision och värdet revision skapar

En organisation är ett resultat av ett engagerat handlande av olika personer som jobbar ihop där intressenternas åsikter och viljor kan ändra hur företag agerar på marknaden och deras finansiella resultat. Dessutom behöver företaget indirekt tänka över sitt eget agerande och hur det påverkar sina aktörer. Intressentmodellen bygger därför på att ett bolag har multipla roller inom ett bestämt urval av aktörer där orsak/verkan-relationen kring hur ett bolag borde agera och vilken aktör det ska styras mot diskuteras (Johnson-Cramer, 2018; Freeman, 2004). Dagens användare i form av kunder bidrar idag inte bara med idéer och input till utvecklingen av ett företags tjänster utan de är tillsammans involverade och med och levererar lösningen som traditionellt annars har skapats av tjänsteföretaget själv innan (Kohler, 2005).

Respondenterna förklarar att då revisorns arbete effektiviseras och mer relevanta arbetsuppgifter genomförs gör det arbetet mer relevant ur ett kundnyttoperspektiv. Detta gör att revisionsbyråerna mer genomtänkt följer de åsikter och viljor som kunder ställer på dem och tänker över hur orsak/verkan-relationen påverkar deras aktörer för att kunna skapa ett större mervärde rörande kundernas affärsverksamhet. Speciellt större noterade bolag anses också efterfråga mer transparens kring vilka risker revisorn funnit, vad som kan gå fel och vilka slutsatserna är vilket bidrar till ett större mervärde. Mindre bolag som startups och tillväxtbolag kan därför anses vilja ha kvar sin revisor i framtiden trots att det inte finns krav på det just för att de får ett så pass större mervärde av det vilket blir till gagn för framtida företagande. Detta går att koppla till att kunderna oavsett bolagsstorlek indirekt är med och tillsammans med revisionsbyråerna skapar leveransen av tjänsten genom den ökade transparensen samtidigt som deras förståelse för innebörden av revision och vad de faktiskt köper ökar (Kohler, 2005).

En respondent anser även att det är möjligt att framöver titta på 100 % av vissa poster till exempel intäkter där en 100 % analys av intäktsmassan granskas vilket gör att kunder får se svart på vitt vilka produkter de säljer till negativa marginaler till exempel vilket ökar mervärdet hos kunderna.

Respondenterna menar också att kunderna även önskar att revisionsbyrån följer med på deras resa mot att bli mer digitaliserade där digitalisering är ett måste idag då revisorn behöver bidra med insikter som endast kan framkomma vid en digital revision och annars inte skulle komma någon vart vid en revisionsupphandling. Detta går att koppla ihop till att framtiden i revisionsyrket kräver en filosofi av livslångt lärande och pågående anpassning till den föränderliga miljön i digitaliseringens tid. Det stämmer också överens med att revisionsbyrån behöver se över sina multipla roller och se till att de uppfyller de förväntningar som ställs på dem från kunder för att fortsätta vara relevanta (Kruskopf et al., 2019; Johnson-Cramer, 2018).

Ett företag är även en beskrivning av de roller och relationer som existerar mellan dess kunder, förbundna personer och leverantörer där företaget behöver se hur de skapar, fångar och förmedlar värde till aktörer inom och utanför bolaget (Weill & Vitale, 2001; Kohler, 2005; Osterwalder & Pigneur, 2010). Det beskriver även hur företaget kan bidra med relationskapital till en eller fler segment av kunder för att generera lönsamhet och stabila inkomstströmmar (Dubosson-Torbay, Hallowell & Tripsas, 2002).

Då revisionen anses bli mer värdeskapande både för nuvarande och framtida kunder där de erbjuds möjligheten att förbättra sin verksamhet finns chansen att efterfrågan på revision ökar. Detta ökar i sin tur efterfrågan på revisorer om insikten nås att de inte borde arbeta så mycket

övertid anser en respondent. En annan respondent lyfter istället att då fler manuella moment försvinner ökar risken att antalet revisorer minskar vilket främst skulle drabba assistentnivån. Andra respondenter förklarar istället att de tror att efterfrågan på revisionen kan komma att se annorlunda ut där den "vanliga" efterfrågan om korrekta rapporter samt hitta fel och oegentligheter kompletteras med en efterfrågan om granskning av IT-kontroller ifall bolagen själva inte har detta. Då öppnas även möjligheten att IT-revision blir ett nytt affärsområde där chansen finns att de lämnar en egen revisionsberättelse alternativt går ihop med nuvarande revisorer under en och samma avdelning. Detta skulle då totalt inte göra någon skillnad i efterfrågan utan snarare påverka ett lika stort personalbehov men för andra arbetsuppgifter.

Trots att det faktum att effektivitet inom yrket borde resultera i mindre revision är verkligheten snarare att det är mer jobb än tidigare vilket gör att en respondent lyfter fram att det är svårt att tänka sig exakt hur efterfrågan kommer förändras. Han tror dock på en brytpunkt där det mer går ner på djupet vad respektive revisor gör på sina uppdrag samtidigt som rollen som revisor kommer få axla andra krav.

För att bibehålla en bra efterfrågan behöver alltså revisionsbyråerna se över de roller de har till sina kunder samt identifiera hur byrån skapar värde och förmedlar det vilket verkar redan har börjat då revisionen redan idag är mer värdeskapande. Genom att även öppna upp möjligheten till ett nytt affärsområde som IT-revision där revisionsbyrån kan bidra med ett ännu större relationskapital till sina kunder, skulle det ytterligare kunna säkra lönsamhet och stabilisera inkomstströmmar oavsett hur efterfrågan av den klassiska revisionen kommer utvecklas.

6. Slutsats

I denna del görs en återkoppling till studiens syfte och frågeställningar. Studiens slutsatser tas därför fram utifrån gjord analys för att på så sätt kunna besvara de två frågeställningarna.

Revision är som tidigare nämnts ett av de områden som förväntas drabbas hårdast av digitaliseringen som nu gör att flera arbetsuppgifter tas över av tekniken. Detta leder till att revisionen behöver förändras för att förbli relevant och kunna möta kundernas förväntningar som nu ökar i takt med digitaliseringen. Dessutom finns det en oro att allt fler uppgifter kommer försvinna, även de mer kunskapsintensiva och komplexa uppgifterna som än så länge utförs av människan. Detta gör att man kan fråga sig om revision är en utdöende bransch? Samtidigt finns det också tankar om att människan i sin revisorsroll ändå kommer kunna skapa värde för kunder men på nya sätt.

Syftet med studien har därför varit att undersöka hur det ligger till och därför svara på följande frågeställningar:

Hur påverkar digitalisering revisionsprocessen?

Vilka konsekvenser får det för värdeskapandet i revisionsbranschen?

6.1. Hur påverkar digitalisering revisionsprocessen?

Digitaliseringen har lett till stora förändringar i revisionsprocessen. Till att börja med har de olika faserna i revisionsprocessen förändrats. En del uppgifter har gått att digitalisera fullt ut medan andra har varit svårare att ersätta med teknik. De största förändringarna i faserna beror på att revisorerna nu har tillgång till en större mängd information och digitala verktyg. Det gör att de nu kan titta på helheten och inte behöver förlita sig på slumpmässiga stickprov som inte säger så mycket. Detta leder i sin tur till att de kan göra djupare analyser som ger värdefullare insikter vilket gör att kunderna får ett större mervärde samtidigt som riskbedömningen påverkas positivt. Det resulterar alltså i förändringar i alla tre faser: planeringsfasen, granskningsfasen och rapporteringsfasen.

Även vilka verktyg som används och utförandet av revisionen har ändrats vilket också har bidragit till fasernas utveckling.

Dels tillgängliggör digitaliseringen en större mängd data och även mer icke-finansiell data. Denna data kan byråerna dessutom få digitalt och dokumentera digitalt tack vare olika system och verktyg. Det är en stor skillnad från tidigare då pärmar användes och har lett till en både säkrare och effektivare process.

Ytterligare en förändring som lett till effektivitetsmöjligheter är att det nu går att automatisera mer monotona arbetsuppgifter och revisorerna kan därmed lägga mer tid på analyser och mer komplexa uppgifter. Det är dock viktigt att få utföra även de enklare uppgifterna ett antal gånger så att inte grundkunskapen tappas.

Som tidigare nämnts möjliggör tillgången till den större mängden data och digitala verktyg också en granskning av hela populationen istället för slumpmässiga stickprov vilket leder till djupare analyser och insikter. En del respondenter förklarar att de genom granskningen sedan hittar den högstintressanta datan som sticker ut och tar stickprov på det medan andra berättar att de tittar på helheten.

När det gäller vilka verktyg och system som används så skiljer det sig åt bland byråerna men

det går att konstatera att analysverktyg, robotar, kognitiva tekniker, artificiell intelligens och molntjänster dominerar. Vad som används i varje specifikt fall beror på kundens IT-miljö eftersom att det är den som avgör vilka verktyg revisorerna kan applicera på datan och vad de kan förlita sig på.

Förändringarna i revisionsprocessen påverkar sedan i sin tur revisionsrisken. Majoriteten av respondenterna menar att revisionsrisken minskar på grund av digitaliseringen. Detta förklarar de beror på de djupare granskningarna de kan göra nu och att de får en mer enhetlig metod på grund av tekniken vilket gör att de blir mer träffsäkra och kan hitta fel de inte hade hittat tidigare.

Det är dock viktigt att nämna att det även finns en annan syn på detta. Revisionsrisken kan också upplevas ha ökat. Detta beror på att risken för datamanipulation och hot utifrån har ökat samtidigt som det ställs högre krav på den interna kontrollen av IT-miljön eftersom att allt är digitalt idag. Därmed behöver revisorerna också följa upp detta.

Då digitalisering av revision handlar om att se den större bilden och få arbetet att gå smidigare genom att använda digitala verktyg går det att säga att revisionsbranschen befinner sig i kompletteringsfasen där människan och datorer kompletterar varandra.

Revisorn idag har också mer tid och energi att lägga på de värdeskapande momenten som ger ett större värde för både revisionsbyrån och dess kunder.

Allting går också i väldigt snabb takt där datorerna kan utföra enklare monotona uppgifter men trots det måste revisorerna utföra vissa moment enligt gamla arbetsmetoder då lagar sätter sig emot. Detta talar för att trots att revisionsbranschen må befinna sig i den fjärde industriella revolutionen så ligger det mesta av förändringen i framtiden.

Fördelarna med digitalisering är enligt samtliga revisorer tillgången till mer data vilket ökar precisionen och träffsäkerheten, skapar ett flexibelt och mer utmanande arbete, bidrar till större träffsäkerhet och gör det lättare att upptäcka fraud. Kundkontakten blir även bättre och revisorerna kan ge ett större värde till dem då mer tid finns för att förstå verksamheten, se bakom siffrorna och berätta hur saker verkligen ser ut. Det blir även en kompetenshöjning inom yrket.

Dessa givande kundkontakter samt de andra utvecklingarna inom branschen ihop med att revisorerna besitter de kunskaper som kunderna och samhället efterfrågar tyder på att framtiden inom revision är ljus samt att varken revisionsbranschen eller revisorsyrket skulle kunna automatiseras helt.

Trots de positiva delarna av digitaliseringen finns det dock nackdelar som drabbat revisionsbranschen. Revisorerna lyfter fram tiden det tar att implementera de nya digitala verktygen som till en början inte alltid fungerar samt att överföra stora mängder data utan att störa kundens verksamhet. Det är även lätt att förlita sig för mycket på systemen där det är extra viktigt för nya revisorsassistenter att förstå hantverket bakom analyserna.

Det som dock skulle kunna minimera den negativa påverkan som digitaliseringen för med sig på branschen är att revisorerna tar sig an en förändrad typ av efterfrågan på revision där mer transparens och större värde efterfrågas. Utöver det krävs även en förståelse för medarbetarnas åsikter och att IT-utrustningen inte alltid kan hantera allt. Det är även viktigt att inte ha för bråttom med implementering av ny teknik eller ha igång för mycket nytt samtidigt för att undvika problem, risker och fel.

6.2. Vilka konsekvenser får det för värdeskapandet i revisionsbranschen?

På grund av digitaliseringen förväntas revisorerna kunna skapa mer värde och även göra detta på nya och fler sätt.

Dels tros revisionsbranschen bli mer av en rådgivningsbransch. Det är en följd effekt av att samhället blir mer komplext både juridiskt och skattemässigt samt på grund av digitaliseringen och därför ökar också behovet av rådgivning inom de områdena.

Kunderna förväntas därför vilja ha en helhetsbild av företagets nutida tillstånd och framtiden samt djupare insikter som skapar ett större mervärde. Revisorns roll blir därför att översätta vad fynden betyder för den specifika kunden och vilka risker samt möjligheter de står inför och ge rekommendationer på hur de kan driva verksamheten framåt. Revisionen kommer alltså bli mer omfattande och få mer rådgivande inslag och inte endast vara en granskning av historiska siffror. Det är dock viktigt att se till att rådgivningen sker på rätt sätt och att revisorn behåller sitt oberoende.

Något som möjliggör rådgivningen är de djupare analyserna som kan göras tack vare digitaliseringen. De djupare analyserna är en stor anledning till att revisorerna kan bidra med värdefullare insikter.

Löpande revision och realtidsdata förväntas också bli mer aktuellt. Detta på grund av att informationen ska förbli aktuell och användbar i den föränderliga världen vi lever i. Byråerna arbetar redan mot att de ska få mer realtidsdata som de granskar vid olika tidpunkter under året istället för att tyngdpunkten ska ligga vid bokslutet. Då kan varningssignaler ses tidigare vilket gör att kunderna kan få feedback och ekonomiskt brottslighet kan upptäckas tidigare. Att det skulle kunna förhindra konkurser anses dock vara en övertro eftersom att det är upp till kunderna att vidta åtgärderna. Även här sätter alltså revisorns oberoende gränser för hur mycket som kan göras.

Det antas också bli större fokus på kundrelationer. Dels på grund av att kunderna uppskattar mer kontakt med revisorn men också för att revisorerna kan jobba mer kvalitativt och lättare kan fånga upp kundernas problem samt ge råd. Dessutom förväntas relationen bli viktigare i takt med att alla byråerna blir digitaliserade. Det är där värdet i revisionen kommer sitta och det som kommer skilja byråerna åt och förhindra att revisorn endast blir en sorts utbytbar leverantör.

Eftersom att revisionsprocessen och sättet att skapa värde förändras med digitalisering, innebär det att vissa egenskaper och förmågor hos revisorn blir extra viktiga för att kunna passa in i den missade pusselbiten där människan och datorn arbetar tillsammans. Dessutom ökar kravet på att revisorn ska kunna föra sig och anpassa sig till kundens situation och språk.

Revisorn förväntas även bidra med ett annat värde där de sociala egenskaperna bli extra viktiga. Professionen rör sig samtidigt mot en mer strategisk och insiktsbaserad bransch där de mjuka värdena blir viktigare.

Kunder ser nu revisorn som en person som kan deras företag utifrån och in och möjligheten med digitala plattformar gör att revisorn kan finnas mer lättillgänglig än tidigare. Det tros även bli flera inriktningar inom revisorsyrket där vissa är duktiga på revision, andra på sälj och de tredje specialister inom tekniken. Detta gör att den anställdes bästa kunskaper och egenskaper syns bättre.

Bedömningsförmågan kommer vara av fortsatt stor vikt anser respondenterna då inget är svart eller vitt inom juridik och ekonomi som är en gråzon. Det ligger även så pass mycket känslor,

erfarenheter och intryck i den professionella åsikten i kombination med komplexa svåra bedömningar som det skulle ta lång tid för AI att lära sig utföra.

Revisionsbyråerna anses också behöva förbättra sina tekniska kunskaper där det är viktigt med en teknisk öppenhet och förståelse för nya system och verktyg. Det lyfts även att framöver blir det viktigare att kunna tekniken där den anställda får lära sig ekonomin efterhand vilket öppnar dörrarna för systemvetare och ingenjörer in i revisorsyrket.

Digitaliseringen kan anses bidra till att minska förväntningsgapet mellan kunderna och revisorerna genom ökad transparens i sättet revisorn arbetar och genom att utnyttja tekniken för att uppfylla de högre ställda kraven kunderna har. Fokus blir då ett större värdeskapande där kunden både förstår och får något utöver revisionen.

Revisionen kan anses få ett större kundnyttoperspektiv vilket gör att mer tid läggs på att förstå orsak/verkan-relationen mot deras aktörer vilket skapar ett större mervärde. Bolagen är även idag indirekt med och skapar leveransen av tjänsten genom deras efterfrågan på ökad transparens och förståelse för vad de faktiskt köper.

Efterfrågan på revision kan enligt en del respondenter öka genom det ökade värdeskapandet vilket också indirekt ökar efterfrågan på revisorer. Andra respondenter anser att det blir en annan typ av efterfrågan där den "vanliga" granskningen kompletteras med mer IT-granskningar. Det finns även en chans att IT-revision blir ett eget affärsområde som lämnar egna revisionsberättelser vilket kan bidra med ytterligare relationskapital till kunder och säkra lönsamhet och stabila inkomstströmmar oavsett hur efterfrågan på "traditionell" revision må utvecklas framöver.

Revisorsyrket kräver i det stora hela en filosofi av livslångt lärande där det genom en pågående anpassning till den föränderliga miljön som skapas av digitalisering gör att revisionsbyrån behöver se över sina multipla roller. Men även se till att de uppfyller de förväntningar som ställs på dem från kunder framöver för att fortsätta vara relevanta gentemot tekniken.

Sammanfattningsvis går det att dra slutsatsen att digitaliseringen redan har lett till stora förändringar i revisionsprocessen och att denna utveckling kommer fortsätta och påverka värdeskapandet i revisionsbranschen. Mycket tyder på att det kommer kunna skapas ett större mervärde genom att det blir mer fokus på rådgivning och djupare analyser, löpande revision och realtidsdata samt kundrelationer. Detta förväntas i sin tur påverka vilka egenskaper som behövs hos en revisor samt efterfrågan på revision. Exakt hur det blir återstår att se men det är helt klart att revisionsbranschen är en bransch i förändring.

7. Studiens bidrag och förslag till framtida forskning

Det avslutande kapitlet tar upp studiens bidrag och förslag till framtida forskning framöver inom ämnet digitalisering och revision.

7.1. Studiens bidrag

Efter utförandet av studien går det att anse att uppsatsen har ett bidragande inom flera olika områden vilka är empiriskt, teoretiskt och praktiskt.

Det empiriska bidraget möjliggörs genom chansen att få träffa och ha access till betydande personer på revisionsbyråerna. Eftersom möjligheten fanns till intervjuer på plats på respondenternas kontor vid de flesta av intervjuerna gavs möjligheten till en mer personlig och djupare intervju. Därav kunde författarna få fram väldigt värdefull information och då alla respondenter hade en passande roll kunde de alla ge välformulerade svar. Jämförs det med tidigare forskning inom ämnet kan denna uppsats nå djupare in i ämnet genom ett bredare urval av respondenter från olika revisionsbyråer där även BIG 4 och andra medelstora revisionsbyråer kunde ställas mot varandra i sina svar för att se var det fanns likheter och skillnader. Uppsatsen kan därför anses ha ett bredare förklarande och beskrivande syfte där fler revisionsbyråer täcks in och kan vara ett steg på vägen mot en mer generell slutsats för hela revisionsbranschen.

Ett teoretiskt bidrag uppnås genom att funnen empiri ställs mot teori där det bland annat framkommer att vissa av de digitala verktygen så som blockchain som förutspåddes användas inte faktiskt nått den punkten än i branschen. Det visar sig också att befintlig teori tenderar att fokusera relativt lite på nackdelar med digitalisering och fångar inte riktigt heller upp vikten av olika aspekter, som att ha en god kundrelation. Det tyder alltså på att det finns ett tomrum som bör fyllas.

Det praktiska bidraget skapas genom att området som undersöktes även är högst aktuellt i praktiken bland byråerna. Genom studien kan praktikerna därmed få en bättre inblick i hur digitaliseringen påverkar branschen och få nya insikter som kan vägleda dem i deras fortsatta arbete, alternativt bekräfta att de redan är på rätt spår.

7.2. Förslag till framtida forskning

Eftersom att det fortfarande är relativt svårt att veta hur digitaliseringen kommer påverka utvecklingen i revisionsbranschen i stort skulle det vara väldigt givande med fler uppsatser inom området. Avslutningsvis vill vi därför ge förslag till framtida forskning inom två områden som vi anser är intressanta och som det uppstod funderingar kring under uppsatsprocessen:

- Under empiriinsamlingen betonade flera respondenter vikten av att revisionsbyråerna är digitaliserade och hänger med i utvecklingen då det snarare kommer ses som en hygienfaktor än en konkurrensfördel i framtiden. En jämförande studie mellan större och mindre revisionsbyråer vore därför av intresse då denna studie fokuserat på stora och medelstora byråer. Kan det rentav vara så att mindre byråer som inte har lika stor budget att lägga på digitalisering kan slå ut av de större byråerna?

- Då det under arbetets gång framkom att de enklare arbetsuppgifterna som tidigare utförts av nyanställda kan ersättas av teknik uppstod också funderingar kring de nyanställdas framtid.

Därför vore det också intressant med en studie som mer ingående undersöker hur arbetsmarknaden kommer se ut för nyanställda framöver i och med digitaliseringens påverkan.

8. Referenslista

8.1 Artiklar

Byrnes, P., Alawadhi, A., Gullvist, B., Brown-Liburd, H., Teeter, R.A., Warren, J.D., & Vasarhelyi, M.A. (2018). Evolution of Auditing: From the Traditional Approach to the Future Audit.

Chan, D., & Vasarhelyi, M. (2011). Innovation and practice of continuous auditing. *International Journal of Accounting Information Systems*, 152-160.

Dai, J., & Vasarhelyi, M.A., (2016). Imagineering Audit 4.0. *Journal of Emerging Technologies in Accounting*, 13(1), Spring 2016, pp. 1–15.

Dubosson-Torbay, M., Hallowell, R. & Tripsas, M. (2002) *Internet Business Models: Text and Cases*. New York. McGraw-Hill/Irwin.

Freeman, R.E. (2004). *The Stakeholder Approach Revisited*. *zfwu* 5/3 (2004), 228-241.

Greenman, C. (2017). Exploring the Impact of Artificial Intelligence on the Accounting Profession. *Journal of Research in Business, Economics and Management*, 8(3). March 16. 2017. pp. 1451-1454.

Johnson-Cramer, E.M (2018). Stakeholder theory. *The SAGE Encyclopedia of Business Ethics and Society*. pp. 3247-3255.

Jylhä, T., & Syynimaa, N. (2019). The Effects of Digitalisation on Accounting Service Companies. *International Conference on Enterprise Information Systems*. SCITEPRESS Science And Technology Publications.

Kruskopf, S., Lobbas, C., Meinander, H., Söderling, K., Eds. Martikainen M. and Lehner O.M. (2019). Digital Accounting: Opportunities, Threats and the Human Factor. *ACRN Oxford Journal of Finance and Risk Perspectives*, 8(2019) Special Issue Digital Accounting, 1-15.

Kohler, T. (2015) *Crowdsourcing-based business models: How to create and capture value*. California management review. Vol 57. pp.63-84.

Lombardi, D., Bloch, R. & Vasarhelyi, M. A. (2014). The Future of Audit. *Journal of Information Systems and Technology Management*, 11(1), 21-32.

Lombardi, D. R., Bloch, R. & Vasarhelyi, M. A. (2015). The Current State and Future of the Audit Profession. *Current Issues in Auditing*, 9(1), P10–P16.

Osterwalder, A. & Pigneur, Y. (2010). *Business model generation: A Handbook for visionaries, game changers and challengers*. Hoboken. New Jersey. John Wiley and Sons.

Power, M. (2000). *The audit society - second thoughts*. International journal of auditing. Issue 4. pp.11-119. Management Audit Ltd.

Vasarhelyi, M.A. (1984). Automation and Changes in the Audit Process. *Auditing: a journal of practice and theory*. 4(1), 100-106.

Wallerstedt, E., Häckner, E. & Johansson, S-E. (2006). *Går revisorn i takt med förväntningarna?* Balans, 2006, Vol 1, pp. 37-38.

Weill, P. & Vitale, M.R. (2001). *Place to space: Migrating to e-business models*. Boston. Harvard Business School Press.

Qu, Q.S & Dumay, J. (2011). *The qualitative research interview*. Qualitative Research in Accounting & Management. Vol. 8 No. 3, 2011. pp. 238-264. Emerald Group Publishing Limited.

8.2. Böcker

Bryman, A. & Bell, E. (2017). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Stockholm: Liber.

Dalen, M. (2015). *Intervju som metod*. (2., utök. uppl. ed.). Malmö : Gleerups utbildning.

Eklöv Alander, G. (2019). *En bok om revision*. (Upplaga 1 ed.). Lund: Studentlitteratur.

Johansson, S-E., Häckner, E., Wallerstedt, E. & Studieförbundet Näringsliv och samhälle. (2005). *Uppdrag revision. - Revisorsprofessionen i takt med förväntningarna?* Stockholm: SNS förlag.

Trohammar, C.J. (2006). *Revision: En praktisk beskrivning*. Stockholm: FAR Förlag.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

8.3. Elektroniska källor

Dickinson, K. (2018). *Top 6 fears about future technology*. *Big Think*. Hämtad: 2019-11-24 www.bigthink.com/technology-innovation/fear-future-technology

FAR (2019). <https://www.far.se/>

Hoffman, C. (2017). Accounting and auditing in the digital age. Hämtad: 2019-11-19 <http://xbrl.azurewebsites.net/2017/Library/AccountingAndAuditingInTheDigitalAge.pdf>

Kairos future (2013). *Framtidens rådgivning, redovisning och revision- En resa mot år 2025*. Hämtad: 2019-11-07

<https://www.far.se/globalassets/pdf-ovrigt/branschen-2025/framtidens-radgivning-redovisning-och-revision---kairos-futures-rapport.pdf>

Kairos future (2016). *Nyckeln till framtiden- Framtidens redovisning, revision och rådgivning i det digitala landskapet*. Hämtad: 2019-11-07

https://www.far.se/globalassets/trycksaker-pdf/nyckeln-till-framtiden_uppslag.pdf

Karlsson, B. & Rosendahl, A. (2019). *Framtidens revision* [Video], PWC. Hämtad: 2019-11-18

<https://www.linkedin.com/video/live/urn:li:ugcPost:6602164294815744000/>

KPMG & Forbes Insights (2015). *Audit 2020: A Focus on Change*. Hämtad: 2019-11-23

<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2015/08/us-audit-2020-report.pdf>

KPMG & Forbes Insights (2017). *Audit 2025, the future is now*. Hämtad: 2019-11-23

<https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/us/pdf/2017/03/us-audit-2025-final-report.pdf>

Marr, B. (2016). *Why Everyone Must Get Ready For The 4th Industrial Revolution*.

Hämtad: 2019-11-21

<https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2016/04/05/why-everyone-must-get-ready-for-4th-industrial-revolution/#351987993f90>

Marr, B. (2018). *What is Industry 4.0? Here's A Super Easy Explanation For Anyone*.

Hämtad: 2019-11-21

<https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2018/09/02/what-is-industry-4-0-heres-a-super-easy-explanation-for-anyone/#238c29159788>

Moore, S. (2015). *Digitalization or Automation - Is There a Difference?* Hämtad: 2019-11-22

<https://www.gartner.com/smarterwithgartner/digitalization-or-automation-is-there-a-difference/>

Revisorsinspektionen (u.å.). *Revisorns ansvar*. Revisorsinspektionen- Swedish Inspectorate of Auditors. Hämtad: 2019-11-10

<https://www.revisorsinspektionen.se/vanliga-fragor-och-svar/ansvar-och-uppgifter/>

Ribbestam, S (2013). *Tidningen Redovisningskonsulten från Sveriges Redovisningskonsulters Förbund*. Nr 7 2013. Hämtad: 2019-11-06

<https://www.srfkonsult.se/wp-content/uploads/2013/12/RK-nr-7-2013.pdf>

SSF (2014). *Vartannat jobb automatiseras inom 20 år*. Hämtad: 2019-11-06

<https://strategiska.se/app/uploads/varannat-jobb-automatiseras.pdf>

Tidningen balans (2019). <https://www.tidningenbalans.se/>

8.4. Icke publicerat material

Respondent A, Revisor, Deloitte Göteborg, intervju 2019-11-27

Respondent B, Auktoriserad revisor och kontorschef, Deloitte Göteborg, intervju 2019-11-28

Respondent C, Auktoriserad revisor, PWC Göteborg, intervju 2019-12-02

Respondent D, Auktoriserad revisor, KPMG Göteborg, intervju 2019-12-05

Respondent E, Revisor, Byrå X Stockholm, intervju 2019-12-05

Respondent F, Auktoriserad revisor, KPMG Göteborg, intervju 2019-12-13

Respondent G, Auktoriserad revisor, Byrå X Stockholm, intervju 2019-12-17

Respondent H, Revisor, Grant Thornton Göteborg, intervju 2019-12-18

Respondent I, Auktoriserad revisor och VD, Byrå Y Göteborg, intervju 2019-12-19

9. Bilaga 1. Intervjumall

Samtycker ni till intervjun och att vi spelar in den för det vetenskapliga syftet i vår uppsats?

9.1. Inledning

Vad är er position inom yrket? Samt hur har er karriärresa på byrån sett ut?

9.2. Digitalisering - Allmänt

Vad innebär digitalisering för dig? Och hur skulle du definiera det?

Hur kommer ni i kontakt med digitalisering i ditt jobb?

Hur påverkar digitalisering era arbetsmetoder?

När började ni gå över till mer digitaliserade arbetsätt? Och hur upplevde ni denna övergång?

Hur påverkar det ert sätt att arbeta beroende på om era kunder är digitaliserade eller inte?

Vad anser ni det finns för fördelar och nackdelar med digitalisering av revision?

9.3. Digitalisering av revision och revisorsyrket

Hur arbetar ni med digitalisering nu och framåt?

- Introduktion och förbättring av digitala arbetsätt?
- Vilka digitala verktyg använder ni? Till exempel som blockchain, artificiell intelligens eller arbetar ni med att implementera det?

Vilka delar av revisionsprocessen är digitala idag?

Vad är era drivkrafter för att vilja vara så digitaliserade som möjligt?

Har ni personligen upplevt några svårigheter i yrkesrollen revisor och revisionsprocessen i och med digitalisering?

Har ni upplevt att kanske äldre kollegor varit lite motstridiga i att allt blir mer digitalt eller känns alla mer öppna?

Upplever ni själv skillnad i ifall det krävs mer av revisor idag jämfört med förr om det ses till digitaliseringen?

Anser ni och byrån i stort att digitalisering är en konkurrensfördel?

Finns det några delar inom utövningen av yrket och i revisionsprocessen som är mer påverkad av digitalisering än andra?

- Påverkas revisionsrisken något av digitaliseringen?
- Upplever ni tex. att säkerhetskraven ökar från kunder som ni måste täcka upp?
- Upplever ni att tidsfördelningen på uppdragen har ändrats?
- Finns det något steg i revisionsprocessen som du upplever har ändrats markant gällande planeringsfasen, granskningsfasen och rapporteringsfasen i och med digitaliseringen?

Vad är era egna åsikter kring digitalisering och hur det påverkar revisionsprocessen och revisorsyrket?

- Finns det några möjligheter och/eller risker som digitalisering för med sig i revisionsprocessen och yrket?
- Har ni upplevt att efterfrågan kring hur mycket revisionen ska täcka har förändrats från era klienter?
- Upplever ni att era klienter efterfrågar mer transparens kring revisorns yttrande och vad ni lärt er från revisionen?

9.4. Framtida tankar

Tror ni att digitalisering kommer att påverka efterfrågan på revision?

Hur tror ni att yrkesrollen och revisionsprocessen kommer att utvecklas och förändras i framtiden?

- Tror ni att det kommer ske mer löpande revision? Och att ni använder er mer av realtidsdata?
- Tror ni att yrket i sig kommer bli mer rådgivande då klienter anses efterfråga mer framtidsutsikter?
- Innebär det att mer nyanställd personal direkt kan ta sig an arbetsuppgifter på en svårare nivå snabbare än att göra mer monotona uppgifter?

Vilka kunskaper och färdigheter tror ni krävs av en revisor i framtiden?

- Anser du att revisorns kompetenser i form av egenskaper kommer att förändras?
- Och vilka egenskaper bedömer du kunderna värdesätta hos dig?
- Tror ni att bedömningsförmågan fortfarande kommer att vara viktig då teknik inte kan ersätta människan helt?
- Hur underhåller ni kompetensen i företaget för att hålla er uppdaterade med teknologiska framsteg?

Tror ni att det finns nya affärsmöjligheter för revisionsbranschen i framtiden med tanke på digitalisering?

Med tanke på digitaliseringens framfart, vilka förväntningar tror ni omgivningen, samhället och kunderna kommer ha på revisorns roll i framtiden?

- Tror ni det finns skillnad i vad en klient förväntar sig och vad som egentligen ingår i er roll som revisor?

Upplever ni skillnad i hur en revisor förväntas vara och agera nu mot förr?

Om ni får tänka helt fritt var tror du revisionsbyrån befinner sig om säg 5 år i denna digitaliseringsresa? Med tanke på de framsteg ni bara gjort på några år

9.5 Avslutande frågor

Är det något ni skulle vilja tillägga? Eller är det något vi missat?

Vad är er email för att kunna skicka vår sammanfattning av er intervju för att ni ska kunna godkänna den?

Skulle vi få lova att nämna ert byrånamn i vår uppsats men att ni själv förblir anonym?

Anser ni att något som framkommit under intervjun kan anses vara företagshemligt?